

ADVERBIEN KÄYTTÖ ALAKOULULAISTEN KIRJOITELMISSA

Jussi Koivunen
Tampereen yliopisto
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö
Suomen kieli
Pro gradu –tutkielma
Toukokuu 2012

Tampereen yliopisto

Suomen kieli

Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö

KOIVUNEN, JUSSI: Adverbien käyttö alakoululaisten kirjoitelmissa

Pro gradu –tutkielma, 75 sivua

Kevät 2012

TIIVISTELMÄ

Tutkielma on osa Tampereen yliopiston tutkimushanketta, joka tutkii koulukirjoittamista alakoulun luokilla 1-6. Aihetta lähestytään myöhemmän kielenkehityksen näkökulmasta. Tämän tutkielman keskiössä on adverbien käyttö.

Tutkielmassa käsitellään sitä, millaista adverbien käyttö on, ja miten se muuttuu ensimmäisten kuuden kouluvuoden aikana. Tutkimuksessa otetaan huomioon myös sukupuolten väliset erot adverbien käytössä. Aineisto koostuu alakoulussa kirjoitetuista kertomuksista, joita on yhteensä 908. Kaikissa kirjoitelmissa aiheena on ollut Unelmien päivä.

Tutkimuksesta saatujen tulosten mukaan tytöt käyttävät adverbejä poikia enemmän, mutta erot tasaantuvat kouluvuosien aikana. Poikien adverbien käyttö kasvaa enemmän kuin tyttöjen. Adverbien käytössä on alaryhmäkohtaisia eroja. Ajan, paikan ja tavan adverbien käyttö kasvaa kuuden ensimmäisen kouluvuoden aikana, mutta laskua tapahtuu määrän adverbien sekä proadverbien käytössä. Tiettyjen adverbien käyttökontekstin laadullinen analyysi paljastaa, että useiden vaativaa eilen-adverbiä käyttäneiden kirjoittajien adverbien käyttö oli muutenkin monipuolista. Vastaavasti taas usein täytesanaksi jäävää niin-adverbiä paljon käyttäneiden kirjoittajien adverbien käyttö oli useissa tapauksissa suppeaa ja sisälsi paljon epätarkkoja proadverbejä.

Avainsanat: adverbit, koulukirjoittaminen, myöhempi kielenkehitys, alakoulu

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. TUTKIMUSKYSYMYKSET JA KOULUKORPUS-TUTKIMUSHANKE	1
1.2. AINEISTO	3
2. ADVERBIT JA MYÖHEMPI KIELENKEHITYS	5
2.1. ADVERBIT JA NIIDEN ALARYHMÄT	5
2.2. MYÖHEMPI KIELENKEHITYS	7
3. KIRJOITTAJAT JA ADVERBIT	10
4. AJAN ADVERBIT	16
4.1. TÄNÄÄN	17
4.2. HETI	20
4.3. AINA	22
4.4. JUURI	27
5. PAIKAN ADVERBIT	31
5.1. PÄÄLLE	32
5.2. POIS	34
5.3. KOHTI	37
6. TAVAN ADVERBIT	38
6.1. HYVIN	39
6.2. YKSIN	41
6.3. ÄKKIÄ	43
7. MÄÄRÄN ADVERBIT	45
7.1. MYÖS	46
7.2. VAIN	49
7.3. TÄYNNÄ	51
8. PROADVERBIT	54
8.1. SILLOIN	55
8.2. NOIN	58
8.3. JOLLOIN	60
9. ADVERBIEN KÄYTTÖKONTEKSTIN ANALYYSI	62
9.1. EILEN-ADVERBIN KÄYTTÖKONTEKSTI	62
9.2. NIIN-ADVERBIN KÄYTTÖKONTEKSTI	66
9.3. YHTEENVETOA	71
10. LOPUKSI	72

1. JOHDANTO

Adverbejä voidaan käyttää tekstissä lisäinformaation tuojina. Niiden avulla kirjoittaja voi antaa lukijalle tietoa esimerkiksi paikasta, tavasta ja ajasta. Täten adverbien käyttö avaa näkökulman myös lasten kielen kehittymiseen. Kehityksellisiä muutoksia voidaan arvioida adverbien käytön kautta, ja niitä tutkimalla voidaan saada tietoa myös siitä, miten koululaiset muodostavat kirjoitelmiensa rakennetta.

Adverbien käyttöä on tutkittu vähän. Tämä pro gradu -tutkielma pyrkii valottamaan aihetta myöhemmän kielenkehityksen näkökulmasta. Sen tarkoituksena on seurata adverbien käytön kehittymistä kuuden ensimmäisen kouluvuoden aikana ja antaa tietoa adverbien käytön lisäksi myös lapsen myöhemmästä kielenkehityksestä.

Ensimmäisessä luvussa esittelen tutkimuskysymykset sekä Tampereen yliopiston koulukirjoittamista koskevan tutkimushankkeen, johon tutkielmani kuuluu. Lisäksi esittelen aineiston ja sen ryhmittelyn. Toisessa luvussa esittelen adverbeihin liittyvää teoriataustaa ja käyn läpi myös myöhemmän kielenkehityksen suuntaviivoja. Aineiston analyysin aloitan kolmannessa luvussa. Kyseisessä luvussa käyn läpi adverbien käytön määrässä tapahtuvat muutokset kuuden ensimmäisen kouluvuoden aikana. Adverbien eri alaryhmien ja niihin kuuluvien yksittäisten adverbien käytön analyysin aloitan neljännestä luvusta, jossa käsittelyssä on ajan adverbien ryhmä. Viides luku keskittyy paikan adverbeihin, kuudes luku tavan adverbeihin, seitsemäs luku määrän adverbeihin ja kahdeksas luku proadverbeihin. Yhdeksännessä luvussa teen laadullista analyysiä tiettyjen kirjoittajien adverbien käytöstä ja kontrastoin vaativan eilen-adverbin käyttöä vähemmän vaativan niin-adverbin käyttöön. Kymmenes luku sisältää yhteenvedon tutkielman keskeisistä tutkimustuloksista.

1.1. TUTKIMUSKYSYMYKSET JA KOULUKORPUS-TUTKIMUSHANKE

Tavoitteena on tutkia adverbien käyttöä luokilla 1-6. Koko tutkielman punaisena lankana on kysymys: Miten adverbien käyttö muuttuu kuuden ensimmäisen kouluvuoden aikana? Tähän kysymykseen pyrin saamaan vastauksen seuraavien osakysymysten avulla: Millaisia adverbejä oppilaat käyttävät? Millaisissa tarkoituksissa ja merkityksissä adverbit teksteissä esiintyvät? Mitkä adverbien alaryhmät ovat suosittuja milläkin luokalla? Miten adverbien alaryhmien osuus kirjoitelmien kokonaissanamäärästä muuttuu ensimmäisten kouluvuosien aikana? Millaisia sukupuolten välisiä eroja adverbien käytössä on havaittavissa?

Tutkielmani on osa Tampereen yliopiston suomen kielen professorin Anneli Pajusen tutkimusprojektia. Pajusen (2012: 6) mukaan kyseisessä projektissa tutkitaan lapsen myöhempää kielenkehitystä. Aineiston keruu on käynnistetty vuonna 2007, ja se on edelleen käynnissä. Tutkimusprojektin puitteissa on tehty useita pro gradu –tutkielmia.

Koulukorpus-tutkimushankkeessa koulukirjoittamista on tutkinut muun muassa Marleena Sintonen (2011). Sintonen käsittelee pro gradu –tutkielmassaan suunnittelemisen vaikutusta kertomuksen rakenteeseen viidennen ja seitsemännen luokan kirjoittajilla. Sintonen mukaan suunnittelemisella oli positiivinen vaikutus kirjoitelmiin kummallakin luokka-asteella. Suunnittelemisesta oli hyötyä muun muassa kirjoittajien ja sukupuolten välisten tasoerojen pienentämisessä ja tekstien koherenssin parantumisessa. Haittapuolina taas olivat persoonallisen otteen väheneminen ja vähentynyt tunteiden ilmaiseminen. (mts. 69).

Jemina Kuisma (2011) on tutkinut saman tutkimushankkeen puitteissa ominaisuuden ilmausten käytön kehittymistä alakoululaisten kirjoitelmissa. Kuisman tavoitteena on ollut tutkia ominaisuuden ilmausten käytön muuttumista kognitiivisen kehityksen ja kirjoitustaitojen kehittymisen seurauksena. Kuisman mukaan kehityksen myötä ominaisuuden ilmausten valikoima kielessä muuttuu suuremmaksi ja sanapituus sekä johdosten ja yhdyssanojen käyttö kasvavat. (mts. 68, 69).

Kirsi Elomäki (2011) on puolestaan tutkinut kolmas- ja neljäsluokkalaisten kirjoitelmia kirjoitetun kielen rakenteellisen kompleksisuuden näkökulmasta. Elomäki liikkuu sana-, lauseke- ja lausetasolla ja tarkastelee kirjoitelmien kielen rakenteen kompleksisuutta (mts. 100). Elomäen mukaan kompleksisuuden arvioinnissa on tärkeimmässä asemassa rakenteiden käytön monipuolisuus. Elomäen aineistossa rakenteiden käytön monipuolisuus kasvaa luokalta toiselle siirryttäessä. Yhä useampi neljäsluokkalainen kirjoittaja ottaa erilaisia rakenteita käyttöönsä, joten kompleksisten rakenteiden jakaumat tasaantuvat (mts. 103). Sekä kolmannella että neljännellä luokalla pojat kirjoittavat yksinkertaisempia ja lyhyempiä kirjoitelmia kuin tytöt (mts. 104).

Sari Oinonen (2008) on koulukirjoittamisprojektin puitteissa tutkinut rakenteellista kompleksistumista peruskoulun seitsemäs-, kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten kirjoitelmissa. Oinonen toteaa, että koululaisten kirjoitelmien kieli kompleksistuu luokalta toiselle siirryttäessä, vaikka erot eri luokkien välillä ovatkin osin melko pieniä. Poikien ja tyttöjen väliset erot kielen kompleksisuuden suhteen ovat pieniä. Pojat kirjoittavat lyhyempiä kirjoitelmia kuin tytöt, mutta yhdyssanoja ja substantiivilausekkeita tarkasteltaessa pojat kirjoittavat kompleksisempia rakenteita kuin tytöt. (mts. 90).

1.2. AINEISTO

Käyttämässäni aineistossa on yhteensä 908 kirjoittajan tekstit. Kaikki ensimmäisen luokan kirjoitelmat on kerätty kaupunkikouluista. Toisen, neljännen, viidennen ja kuudennen luokan aineisto koostuu kaupunki-, taajama- ja maalaiskouluista kerätyistä teksteistä. Kolmannella luokalla on näiden lisäksi aineistoa vielä kielikoulusta.

Poikakirjoittajia on 460 ja tyttökirjoittajia 448, eli poikien määrä on aineistossa hieman suurempi kuin tyttöjen. Taulukko 1 näyttää poika- ja tyttökirjoittajien määrät aineistossa luokka-asteiden perusteella.

	1.luokka	2.luokka	3.luokka	4.luokka	5.luokka	6.luokka
Pojat	53	84	85	83	79	76
Tytöt	56	79	69	93	75	76
Yhteensä	109	163	154	176	154	152

Taulukko 1. Poika- ja tyttökirjoittajien määrät aineistossa luokka-asteittain.

Ainoastaan kuudennella luokalla tyttöjä ja poikia on saman verran. Ensimmäisellä ja neljännellä luokalla tyttöjä on enemmän kuin poikia, kun taas toisella, kolmannella ja viidennellä luokalla poikien määrä on suurempi kuin tyttöjen. Selvästi suurimmat erot tyttöjen ja poikien määrässä on havaittavissa kolmannella (16 poikaa enemmän) ja neljännellä (10 tyttöä enemmän) luokalla. Vähiten kirjoittajia on ensimmäisellä luokalla (109 kpl) ja eniten neljännellä luokalla (176 kpl). Muiden luokka-asteiden kirjoittajamäärät ovat melko lähellä toisiaan.

Pajusen (2012: 6) mukaan aineiston sisältämät kirjoitelmat on kirjoitettu otsikolla ”Unelmieni/Unelmien päivä”. Oppilaiden tehtävänä on ollut kirjoittaa päivästä, jonka he ovat jo ehtineet kokea tai jonka he unelmoivat joskus kokevansa. Lisäksi he ovat vielä voineet kirjoittaa päivästä kaiken mahdollistavassa fantasiamaailmassa. Oppilaat ovat saaneet käyttää kirjoittamiseen aikaa yhden oppitunnin. Aineiston kirjoitelmien tekstilaji on kouluaine ja tavoitemuoto on pääosin kertomus.

Käytän aineistosta Pajusen, Purasen ja Yli-Paavolan (2010) työstämää versiota. Aineisto on Excel-muodossa, ja siihen on koodattu valmiiksi tiedot siitä, onko kyseessä kaupunki-, taajama-, maalais- tai kielikoulu. Lisäksi koodattuna ovat tiedot luokka-asteesta, sukupuolesta, sanarakenteesta, kategoriasta, syntaktisesta alakategoriasta, sanapituudesta, lekseemipituudesta ja kunnasta. Täten aineistoon on koodattu myös adverbit valmiiksi. Aineiston sanat esitetään oppilaiden kirjoittamassa muodossa sekä kirjakielisessä muodossa. Aineistoon on koodattu myös tieto sanan perusmuodosta.

Valmiiksi tehtyä adverbien koodausta apuna käyttäen olen koodannut tiedot adverbien alaryhmistä (aika, paikka, tapa, määrä, proadverbit ja intensiteettisanat) ja niiden sisäisistä ryhmäjäoista (esim. ajan adverbeissa menneeseen ja edeltävään suhteuttavat adverbit, yleisesti suhteuttavat ajankohdan adverbit, jne.). Tähän alaryhmäanalyysiin en ole ottanut mukaan kaikkia korpuksessa adverbeiksi koodattuja sanoja. Mikäli en ole saanut sanaa sopimaan mihinkään adverbien alaryhmään, olen jättänyt sen huomiotta alaryhmäanalyysissä. Kaikki koulukorpuksessa adverbeiksi koodatut sanat on kuitenkin otettu huomioon adverbien kokonaismäärässä.

Käyttämässäni koulukorpuksen Excel-versiossa ei ole merkittynä välimerkkejä eikä lauserajoja. Olen kuitenkin käynyt käyttämäni esimerkit läpi aineiston paperiversion kanssa ja pistänyt välimerkit paikoilleen. Poikkeuksena ovat kielikoulutekstit, joita ei ole paperiversiossa. Kielikoulusta otetuista esimerkeistä siis puuttuvat välimerkit, eikä niiden lauseenrajoja ole tarkastettu.

2. ADVERBIT JA MYÖHEMPI KIELENKEHITYS

Tässä luvussa käsittelen tutkimuksen teoriataustaa. Ensin käyn läpi suomen kielen ammattilaisten näkemyksiä adverbien määrittelystä ja niiden jakamisesta eri alaryhmiin. Tämän jälkeen esittelen lapsen myöhemmän kielenkehityksen suuntaviivoja.

2.1. ADVERBIT JA NIIDEN ALARYHMÄT

Hakulinen, ym. (2004: 638) kuvaavat adverbejä vajaaparadigmaisiksi tai taipumattomiksi sanoiksi, joita käytetään kuvaamaan lauseessa esitetyn tilanteen suhteita. Tällaisia suhteita ovat aika, paikka, olotila, tapa ja määrä. Adverbilausekkeeseen voi sisältyä määritteitä, ja jotkut adverbit voivat myös saada täydennyksiä. Adverbin ja partikkelin välinen ero onkin siinä, että adverbi saa määritteitä, kun taas partikkeli ei niitä saa (mp.). Adverbilauseke muodostuu joko yksin adverbistä tai sitten adverbistä ja sen laajennuksista. Adverbin määritteet ovat usein etuasemaisia (mts. 658).

Sekä Ahlman (1933: 137) että Sulkala (1981: 48) pitävät adverbejä vaikeasti määriteltävänä sanaluokkana. Ahlman (1933: 137) kirjoittaa, että adverbit voidaan erottaa muista sanoista suomen kielessä kongruenssin avulla. Adverbit eivät kongruoi luvussa eivätkä sijassa sen sanan kanssa, jota ne määrittävät (mts. 139). Ongelmia tähän luokitteluun aiheuttavat kuitenkin taipumattomien adjektiivien ryhmä, substantiivisina käytetyt pronominit sekä pre- ja postpositiot (mts. 140, 141). Sulkala (1981: 48) taas toteaa, että adverbejä on määritelty monentasoisten kriteerien avulla. Tällaiset kriteerit ovat olleet morfologisia, syntaktisia ja semanttisia.

Ahlman (1933: 143, 144) jakaa adverbit kolmeen pääryhmään. Ensimmäisen ryhmän muodostavat materiaaliset adverbit, joiden tehtävänä on ilmaista paikkaa, aikaa, tapaa ja tilaa. Toinen ryhmä koostuu intensiteettiadverbeistä, joiden käyttö liittyy jonkin tietyn ominaisuuden asteen ja vivahteiden ilmaisemiseen. Kolmannen pääryhmän muodostavat modaaliset adverbit, jotka kertovat puhujan subjektiivisesta suhtautumisesta sanomaansa. Ahlman ei lue proadverbejä omaksi ryhmäkseen, sillä niitä löytyy jokaisesta pääryhmästä.

Ahlmanin kanssa samaa ryhmäjaottelua noudattaa Penttilä (2002: 537, 538). Penttilän mukaan kolmella pääryhmällä on erilaisia syntaktisia ominaisuuksia. Materiaaliset adverbit määrittävät usein verbisaneita ja adjektiiveja. Intensiteettiadverbit taas voivat toimia määritteinä vain adjektiiveille ja materiaalisille adverbeille. Modaaliset adverbit puolestaan ovat määrittämismahdollisuuksiltaan laajoja. Ne voivat määrittää esimerkiksi kokonaisia lauseita. Modaaliset adverbit eivät itse saa mitään määritteitä, minkä vuoksi ne eroavat muista adverbiryhmistä.

Myös Hakulinen, ym. (2004: 638, 639) jakavat adverbit merkityksen perusteella eri ryhmiin. Näitä ryhmiä ovat paikan ja tilan adverbit, ajan, tavan ja määrän adverbit sekä kommenttiadverbit. Proadverbit eroavat toisistaan syntaktisesti, semanttisesti ja tekstuaalisesti. Niiden tulkinta voi riippua kontekstiedosta. Myös intensiteettisanat muodostavat oman ryhmänsä, mutta kirjoittajat huomauttavat, että ne kuuluvat partikkelien ja adverbien välille (mts. 653). Luokittelu eroaa Ahlmanin ja Penttilän luokittelusta, sillä siinä ei oteta huomioon materiaalisten adverbien ylärhymää, vaan paikan, ajan, tavan ja tilan adverbit näyttäytyvät omina itsenäisinä ryhminään. Analyysiosiossani keskityn käyttämään Hakulisen, ym. käyttämää luokittelua.

Paikan adverbeilla ilmaistaan sijaintia, lähtökohtaa, pääte pistettä, tilaa, suuntaa, etäisyyttä tai reittiä. Paikan adverbit ovat joko paikallissijaisia tai loppuvat seuraaviin päätteisiin: *s*, *nne*, *isin*, *(i)tse* ja *(i)ttAin*. Paikan adverbit voidaan jakaa neljään eri alaryhmään. Vertikaalisuutta ja horisontaalisuutta ilmaisevia paikan adverbejä ovat muun muassa *alhaalla*, *ylhäällä*, *edessä*, *takana* ja *eteenpäin*. Etäisyyttä ja sijainnin suhteellisuutta ilmaisevat muun muassa *etäällä*, *lähellä*, *keskellä*, *sisällä* ja *vieressä*. Muuta sijaintia tai tahoja taas voidaan kuvata muun muassa adverbeilla *kotona*, *pakosalla*, *paikoitellen* ja *takaisin*. Reittiä ilmaisevia paikan adverbejä ovat muun muassa *yli*, *ali*, *ohitse*, *maanteitse* ja *oikeusteitse*. (Hakulinen, ym. 2004: 639, 640).

Ajan adverbejä käytetään ilmaisemaan ajankohtaa, toistuvuutta ja kestoa. Ajan adverbeilla joko ei ole päätettä tai sitten ne loppuvat *in*, *isin*, *sti*, *ittAin*, *kseltAAn* tai *(kk)Oin*. Ne voivat myös olla taivutusmuotoisia. Ajan adverbit jaetaan neljään eri alaryhmään. Yleisesti suhteuttavia ajankohdan adverbejä ovat muun muassa *aikaisin*, *ennen pitkää*, *aina*, *milloinkaan* ja *joskus*. Menneeseen tai edeltävään voidaan suhteuttaa muun muassa adverbeilla *aiemmin*, *eilen*, *ennakkoon*, *etukäteen*, *hiljattain*, *juuri* ja *viimeksi*. Tulevaa tai seuraavaa taas voidaan ilmaista muun muassa sanoilla *aluksi*, *jälkeenpäin*, *kohta*, *pian* ja *ylihuomenna*. Nykyiseen tai käynnissä olevaan suhteuttavia adverbejä puolestaan ovat muun muassa *nykyisin*, *parhailtaan*, *samanaikaisesti* ja *tänään*. (Hakulinen, ym. 2004: 639, 641).

Tavan adverbejä käytetään ilmaisemaan sitä, millä tavalla jokin asia tapahtuu tai on olemassa. Lisäksi ne kuvaavat millaisessa tilassa joku tai jokin on ja sitä, mistä näkökulmasta tilaa kuvataan. Tavan adverbien tehtäviin kuuluu siis tekemisen tavan kuvaaminen sekä subjekti- tai objektitarkoitteen tilan tai aseman kuvaaminen tapahtuman aikana. Kyseiset adverbit ovat rakenteeltaan paikallissijaisia, kiteymiä tai johdoksia (Hakulinen, ym. 2004: 644).

Tavan adverbit muodostavat seitsemän eri alaryhmää. Produktiiviseen STI-johdoksia sisältävään ryhmään kuuluvat muun muassa *huonosti*, *ihanasti* ja *musiikillisesti*. Asentoa tai suhteellista sijaintia ilmaistaan muun muassa sanoilla *takaperin*, *limittäin*, *kasvokkain*, *peräkanaa* ja *suoraan*. Muun muassa *vaiti*, *kovaa*, *pikavauhtia* ja *vähittäin* toimivat esimerkkeinä äänen voimakkuutta tai etenemisen nopeutta kuvailevista tavan adverbeista. Distributiivisia tavan

adverbejä taas ovat muun muassa *alueittain, yksittäin, ryhmittäin, kahdestaan* ja *erikseen*. Temporaalissävyyisiä tavan adverbejä ovat muun muassa *sattumalta, kesken, yllättäen, yhtäkkiä* ja *hetimiten*. *Kirjeitse, puhelimitse* ja *radioitse* ovat esimerkkejä välinettä ja väylää ilmaisevista prolatiivijohdosten ryhmästä. Lisäksi tavan adverbeilla on ryhmä muut, johon kuuluvat muun muassa sanat *hyvin, noin, laajalti, auki, rikki, yhteistuumin* ja *umpimähkään*. (Hakulinen, ym. 2004: 645).

Määrän adverbit ilmaisevat määrän suuruutta tai tavan intensiteettiä. Ne voivat osoittaa myös täyteen astetta tai likimäärää ja toimia täsmätyksinä. Muun muassa *paljon, runsaasti, hieman, pikkusen* ja *liialti* kuuluvat määrän suuruutta ja tavan intensiteettiä ilmaisevien adverbien ryhmään. Entiteettien paljoutta ilmaisevien adverbien joukkoon kuuluvat muun muassa *massoittain, tuhansittain, kilokaupalla, kasapäin* ja *satamäärin*. Täyteen astetta ja likimääräisyyttä kuvaavat muun muassa *täynnä, pullollaan, alle* ja *melkein*. (Hakulinen, ym. 2004: 647–649).

Kommenttiadverbeihin kuuluvat asenneadverbit sekä modaaliset adverbit. Kommenttiadverbit ovat muita adverbejä irrallisempia jäseniä lauseen rakenteessa. Niiden tehtävänä on välittää puhujan asennoitumista tai kannanottoa esillä olevaan asiaan, ja niiden vaikutusalana on yleensä koko lause. Puhujan subjektiivista asennoitumista kuvaavista asenneadverbeistä esimerkkejä ovat muun muassa *onneksi, valitettavasti* ja *luonnollisesti*. Varmuuden astetta ja sanotun todenperäisyyttä arvioivia modaalisia adverbejä taas ovat muun muassa *epäilemättä, mahdollisesti* ja *tietenkin*. (Hakulinen, ym. 2004: 656).

Pronominivartaloisiin adverbeihin kuuluvat demonstratiiviset proadverbit, interrogatiiviset adverbit ja relatiiviset proadverbit. Demonstratiivisia proadverbejä, esimerkiksi *siellä, silloin, siten, niin* ja *siksi*, käytetään tilanteissa, joissa viittauskohteen tulkinta tulee ilmi joko puhetilanteesta tai tekstiyhteydestä. Esimerkiksi *missä, mihin, koska* ja *kuinka* kuuluvat interrogatiivisten adverbien ryhmään. Interrogatiivisilla adverbeilla aloitetaan hakukysymys, joka liittyy paikkaan, aikaan, tapaan, asteeseen tai syyhyn. Relatiivisia proadverbejä ovat *jolloin, jonne* ja *joten(ka)*. Lisäksi pronomivartaloisiin adverbeihin kuuluvat muun muassa sanat *toisaalla, kaikkialla, muulloin* ja *samoin*. (Hakulinen, ym. 2004: 656, 657).

2.2. MYÖHEMPI KIELENKEHITYS

Nippoldin (2004: 1, 2) mukaan keskeinen asia myöhemmässä kielenkehityksessä on lukutaidon saavuttaminen. Lukutaidolla Nippold tarkoittaa niitä suullisen ja kirjallisen kielen taitoja, jotka ovat välttämättömiä muodollisissa tilanteissa (esim. koulu tai työpaikka) toimimiselle.

Nippoldin (2004: 5) mukaan koulutuksella on tärkeä rooli myöhemmässä kielenkehityksessä. Koulukontekstissa lukemisen ja kuuntelemisen kautta lapsi kohtaa monimutkaisia ja harvinaisia

sanoja ja rakenteita. Erityisen tärkeää on luoda pohja sellaisille oppimisolosuhteille, jotka rohkaisevat oppilaita aktiiviseen luetun ja kuullun analysointiin. Opittuja uusia sanoja ja rakenteita on myös tärkeää päästä kokeilemaan käytännössä.

Berman (2004a: 12, 13) kirjoittaa vaiheisiin perustuvasta mallista, joka jakautuu esikieliopilliseen (pre-grammatical), kieliopillistuneeseen (grammaticalized) ja konventionaalistuneeseen (conventionalized) vaiheeseen. Esikieliopillisessa vaiheessa kielenkäyttö on kiinni konkreettisissa esineissä ja tilanteissa. Kieliopillistuneessa vaiheessa taas keskeisessä asemassa ovat kielen rakenteet ja säännöt. Konventionaalistuneessa vaiheessa merkitsevä tekijänä on sidonnaisuus kontekstiin ja diskurssiin.

Bermanin (2004a: 15) mukaan kielenkehityksen ensimmäinen ja viimeinen vaihe ovat molemmat eri merkityksessä kontekstisidonnaisia. Lapsilla kielenkäyttö on sidottu spesifeihin tilanteisiin ja esineisiin. Aikuisilla kontekstisidonnaisuus liittyy niihin kognitiivisiin ja kulttuurillisiin rajoihin, jotka luovat puitteet kyseiselle kielenkäyttötilanteelle. Lisäksi aikuisten kontekstisidonnaisuuteen vaikuttavat diskurssin sisäiset rajoitukset lingvistisen tiedon järjestämiselle. Täten eniten yksilöllistä variaatiota ja vähiten tavanomaista kielenkäyttöä löytyy jatkumon molemmista ääripäistä.

Berman (2004: 265) mainitsee, että lasten taidot kielen rakenteen ja tarinankerronnan suhteen tulevat paremmin esiin joissain tilanteissa kuin toisissa. Kielen haltuun ottamisessa ei ole kyse siitä, että lapsi yhtäkkiä saavuttaa kaiken mahdollisen tiedon, vaan oppiminen on vaiheittaista. Oppimisprosessiin kuuluu osatiedon kehittyminen sekä tiedon uudelleen järjestäminen ja yhdistäminen. Tästä seuraa, että jotkin taidot näkyvät paremmin tietyissä konteksteissa kuin toisissa.

Tolchinskyn (2004: 235) mukaan myöhempää kielenkehitystä ohjailevat käsitteet soveltuvuus (appropriateness) ja eroavaisuus (divergence). Soveltuvuudessa on kyse kielenkäytön sopeutumisesta erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin. Tällöin pitää ottaa huomioon kaikki ilmaisua edeltävä ja seuraava kielenkäyttö, keskustelutoveri ja tilanne. Tällöin kielenkäyttäjän pitää tehdä sopivia valintoja sekä kieliopin että olosuhteiden ja keskustelutoverin odotusten tasolla. Tämä vertautuu aikaisemmin esiteltyyn Bermanin (2004a: 15) ajatukseen siitä, kuinka aikuisten kielenkäytön kontekstisidonnaisuus liittyy kielenkäyttötilanteen kognitiivisiin ja kulttuurisiin rajoihin. Eroavaisuus puolestaan tarkoittaa Tolchinskyn (2004: 235) mukaan kielen taipumusta muuttua yksilölliseksi ja heterogeeniseksi. Lasten vanhetessa eri yksilöiden kielten välillä havaittavien eroavaisuuksien määrä kasvaa, koska lapset saavat kasvaessaan kielellisiä vaikutteita yhä erilaisemmista asioista ja iän myötä kehittyvät kielenpiirteet ovat herkkiä sosiaalisille ja kulttuurisille vaikutteille.

Tolchinskyn (2004: 237) mukaan lasten vanhetessa heidän kykynsä muodostaa linkkejä eri lingvististen ilmaisujen välillä kasvaa. Vanhemmat lapset myös pystyvät luomaan tiiviimpiä ja hierarkkisemmin järjestettyjä tekstejä. Lisäksi heidän virkkeissään on enemmän lauseita ja erilaisia lauseita yhdistäviä rakenteita. Myöhemmän kielenkehityksen myötä lapset alkavat myös käyttää kuvainnollista kieltä, kuten metaforia ja idiomeja. Tällaisen kielen käyttö edellyttää kykyä ymmärtää, että sanalla voi olla enemmän kuin yksi merkitys. Lapsen on myös osattava erottaa sanottu siitä, mitä tarkoitetaan (mts. 238). Myöhempi kielenkehitys mahdollistaa myös lasten siirtymisen pelkästä ilmaisujen vaihdosta dialogiin ja keskusteluun (mts. 240).

3. KIRJOITTAJAT JA ADVERBIT

Tässä alaluvussa tarkastelen adverbien käytön määrässä tapahtuvia muutoksia ja kiinnitän huomiota sukupuolten välisiin eroihin. Adverbien osuudet kokonaissanamäärästä muuttuvat ensimmäisen kuuden kouluvuoden aikana (kts. taulukko 2).

Luokka	Tyttöjen kokonaissanamäärä	Pojien kokonaissanamäärä	Adverbien osuus tyttöjen kokonaissanamäärästä	Adverbien osuus poikien kokonaissanamäärästä
1. luokka	1656	892	9,3 %	5,8 %
2. luokka	4758	3231	10,3 % (+1,0)	9,3 % (+3,5)
3. luokka	5790	4825	11,3 % (+1,0)	10,8 % (+1,5)
4. luokka	8784	5522	10,8 % (-0,5)	10,2 % (-0,6)
5. luokka	9138	6578	10,9 % (+0,1)	10,5 % (+0,3)
6. luokka	10774	6803	11,9 % (+1,0)	11,0 % (+0,5)
Muutos yhteensä	+9118	+5911	+2,6	+5,2

Taulukko 2. Adverbien osuus kokonaissanamäärästä luokka-asteittain.

Ero adverbien osuudessa muista sanoista tasaantuu eri sukupuolten kesken kuuden kouluvuoden aikana. Ensimmäisellä luokalla tyttöjen käyttämien adverbien osuus sanamäärästä on 3,5 prosenttiyksikköä suurempi kuin pojilla. Kuudennella luokalla ero on kuitenkin enää 0,9 prosenttiyksikköä tyttöjen hyväksi. Pojilla adverbien osuus kokonaissanamäärästä siis kasvaa kuuden kouluvuoden aikana enemmän kuin tytöillä. Pojilla kasvua on 5,2 prosenttiyksikköä, kun taas tytöillä vastaava luku on 2,6 prosenttiyksikköä. Sekä tytöillä että pojilla adverbien osuus kokonaissanamäärästä laskee kolmannelta luokalta neljännelle siirryttäessä. Muuten kasvua tapahtuu joka vuosi molemmilla sukupuolilla, vaikkakin neljänneltä luokalta viidennelle siirryttäessä kasvua tapahtuu niin vähän, että sitä voidaan pitää sattumana.

Adverbejä käyttäneiden ja adverbejä käyttämättömien kirjoittajien osuudet kaikista kirjoittajista muuttuvat kuuden ensimmäisen kouluvuoden aikana (kts. taulukko 3).

Luokka	Adverbejä käyttäneiden tyttöjen osuus kaikista tyttökirjoittajista	Adverbejä käyttämättömien tyttöjen osuus kaikista tyttökirjoittajista	Adverbejä käyttäneiden poikien osuus kaikista poikakirjoittajista	Adverbejä käyttämättömien poikien osuus kaikista poikakirjoittajista
1.luokka	73,7 %	26,3 %	42,6 %	57,4 %
2.luokka	93,8 % (+20,1)	6,3 %	80,0 % (+37,4)	20,0 %
3.luokka	97,1 % (+3,3)	2,9 %	90,7 % (+10,7)	9,3 %
4.luokka	100 % (+2,9)	0 %	91,7 % (+1,0)	8,3 %
5.luokka	100 % (0)	0 %	100 % (+8,3)	0 %
6.luokka	100 % (0)	0 %	97,4 % (-2,6)	2,6 %

Taulukko 3. Adverbejä käyttäneet ja käyttämättä jättäneet kirjoittajat sukupuolittain.

Ensimmäisen luokan tytöistä selvästi suurin osa (73,7 %) käytti teksteissään adverbejä. Kokonaissanamäärä niiden kirjoittajien kohdalla, jotka eivät käyttäneet yhtään adverbejä, on enintään 21. Jokaisella kirjoittajalla, jolla sanamäärä on 21 tai enemmän, on tekstissä myös adverbejä. On kuitenkin huomattava, että myös joidenkin alle 21 sanaa kirjoittaneiden teksteistä löytyy adverbejä, mutta tällöin adverbiesiintymiä on kuitenkin enintään 3 kappaletta.

Ensimmäisen luokan pojista suurin osa (57,4 %) jätti kokonaan käyttämättä adverbejä. Adverbejä käytti ainoastaan 42,6 % kirjoittajista eli alle puolet. Ensimmäisellä luokalla ero adverbejä käyttäneiden tyttöjen ja poikien määrässä on täten tyttöjen hyväksi 31,1 prosenttiyksikköä. Myös ensimmäisen luokan pojilla 0 adverbien esiintymät liittyvät alhaisiin sanamääriin. Kaikki pojat, jotka ovat kirjoittaneet pitempiä kuin 19 sanan tekstejä, ovat käyttäneet myös adverbejä. Myös joissain alle 19 sanan teksteissä on adverbejä, mutta tällöin niitä on enintään 2 kappaletta.

Toisella luokalla adverbejä käyttävien tyttöjen määrä nousee 20,1 prosenttiyksikköä. Adverbejä jätti tällöin käyttämättä vain 6,3 % tyttökirjoittajista. Tekstejä, joissa on 0 adverbiesiintymää, löytyy 4 kappaletta. 3 näistä asettuu sanamäärältään aivan listan loppupäähän.

Toisen luokan pojista adverbejä käytti 80,0 % kirjoittajista. Osuus on siis noussut 37,4 prosenttiyksikköä ensimmäiseltä luokalta. Muutos on suurempi kuin tytöillä, vaikka poikien toisella luokalla käyttämä adverbimäärä on edelleen tyttöjen määrää pienempi. Vaikka poikienkin kohdalla suurin osa 0 adverbiä sisältävistä teksteistä asettuu sanamäärältään listan loppupäähän, ei tästä voida tehdä selvää johtopäätöstä sanamäärän ja adverbien määrän yhteydestä. 0 adverbiä sisältäviä tekstejä nimittäin löytyy myös listan keskivaiheilta ja melko ylhäältäkin.

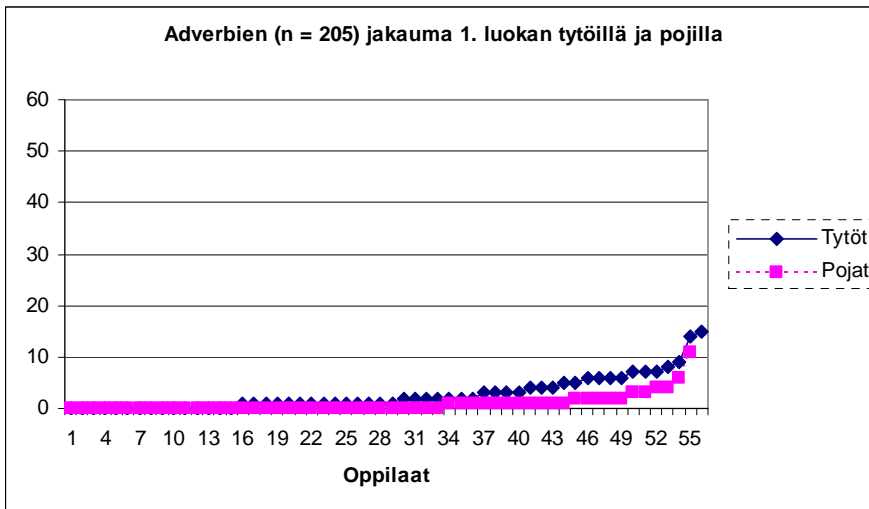
Kolmannen luokan tytöistä adverbejä käytti 97,1 % kirjoittajista eli lähes kaikki. Saman luokka-asteen pojista adverbejä käytti 90,7 %. Jälleen tyttöjen käyttämien adverbien kokonaismäärä on suurempi kuin poikien, mutta poikien kohdalla käyttö on lisääntynyt enemmän. Tytöillä lisäystä on tapahtunut 3,3 prosenttiyksikköä, kun taas pojilla vastaava luku on 10,7 prosenttiyksikköä.

Neljännellä luokalla adverbejä käyttäneiden tyttökirjoittajien määrä nousee 100 %:iin, jossa se pysyy myös viidennellä ja kuudennella luokalla. Näillä luokka-asteilla jokainen tyttökirjoittaja käytti teksteissään adverbejä.

Neljännän luokan poikien kohdalla edellisten vuosien kasvu hidastuu ja adverbejä käyttävien poikakirjoittajien määrä nousee vain 1,7 prosenttiyksikköä 91,7 %:iin. Viidennelle luokalle siirryttäessä kasvu kiihtyy jälleen 8,3 prosenttiyksikköä nousten 100 %:iin. Määrä kuitenkin laskee 2,6 prosenttiyksikköä viidenneltä luokalta kuudennelle siirryttäessä. Kuudennelta luokalta kaksi poikakirjoittajaa jätti käyttämättä adverbejä. Molempien sanamäärä on lähellä listan loppupäätä.

Seuraavaksi paneudun adverbien jakaumiin eri luokka-asteilla. Seuraavia kaavioita tulkittaessa on huomioitava, että suhteutusta luokittaiseen ja sukupuolen mukaiseen adverbimäärään ei ole tehty. Suhteellisista määristä on tietoa edellä käsitellyissä taulukoissa.

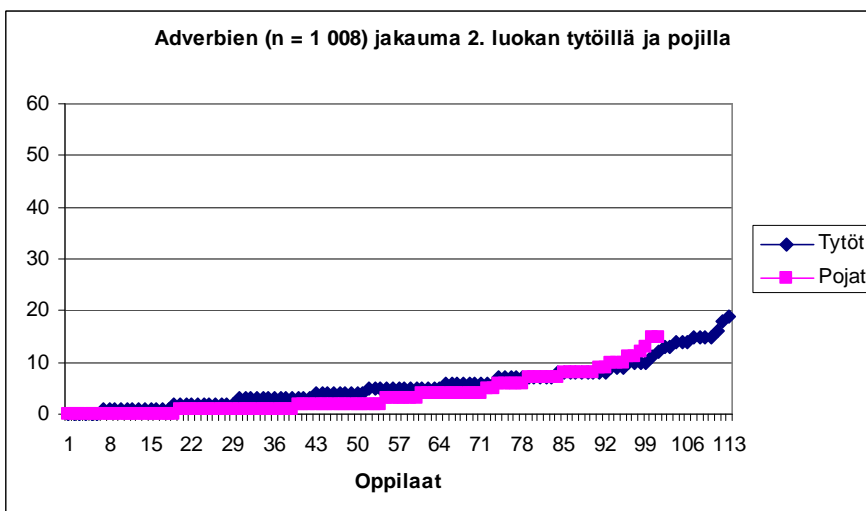
Adverbien jakauma ensimmäisen luokan tytöillä ja pojilla paljastaa eroja eri sukupuolten välillä (kts. kaavio 1).

Kaavio 1. Adverbien jakauma 1. luokan tytöillä ja pojilla.

Tässä vaiheessa suuri osa sekä tytöistä että pojista ei vielä käytä adverbejä. Adverbejä käyttämättömien kirjoittajien määrä on kuitenkin poikien kohdalla suurempi. Sekä pojilla että tytöillä ero adverbejä vähiten käyttävän ja eniten käyttävän kirjoittajan välillä on suuri. Poikakirjoittajista ainoastaan yksi pääsee lähelle eniten adverbejä käyttäneitä tyttöjä.

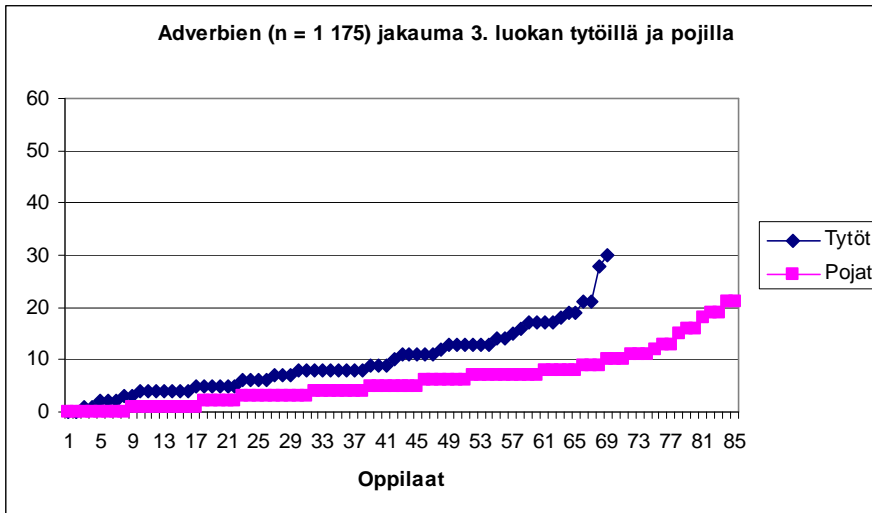
Toisella luokalla adverbejä käyttämättömien kirjoittajien osuus vähenee, ja poikien adverbien käyttö on lähtenyt tyttöjä selkeämpään nousuun (kts. kaavio 2).

Kaavio 2. Adverbien jakauma 2. luokan tytöillä ja pojilla.

Tytöt johtavat edelleen adverbien määrässä. Molempien sukupuolten erot eniten adverbejä käyttäneen ja vähiten adverbejä käyttäneen kirjoittajan välillä ovat suuret.

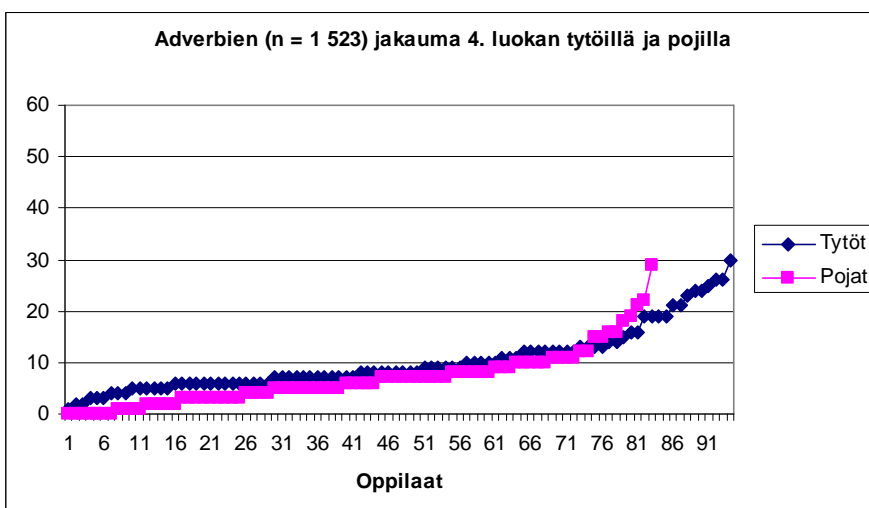
Kolmannella luokalla adverbejä käyttämättömien kirjoittajien osuus on sekä tyttöjen että poikien kohdalla edelleen pienentynyt (kts. kaavio 3).

Kaavio 3. Adverbien jakauma 3. luokan tytöillä ja pojilla.

Tyttöjen kohdalla eniten adverbejä käyttävät kirjoittajat karkaavat selvästi kauemmas vähiten adverbejä käyttävistä kirjoittajista. Myös poikien kohdalla kyseinen ero on suuri, mutta ei yhtä suuri kuin tyttöjen kohdalla. Eniten adverbejä käyttävät poikakirjoittajat jäävät tälläkin luokalla selvästi jälkeen eniten adverbejä käyttävistä tyttökirjoittajista.

Neljännellä luokalla sukupuolten väliset erot tasoittuvat jonkin verran (kts. kaavio 4).

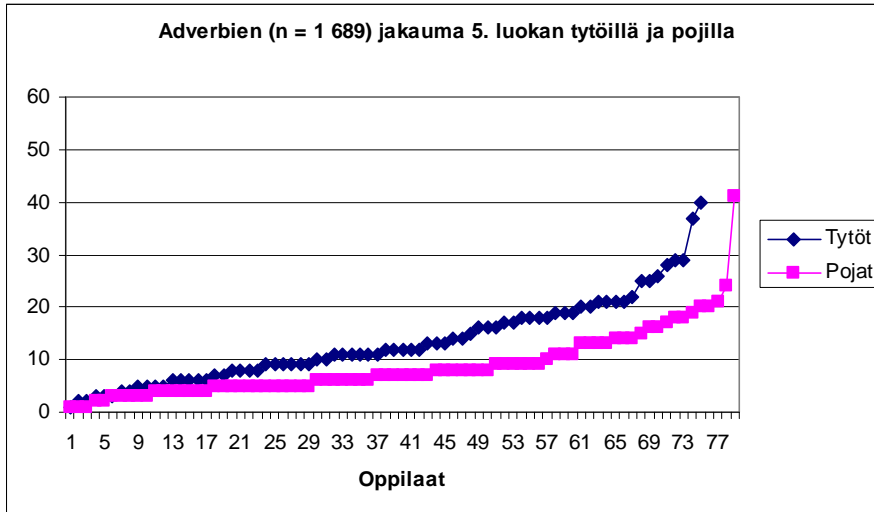

Kaavio 4. Adverbien jakauma 4. luokan tytöillä ja pojilla.

Eniten adverbejä käyttävä poikakirjoittaja yltää liki eniten adverbejä käyttävän tyttökirjoittajan tasolle. Tosin muut eniten adverbejä käyttävät pojat jäävät jälkeen eniten adverbejä käyttävästä

poikakirjoittajasta enemmän kuin eniten adverbejä käyttävät tytöt. Lisäksi on vielä jonkin verran poikakirjoittajia, jotka eivät käytä adverbejä lainkaan.

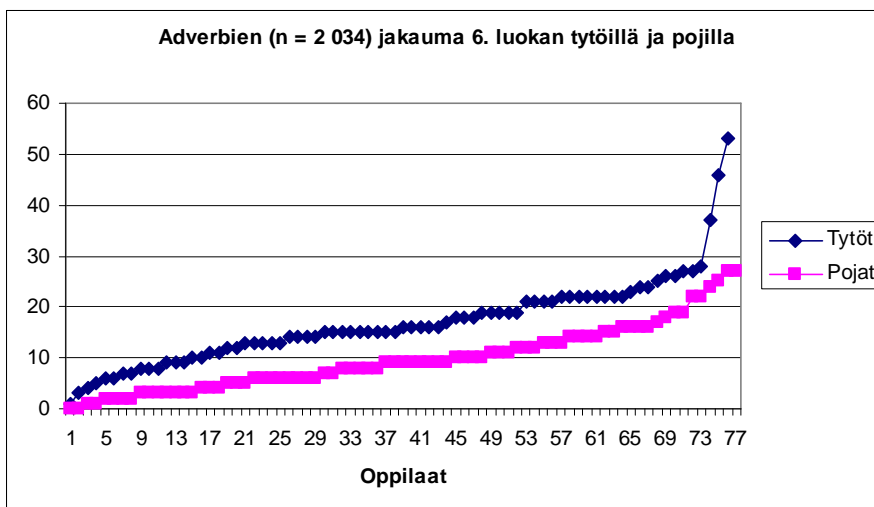
Viidennellä luokalla eniten adverbejä käyttävä poika karkaa selvästi muista poikakirjoittajista (kts. kaavio 5).

Kaavio 5. Adverbien jakauma 5. luokan tytöillä ja pojilla.

Viidennen luokan kirjoittajista eniten adverbejä käyttävä kirjoittaja on poika. Muut poikakirjoittajat jäävät tosin selvästi jälkeen kyseisestä kirjoittajasta. On kuitenkin myös huomattava, että kyseistä poikakirjoittajaa lähelle pääsee vain kaksi tyttökirjoittajaa. Tyttö- ja poikakirjoittajien adverbien käyttö on vähiten adverbejä käyttäneiden kirjoittajien kohdalla tasaista, mutta tytöt karkaavat pojilta heti, kun tarkastellaan muita kuin vähiten adverbejä käyttäneitä kirjoittajia.

Kuudennella luokalla ero eniten ja vähiten adverbejä käyttävän tyttökirjoittajan välillä on suuri (kts. kaavio 6).

Kaavio 6. Adverbien jakauma 6. luokan tytöillä ja pojilla.

Myös vähiten ja eniten adverbejä käyttävien poikakirjoittajien välillä on suuri ero, mutta ei läheskään niin suuri kuin tyttöjen kohdalla. Kaaviosta näkee, että sekä eniten että vähiten adverbejä käyttävien kirjoittajien joukossa tytöt käyttävät enemmän adverbejä kuin pojat.

4. AJAN ADVERBIT

Tässä luvussa käsittelen tarkemmin ajan adverbien alaryhmän käyttöä aineistossa. Kiinnitän huomiota ajan adverbien määrään sekä käsittelen tiettyjen yksittäisten ajan adverbien käyttöä tarkemmin.

Ajan adverbien määrä muuttuu luokalta toiselle siirryttäessä (kts. taulukko 4).

Luokka	Sanamäärä	Adverbien määrä	Osuus muista adverbeistä	Osuus muista sanoista
1. luokka	2548	31	15,0 %	1,2 %
2. luokka	7989	160	20,2 % (+5,2)	2,0 % (+0,8)
3. luokka	10615	212	18,1 % (-2,1)	2,0 % (0)
4. luokka	14306	338	22,4 % (+4,3)	2,4 % (+0,4)
5. luokka	15716	425	25,3 % (+2,9)	2,7 % (+0,3)
6. luokka	17577	480	23,6 % (-1,7)	2,7 % (0)
Yhteensä	68751	1646	+8,6	+1,5

Taulukko 4. Ajan adverbit aineistossa.

Ajan adverbien määrä aineistossa kasvaa ensimmäisen ja kuudennen luokan välillä. Ensimmäisellä luokalla ajan adverbejä on 1,2 % muista sanoista, kun taas kuudennella luokalla vastaava luku on 2,7 %. Suurin nousu (+0,8 prosenttiyksikköä) ajan adverbien määrässä tapahtuu ensimmäiseltä luokalta toiselle siirryttäessä. Toiselta luokalta kolmannelle luokalle siirryttäessä ajan adverbien osuus muista sanoista pysyy samana lähteäkseen taas pieneen nousuun kolmannelta luokalta neljännelle ja neljänneltä luokalta viidennelle siirryttäessä. Viidenneltä luokalta kuudennelle luokalle siirryttäessä kasvua ei tapahdu.

Ajan adverbien osuus muista adverbeistä kasvaa ensimmäisen kuuden kouluvuoden aikana enemmän kuin ajan adverbien osuus muista sanoista. Osuus muista adverbeistä kasvaa kuuden vuoden aikana 8,6 prosenttiyksikköä, kun taas osuus muista sanoista kasvaa vain 1,5 prosenttiyksikköä. Ensimmäisellä luokalla osuus muista adverbeistä on 15,0 %, kun taas kuudennella luokalla vastaava luku on 23,6 %. Osuus muista adverbeistä kokee suurimman kasvupyrähdyksen ensimmäiseltä luokalta toiselle siirryttäessä. Toiselta luokalta kolmannelle siirryttäessä osuus laskee hieman lähteäkseen taas kasvuun kolmannelta neljännelle ja neljänneltä viidennelle luokalle siirryttäessä. Viidenneltä luokalta kuudennelle siirryttäessä osuus lähtee laskuun.

Taulukko 5 näyttää 15 käytetyintä ajan adverbiä aineistossa.

Adverbi	Määrä	Osuus ajan adverbeista
vielä	208	12,6 %
jo	172	10,4 %
heti	127	7,7 %
nyt	118	7,2 %
aina	74	4,5 %
kerran	74	4,5 %
tänään	72	4,4 %
taas	63	3,8 %
ensin	60	3,6 %
vasta	54	3,3 %
pian	52	3,2 %
juuri	45	2,7 %
enää	39	2,4 %
joskus	35	2,1 %
vihdoin	30	1,8 %

Taulukko 5. Käytetyimmät ajan adverbit aineistossa.

Käytetyin ajan adverbi on sana *vielä* 208 esiintymällään, jolloin sen osuus ajan adverbeista on 12,6 %. Yli sadan esiintymän määrän ylittävät lisäksi *jo*, *heti* ja *nyt*. Tarkempaan käsittelyyn on valittu adverbit *tänään*, *heti*, *aina* ja *juuri*. Kaikki neljä adverbiä kuuluvat 15 käytetyimmän adverbin joukkoon. Valintaperusteena on käytetty myös sitä, että kyseisiä adverbeja löytyy mahdollisimman monelta eri luokka-asteelta. Tarkasteltaviksi valituista adverbeista ainoastaan *juuri*-sanaa ei löydy kaikilta luokka-asteilta, sillä se puuttuu ensimmäisen luokan aineistosta. Tarkasteluun ottamisen kriteerinä on pidetty myös sitä, että jokainen tarkastelussa oleva adverbi kuuluu ajan adverbien eri alaryhmään. Yhtenä tavoitteena oli myös tarkastella ajan adverbien ja tempusten yhteiskäyttöä ja tempusten mahdollista horjuvuutta. Täten valintoja on myös tehty sitä silmällä pitäen, mitkä adverbit tuottaisivat hedelmällisimmän tutkimuskohteen adverbien ja tempusten yhteiskäytön tutkimisessa.

4.1. TÄNÄÄN

Hakulisen, ym. (2004: 641, 642) mukaan sana *tänään* kuuluu nykyiseen tai käynnissä olevaan suhteuttavien ajan adverbien ryhmään. Se on puhehetkiviitteinen adverbi, jonka käytöstä suurin osa tapahtuu menemättömän aikamuodon kanssa. Joissain tapauksissa nykyiseen tai käynnissä olevaan suhteuttava adverbi saattaa kuitenkin esiintyä menneen ajan ilmauksissa. Tällöin adverbi osoittaa näkökulman olemista menneisyydessä.

Sulkalan (1981: 109, 110) mukaan *tänään*-adverbi voi saada kaksi merkitystä: 'parhailaan kuluvana päivänä' tai 'nykyaikana, nykyisin'. Ensin mainitussa merkityksessä adverbien ilmaisema puhehetken sisältävä tapahtumahetki on tarkasti rajattavissa aikajatkumon kannalta. Lauseessa

käytetty aikamuoto voi osoittaa tapahtumahetken puhehetkeen verrattuna samaan aikaan tapahtuvaksi, tulevaksi tai menneeksi. Sulkalan mukaan on tärkeää muistaa, että tapahtumahetkeen sisältyy puhehetki. Merkityksessään 'parhailaan kuluvana päivänä' adverbiksi kertoo aikaisemmin vallinneesta, toisenlaisesta tilasta tai tapahtumasta.

Sulkalan (1981: 110) mukaan tänään-adverbiin liittyy merkityksessä 'parhailaan kuluvana päivänä' usein määräite, joka tarkoittaa ilmauksen ilmaisemaa aikaa. Esimerkkeinä hän käyttää ilmauksia *tänään päivällä*, *tänään kello 15* ja *iltapäivällä tänään*.

Aineistosta löytyy yhteensä 72 tänään-adverbin esiintymää. Ensimmäiseltä ja toiselta luokalta löytyy kummaltakin 3 esiintymää, kolmannelta 8, neljänneltä 18, viidenneltä 27 ja kuudennelta 13 esiintymää. Aineistossa adverbiksi esiintyy ainoastaan merkityksessä 'parhailaan kuluvana päivänä'. Adverbiä ei siis käytetä sellaisissa yhteyksissä, joissa sen merkitys olisi 'nykyaikana, nykyisin'.

Yksi tänään-adverbin aineistossa esiintyvistä käytöistä on suorassa esityksessä. Oppilas kertoo unelmapäivänsä tapahtumista menneessä aikamuodossa, mutta suora lainaus tuo jonkin tarinan henkilöhaahmon menneisyydessä sanomat ilmaukset sellaisenaan näkyviin.

Esimerkissä 1 opettajalta kysytään lupaa.

1. Maikku pyysi opettajaa että se päästäis minutkin mukaan. Se mietti hetken sitten se sanoi No mikä ettei me mennään tänään kaivariin suunnistamaan. (Kielikoulu, 3. lk, tyttö, 3+57)

Opettajan vastaus tuodaan ilmi suorana lainauksena, joten tänään-adverbi viittaa tapahtumaan, joka on puhehetkellä ollut tulevaisuudessa.

Esimerkissä 2 tänään-adverbiä käytetään samassa tarkoituksessa.

2. Opettaja sanoi luokalle: "Tänään meille tulee uusi oppilas." (Kaupunki, 5. lk, tyttö, 5+31)

Opettajan sanomisia siteerataan sanatarkasti, joten adverbiä käytetään oikein, vaikka kaikki onkin tapahtunut menneisyydessä.

Esimerkissä 3 kirjoittaja viittaa aluksi onnistuneesti menneisyydessä tapahtuneeseen unelmien päivään ilmauksella *sinä päivänä*.

3. Sinä päivänä sain kaiken mitä halusin. Aamulla äitini sanoi: tänään saat kaiken mitä haluat. (Maalais, 4. lk, tyttö, 4+77)

Myöhemmin oppilas viittaa samaan päivään käyttämällä tänään-adverbiä suorassa lainauksessa, joka kertoo, mitä kirjoittajan äiti on sanonut unelmapäivän aamuna.

Tänään-adverbi esiintyy aineistossa myös epäsuorissa esityksissä. Esimerkissä 4 tapahtumista kerrotaan imperfektissä ja naisen sanomisista kerrotaan epäsuoran esityksen keinoin.

4. nainen istui äitini. vieressä ja he. joivat kahvia nainen. kysyi haluanko minä. olla tänään vain. tänään ja tämän. päivän keiju tietenkin, halusin. (Kaupunki, 1. lk, tyttö, 1+2)

Kyseisen kirjoitelman voi tulkita niin, että se kertoo kirjoittamispäivästä, joten adverbien käyttö ei ole virheellistä.

Sen sijaan esimerkissä 5 adverbien käyttö on virheellistä.

5. Ja sitten päivästä tulikin oikea unelmien päivä. Isäni kertoi että koska tänään olivat hänen syntymäpäivänsä menisimme uimaan Sääksiin. (Kielikoulu, 3. lk, tyttö, 3+58)

Kirjoittaja kertoo menneisyydessä tapahtuneesta unelmien päivästä imperfektissä, mutta tänään-adverbiä ei ole vaihdettu epäsuoran esityksen kannalta oikeaan muotoon *sinä päivänä*.

Esimerkissä 6 on kyseessä samanlainen virhe.

6. Seuraavana päivänä olin kaverini kanssa. Äiti soitti minulle ja sanoi että voitaisiin ostaa tänään se hamsteri. (Kaupunki, 4. lk, tyttö, 4+3)

Kirjoittaja kuvaa menneisyydessä tapahtunutta unelmien päivää, joten tänään-adverbi viittaa väärään aikaan.

Aineiston tänään-adverbien esiintymien kohdalla on yleistä, että kyseisen adverbien käyttö johtaa virheellisiin aikaviittauksiin. Ilmiötä löytyy luokilta 2-6. Sen puuttumisen ensimmäiseltä luokalta saattaa selittää adverbien pieni edustus (3 kpl) kyseisellä luokalla.

Esimerkissä 7 toisella luokalla oleva kirjoittaja kertoo unelmien päivästä, joka on jo tapahtunut menneisyydessä.

7. Unelmieni päivä oli joskus marraskuussa. Olin silloin kotona. Olimme sopineet Julian kanssa jo kauan sitten että menemme tänään uimaan. (Kaupunki, 2. lk, tyttö, 2+52)

Tänään-adverbi viittaa kirjoittamispäivään, joten sen käyttö on virheellistä. Aikamuotojen ja adverbien yhteiskäyttö ei ole johdonmukaista ja oikeaa. Tänään-adverbien kohdalla olisi tarvittu ilmaisuja *sinä päivänä* tai *silloin*.

Samanlainen virhe on havaittavissa esimerkissä 8.

8. Usein haaveilen tällaisesta unelmieni päivästä. On hyvin kylmä talvipäivä, kun lähdän kouluun. Koulupäivä on pitkä, ja siihen sisältyy kolme äidinkielen tuntia. Äidinkieli on lempiaineitani ja tänään saamme kolme koetta, ja teemme kaksi koetta. (Maalais, 3. lk, tyttö, 3+20)

Kirjoittaja alkaa kertoa unelmien päivästä, joka tapahtuu tulevaisuudessa. Yhtäkkiä päivä kuitenkin tuntuu tapahtuvan nykyisyydessä tänään-adverbin virheellisen käytön vuoksi.

Aikasuhteet jäävät epäselviksi myös esimerkissä 9, jossa unelmien päivästä puhutaan aluksi menneen ajan aikamuodossa.

9. Oli perjantai, ja heti kun pääsin koulusta, aloin siivota huonettani ja odotella ystäviäni. Heidän oli määrä tulla tänään luokseni. (Taajama, 6. lk, tyttö, 6+54)

Alun perusteella lukija saa kuvan, että unelmien päivä on jo tapahtunut. Tänään-adverbi kuitenkin viittaa virheellisesti siihen, että kyseinen unelmien päivä olisikin sama päivä, jolloin teksti on kirjoitettu.

4.2. HETI

Hakulinen, ym. (2004: 641) luokittelevat adverbien *heti* kuuluvaksi tulevaan tai seuraavaan suhteuttavien ajan adverbien ryhmään. Sulkalan (1981: 86) mukaan kyseinen adverbi ilmaisee ensimmäisessä merkityksessään tapahtumahetkeä, joka seuraa välittömästi viittaushetken jälkeen. Kyseinen tapahtumahetki voi olla aikamuodosta riippuen mennyt tai tuleva. Imperfektissäkin olevissa lauseissa preesens saa futuurisen tulkinnan. Lauseissa, joiden tehtävänä on ilmaista tilaa, tila tulkitaan alkavaksi pienen ajan kuluttua eli välittömästi.

Toisessa merkityksessään heti-adverbi voi tarkoittaa 'hetkessä' tai 'lyhyessä ajassa'. Toisessa merkityksessään adverbi esiintyy joko perfektiiivisissä tai imperfektiivisissä lauseissa. Imperfektissä olevissa lauseissa preesensillä on futuurinen tulkinta. Toisessa merkityksessään heti-adverbi ei esiinny kestoja ilmaisemassa lauseissa, jotka ilmaisevat tilaa. (Sulkala 1981: 121).

Heti-adverbin kolmannessa käytössä sitä käytetään yhdessä muun aikamääritteen kanssa. Tällöin sen merkitys on 'jo, suoraan, ensi aluksi, niin pian'. Käyttö voi tapahtua myös konjunktion yhteydessä ja vahvistavana adverbina sellaisten ilmaisujen kanssa, jotka ilmaisevat paikkaa, määrää, astetta ja laatua. (Sulkala 1981: 87).

Aineistosta heti-adverbiä löytyy kaikilta luokka-asteilta. Ensimmäisellä luokalla on 3 esiintymää, toisella 9, kolmannella 14, neljännellä 30, viidennellä 40 ja kuudennella 29 esiintymää. Selvästi suurimmassa osassa esiintymistä adverbiä käytetään ensimmäisessä merkityksessään, eli se kuvaa tapahtumahetkeä, joka seuraa välittömästi viittaushetken jälkeen. Tätä käyttöä löytyy eniten

neljänneltä, viidenneltä ja kuudennelta luokalta (kultakin luokalta yli 20 esiintymää). Ensimmäiseltä ja toiselta luokalta löytyy muutamia käyttöjä, kun taas kolmannelta luokalta löytyy alle 10 esiintymää.

Esimerkki 10 on ensimmäisellä luokalla olevan tytön kertomuksesta, jossa perhe on lähdössä lomamatkalle Pariisiin.

10. Aamulla heräsin aikaisi koska tiesin että oli kesä loman ensimmäinen päivä. Meidän piti lähteä matkalle pariisiin. aloimme heti pakaamaan ja senjälkee lähbimme laivalle. (Kaupunki, 1. lk, tyttö, 1+20)

Esimerkissä pakkaaminen alkaa aamulla välittömästi heräämisen jälkeen, joten adverbiä käytetään sen ensimmäisessä merkityksessä.

Samantyyppisestä käytöstä on kyse myös esimerkissä 11.

11. Unelmien päivä on kun sain uuden polkupyörän. Se oli upea. Halusin heti koittaa sitä. (Kaupunki, 3. lk, poika, 3&132)

Uuden polkupyörän saanut kirjoittaja haluaa päästä kokeilemaan uutta pyöräänsä välittömästi sen saamisen jälkeen. Täten tapahtumahetki seuraa välittömästi viittaushetken jälkeen.

Huomattavasti vähemmän heti-sanaa käytetään aineistossa sen toisessa merkityksessä. Tässä merkityksessä sitä esiintyy aineistossa vähiten. Kolmannella ja viidennellä luokalla sitä esiintyy muutamia kappaleita, kun taas toisella ja neljännellä luokalla on havaittavissa vain yksittäinen käyttö. Ensimmäisellä ja kuudennella luokalla sitä ei käytetä lainkaan.

Esimerkissä 12 kolmasluokkalaisesta pojasta tulee presidentti.

12. Minusta tuli pressa. Erosin siitä virasta heti ja romutin kiinan. (Kaupunki, 3. lk, poika, 3&121)

Heti-adverbi esiintyy imperfektissä olevassa lauseessa, jossa kirjoittaja kertoo eronneensa presidentin virasta lyhyessä ajassa tai hetkessä.

Esimerkissä 13 ollaan lomamatkalla.

13. Kun tulimme perille ihastuimme paikkaan heti. (Kielikoulu, 3. lk, tyttö, 3+58)

Lause on imperfektissä, ja siinä kuvatut ihmiset ihastuvat matkan kohteeseen hetkessä.

Heti-adverbin kolmannessa käytössä sitä käytetään yhdessä muun aikamääritteen kanssa. Tällöin sen merkitys on 'jo, suoraan, ensi aluksi, niin pian'. Käyttö voi tapahtua myös konjunktion

yhteydessä ja vahvistavana adverbina sellaisten ilmaisujen kanssa, jotka ilmaisevat paikkaa, määrää, astetta ja laatua. (Sulkala 1981: 87)

Heti-adverbin kolmatta käyttöä löytyy aineistosta marginaalisesti enemmän kuin toista käyttöä, eli esiintymiä on selvästi vähemmän kuin ensimmäisen käytön kohdalla. Eniten sitä käytetään neljännellä (4 kpl) ja viidennellä (6 kpl) luokalla. Kuudennelta luokalta löytyy 2 käyttöä, kun taas ensimmäisellä, toisella ja kolmannella luokalla adverbiä ei tässä merkityksessä käytetä lainkaan.

Esimerkissä 14 on kyse maalin tekemisestä ottelun ensimmäisellä minuutilla.

14. Kun ottelu lopulta alkoi teimme heti ensimmäisellä minuutilla maalin ja arvatkaa kuka sen teki. (Kielikoulu, 3. lk, tyttö, 3+56)

Heti-adverbiä käytetään yhdessä toisen aikamääritteen (*ensimmäinen minuutti*) kanssa. Täten adverbi esiintyy merkityksessä 'jo, suoraan, ensi aluksi, niin pian'. Nimenomaan tässä merkityksessä heti-adverbin kolmas käyttö on aineistossa yleinen.

Esimerkissä 15 on kyse asuinpaikasta.

15. "Asuisin siellä heti uimarannan kupeessa." (Taajama, 4. lk, tyttö, 4+54)

Asuinpaikka sijaitsee uimarannan välittömässä läheisyydessä. Tässä tapauksessa käyttö tapahtuu vahvistavana adverbina paikkaa ilmaisevan ilmaisun (*uimarannan kupeessa*) kanssa.

4.3. AINA

Hakulinen, ym. (2004: 641) kuvaavat aina-sanaa kuuluvaksi yleisesti suhteuttavien ajan adverbien ryhmään. Heidän mukaansa sana kertoo, että tilanne vallitsee kaikkina aikoina, ja sitä voidaan käyttää myös yleistävissä väitteissä. Lisäksi sana voi ilmaista tilanteen säännöllistä toistuvuutta kuuluen näin myös toistuvuuden adverbien ryhmään.

Sulkala (1981: 77, 78, 126, 127) erottaa aina-adverbille kolme erilaista merkitystä. Ensimmäinen näistä ilmaisee merkitystä 'kaikkina aikoina, jatkuvasti, koko ajan, lakkaamatta, ikuisesti'. Tällöin aina-sana kattaa kaikki hetket ilmaistussa ajankohdassa. Ajankohta voi aikamuotojen ilmaisemana olla mennyt, nykyinen tai tuleva. Ensimmäisessä merkityksessään aina-adverbi voi esiintyä vain imperfektissä olevissa ja tilaa ja toimintaa ilmaisevissa lauseissa (mts. 77).

Toisessa merkityksessään taajuuden adverbina sana ilmaisee tilaa tai tapahtumaa, joka toistuu. Tällöin sen merkitys on 'joka kerta, joka kerran, joka hetki, joka aika, yhä uudelleen'. Adverbi

muodostaa ehtoja tilan tai tapahtuman toistumiselle. Tilan tai tapahtuman täytyy olla luonteeltaan sellainen, että se voi kertaantua. Lisäksi adverbi kattaa vain tietyn osan ajan hetkistä implisiittisesti tai eksplisiittisesti. (Sulkala 1981: 126, 127).

Sulkala (1981: 78) erottaa aina-sanalle vielä kolmannen käytön. Tällöin sen tehtävänä on toimia vahvistuspartikkelina erilaisissa ilmauksissa. Tässä käytössä yhteys aina-sanalla ja komparatiivin, adverbien tai rajakohtailmauksen välillä on kiinteä.

Shore (2009: 483) kyseenalaistaa aina-sanalla puhtaasti temporaalisen peruserkityksen. Hänen argumenttinaan on, että ihmiset eivät voi tietää, vallitseeko kuvattu tilanne kaikkina aikoina. Ihmisellä oleva aikaan liittyvä tieto on luonteeltaan rajallista, sillä sen määrittävät elämämme ja tietämyksemme rajat. Shore pitää punaisena lankanaan sitä, että kaikki aina-sanalla käytöt liittyvät jollain tavalla vahvistajana toimimiseen. Täten Shore pitää aina-sanalla lähinnä vahvistuspartikkelina eli intensifioijana. Shore kuitenkin huomauttaa, että aina-sana voi myös liittyä aikaan ja ajallisuuteen, sillä vahvistajan tehtävänä voi olla ilmauksen ajallisen ulottuvuuden vahvistaminen (mts. 486). Shoren mukaan aina-partikkelin erilaisten käyttöjen yhdistäminen mahdollistuu, mikäli sitä pidetään intensifioijana (mts. 487).

Shore kirjoittaa, että sanat, joiden yhteydessä aina-sana toimii intensifioijana lauserangilla, ilmaisevat temporaalisuutta kahdella eri tavalla. Kyseiset sanat viittaavat joko vaiheittaiseen muutokseen tai toistuvaan tapahtumaan. Aina-sana voi siis toimia vahvistajana toistuvuutta ilmaisevien adverbien kanssa, esimerkiksi ilmauksissa *aina uudelleen* ja *aina edelleen*. Aina-sanalla voidaan käyttää myös sellaisten sanojen yhteydessä, jotka liittyvät muutokseen. Shoren mukaan muutoksen temporaalisuuden vuoksi aina-sanalla voidaan käyttää yhteyksissä, joissa muutoksen asteittaisuus saa keskeisen aseman, esimerkiksi ilmauksessa *aina alemmaksi*. (2009: 487, 488).

Lausekekomplekseissa aina-sanalla käyttö liittyy tapahtumasarjan toiston vahvistamiseen, esimerkiksi rakenteessa *aina kaksi jalustaa kunkin laudan alla*. Lausekekomplekseissa sen sijaan sen vahvistustehtävä liittyy kahden tapahtuman väliseen suhteeseen, esimerkiksi rakenteessa *kun he menivät ilmestysmajaan, niin he aina pesyivät*. (Shore 2009: 500).

Aineistossa aina-adverbiä käytetään eniten sen toisessa käytössä taajuuden adverbina (29 kpl). Erittäin lähelle toisen käytön lukemia pääsee adverbien ensimmäinen käyttö (25 kpl). Ylivoimaisesti vähiten aina-adverbiä käytetään sen kolmannessa käytössä, jota löytyy koko aineistosta vain 9 kpl.

Ensimmäisessä käytössä, eli ilmaisemassa merkitystä 'kaikkina aikoina, jatkuvasti, koko ajan, lakkaamatta ja ikuisesti', aina-adverbi esiintyy esimerkissä 16.

16. Päivän aikana olimme sopineet, että olisimme aina parhaita ystäviä. Saavuin iloisena kotiin, koska tiesin, että nyt olin löytänyt ihanan ystävän. Tämän jälkeen olemme olleet aina yhdessä, eikä mikään pysty pilaamaan ystävyttämme. (Kaupunki, 6. lk, tyttö, 6+25)

Tekstin kirjoittaja kertoo sopineensa koulussa tapaamansa uuden oppilaan kanssa, että he olisivat ystäviä tulevaisuudessakin. Kyseisestä ajankohdasta lähtien henkilöt ovat olleet koko ajan ystäviä. Mikäli aina-sanaa ei virkkeessä käytettäisi, ei lupaus tuntuisi niin vahvalta, vaan sopimus ystävydestä jatkuisi toistaiseksi, parhaassa tapauksessa ikuisesti. Täten esimerkin voidaan tulkita vahvistavan Shoren teoriaa aina-sanana käyttämisestä intensifioijana. Koko tekstin perusteella kyse tuntuu olevan ideaalisesta ystävydestä, joka on lähes elämää suurempaa. Täten tyttöjen toisilleen tekemän lupauksen ominaislaatuun kuuluu se, että he haluavat olla ystäviä ikuisesti ja että se julistetaan mahdollisimman vahvasti.

Esimerkkien 17, 18 ja 19 kaltaisia aina-adverbin käyttöjä löytyy aineistosta useita.

17. Sitten kun olin kotona äiti tuli luokseni ja sanoi. Eikö niin että olet halunnut aina oman koiran. Minä vastasin kyllä olen aina halunnut koiran kuinka niin. (Kaupunki, 2. lk, tyttö, 2+39)

18. Minä olen aina halunnut tavata julkkiksia esim. Hanna Pakarisen, Arja Korisevan ja uuden tähden Ilkka Jääskeläisen. (Maalais, 4. lk, tyttö, 4+73)

19. Olen aina toivonut että voittaisin lotossa, ja pääsisin ulkomaille matkustelenaan. (Taajama, 6. lk, tyttö, 6+57)

Yleensä kirjoittajat ovat haaveilleet koko elämänsä lemmikin saamisesta, mutta joillain kirjoittajilla toiveet liittyvät myös julkkisten tapaamiseen ja rahan saamiseen. Näissäkin esimerkeissä aina-adverbi esiintyy sen ensimmäisessä merkityksessä. Kirjoittajat antavat ymmärtää, että niin kauan kuin he ovat olleet elossa, he ovat halunneet tiettyjä asioita. Shoren (2009: 496) mukaan aina-sanana käyttämiseen yleistyksissä liittyy usein liioittelemisen piirteitä. Tosiasiassa kyseisten esimerkkien kuvaama haaveilu ei ole voinut alkaa heti syntymän jälkeen, mutta tässä kontekstissa se ilmaisee haaveilua, joka on kestänyt pitkän aikaa.

Shoren (2009: 496) artikkelissa on samankaltaisia esimerkkejä, ja hänen mukaansa mentaalisten ja tunneverbien yhteydessä esiintyvä aina-sana vahvistaa prosessia. Esimerkkeihin 17, 18 ja 19 Shoren teoria aina-sanasta intensifioijana ei kuitenkaan sovellu ongelmitta. Kyseisissä esimerkeissä aina-adverbi antaa tärkeää tietoa siitä, kuinka kauan haaveilu on kestänyt. Ilman aina-sanaa haaveilun kesto jää avoimeksi. Haaveilu on saattanut kestää muutamia vuosia tai päiviä. Aina-adverbi antaa ilmi sen, että kyse on pitkäkestoisesta haaveesta.

Esimerkissä 20 aina-adverbiä käytetään sen toisessa merkityksessä, eli sen merkitys on 'joka kerta, joka kerran, joka hetki, joka aika, yhä uudelleen'.

20. Mutta tämä unelma jää kyllä haaveeksi, koska ei tällaista päivää voi tapahtua muutakuin unissa, kukaan ei voi saada 50 miljardia euroa. Mutta ainahan voi haaveilla jostakin mikä ei voi edes toteutua. (Taajama, 6. lk, tyttö, 6+36)

Aina-sanaa käytetään modaalisen apuverbin *voida* kanssa. Shoren (2009: 497) mukaan modaaliset ilmaukset kollokoivat usein aina-sanana kanssa. Shorella on esimerkkiin 21 vertautuvia esimerkkejä, joista hän kirjoittaa, että mikäli aina-sana tulkitaan näissä yhteyksissä tilanteen tai tapahtuman temporaalista avoimuutta vahvistavaksi intensifioijaksi, ilmaisee modaalinen apuverbi sitä, että kuvattu asia on mahdollista milloin tahansa (mts. 498). Tähän esimerkkiin Shoren teoria sopii, sillä kirjoittaja ei haaveile unelmastaan koko ajan vaan silloin tällöin. Tapahtuma on toistuva, ja se voi toistua milloin vain.

Esimerkissä 21 kirjoittaja toivoo, että hän pääsisi lähtemään matkalle yhdessä äitinsä kanssa.

21. e Äiti varmaa lähtismun kans matkalle! kun Äiti on aina lähteny Siskojen kans! ja nyt äiti haluis että minä ja Äiti lähettäis matkalle! (Kaupunki, 1. lk, tyttö, 1+28)

Esimerkissä aina-sanaa käytetään taajuuden adverbina, sillä kaikilla edellisillä kerroilla äiti on lähtenyt matkalle kirjoittajan siskojen kanssa. Toistuva asia on matkalle lähteminen. Tähän esimerkkiin Shoren analyysi aina-sanasta intensifioijana sopii huonosti. Aina-sana toimii esimerkissä ainoana tapahtuman toistuvuuden ilmaisijana, joten se ei voi toimia toistuvuutta vahvistavassa tehtävässä.

Esimerkissä 22 aina-adverbi on jälleen toistuvuutta ilmaisevassa tehtävässä.

22. Mutta ensin pitää kuitenkin odottaa lennon ajan ja katsoa vaikka samalla hyvä elokuva ja nauttia lennon antimista. (Mun mielestä nousu on lennossa kivointa mutta laskua en kestä koska korviin sattuu aina kauheasti.) No, tässä sitä ollaan KUUBASSA!!!! (Maalais, 6. lk, tyttö, 6+74)

Kirjoittajan korviin sattuu joka kerta, kun hän on laskeutumassa olevassa lentokoneessa. Tähän esimerkkiin Shoren ajatus aina-sanasta intensifioijana sopii. Ajatus siitä, että joka kerta lentokoneen laskiessa korviin sattuu, tulisi virkkeestä ilmi ilman aina-sanaakin. Täten voidaankin tulkita, että tässä esimerkissä aina-sana vahvistaa tapahtuman toistuvuutta.

Shoren teoria sopii osin myös esimerkkiin 23, jossa on kyse kirjoittajan toiveista kaverinsa suhteen.

23. Julia tulis aina meille kun mä pyydän ja se pelais aina Monopolia kun mä pyydän. (Kaupunki, 3. lk, tyttö, 3+45)

Kyse on siitä, että tiettyjen tapahtumien (Julian tuleminen käymään ja Monopolin pelaaminen) pitäisi toistua joka kerta, kun kirjoittaja haluaa. Tällöin aina-sanana voisi tulkita toimivan intensifioijana, joka vahvistaa tapahtumien toistuvuutta. Toisaalta taas ilman aina-sanaa esimerkin voisi ymmärtää myös niin, että kirjoittajan toiveissa on kyse vain yhdestä kerrasta. Aina-sanana käyttö kertoo lukijalle, että kyse on jatkuvasta toiveesta.

Hieman samanlaisesta asiasta on kyse esimerkissä 24.

24. Yksi laite oli vesivuoristo rata. se oli kiva koska aina kun vaunu tuli yhden liikkuvan sammakon luo sammakko suuttui ja ruiskutti vettä päällemme. (Kielikoulu, 3. lk, poika, 3&143)

Tässäkin aina-sanana voi tulkita intensifioijaksi, joka korostaa toistuvaa tapahtumaa, eli vesivuoristoradan vaunun tulemistä liikkuvan sammakon luo. Toisaalta taas ilman aina-sanaa tapahtuman voisi ymmärtää kertaluonteiseksi. Aina-sanana kanssa tapahtuva käyttö luo selvän kuvan siitä, että tapahtuma on toistunut useita kertoja, mutta ilman sitä virkkeen merkitys muuttuu helposti siten, että kyse onkin vain yhdestä kerrasta.

Shoren teoria sopii heikosti esimerkkiin 25.

25. Minä haluan olla myös perheeni kanssa, ei aina tarte kavereita olla. (Kaupunki, 2. lk, tyttö, 2+42)

Kirjoittaja ilmaisee, että kavereiden kanssa ei tarvitse olla joka hetki, vaan joskus hän haluaa olla myös perheensä kanssa. Aina-adverbina tehtävänä virkkeessä on ilmaista, että kirjoittajalla ei ole tarvetta olla koko aikaa kavereidensa kanssa. Mikäli sanana poistaa, antaa virke vaikutelman, että kavereita ei tarvitse olla lainkaan, kun voi olla omankin perheensä kanssa.

Shoren näkemys aina-sanasta intensifioijana sopii parhaiten niihin aina-sanoihin, jotka esiintyvät aineistossa kolmannessa merkityksessä. Tällöin sanana tehtävänä on Sulkalankin (1981: 78) mukaan toimia vahvistuspartikkelina erilaisissa ilmauksissa.

Esimerkissä 26 kirjoittajan perheellä on tapana käydä jouluaattona saunassa.

26. Meillä on tapana, että menemme aina aatto aamuna saunaan. (Taajama, 6. lk, tyttö, 6+43)

Aina-sana on kiinteässä yhteydessä ilmaukseen aattoaamuna. Perinteen toistuvuus kävisi virkkeestä ilmi ilman aina-sanaakin, sillä alun rakenne *meillä on tapana* antaa tietoa kuvatus tapahtuman toistuvuudesta.

Esimerkissä 27 kirjoittajan unelmien päivänä syötäisiin makaronilaatikkaa heti nälän yllättäessä.

27. Aina heti heti kun tulee nälkä syödään makaroonilaatikkaa. (Kaupunki, 2. lk, poika, 2&153)

Esimerkissä aina-sana toimii vahvistavassa funktiossa ja on kiinteässä yhteydessä heti-sanaan. Toisaalta sopii pohtia sitä, tuleeko virkkeen toistuva merkitys ilmi ilman aina-sanaa.

Esimerkissä 28 kirjoittaja haaveilee koirasta, joka herättäisi hänet joka aamu.

28. Se herättäisi minut aina aamulla kouluun nuolaisemalla minua naamaan. (Maalais, 4. lk, tyttö, 4+87)

Tässäkin esimerkissä aina-sana toimii vahvistavassa funktiossa, ja se on kiinteässä suhteessa ilmaukseen *aamulla*. Virkkeen toistuva merkitys tulee ilmi ilman aina-sanaakin, ja siten sen voidaan katsoa vahvistavan toistuvuutta.

Aina-sanalla on selkeä vahvistava tehtävä myös esimerkissä 29.

29. koulua olisi vain tunti. Eikä tulisi aina keskiviikkoisin torstaisin ja perjantaisin tulisi vain aina yhdestä läksyä. (Kaupunki, 3. lk, tyttö, 3+44)

Sana liittyy kiinteästi ilmaisuihin *keskiviikkoisin*, *torstaisin*, *perjantaisin* ja *yhdestä*. Virkkeen ilmaisema toistuvuus tulisi ilmi ilman aina-sanaakin.

4.4. JUURI

Hakulinen, ym. (2004: 641) lukevat juuri-sanana kuuluvaksi menneeseen tai edeltävään suhteuttavien ajan adverbien ryhmään. He huomauttavat kuitenkin, että ajan adverbinä tapahtuvan käytön lisäksi sanaa voidaan käyttää myös fokuspartikkelina, asteikkopartikkelina sekä dialogipartikkelina (mts. 823).

Sulkala (1981: 91, 92) luokittelee juuri-sanalle kolme erilaista merkitystä. Ensimmäisessä merkityksessään sana tarkoittaa 'vähän aikaa sitten, vastikään, äsken'. Tällöin se viittaa tapahtumahetkeen, joka on välittömästi edeltänyt puhehetkeä. Tässä käytössä juuri-adverbi esiintyy vain mennyttä aikaa kuvaavien aikamuotojen kanssa.

Toinen merkitysryhmä sisältää tapaukset, joissa juuri-sanalla on merkitys 'parasta aikaa, tällä hetkellä, sillä hetkellä, parhaillaan'. Tällöin adverbien ilmaisema jatkuva tapahtumahetki on viittaushetken aikainen. Aikamuodosta riippuen tapahtumahetki voi olla joko mennyt tai nykyinen. (Sulkala 1981: 91).

Sulkalan (1981: 92) erottama kolmas merkitysryhmä koostuu tapauksista, joissa juuri-sana esiintyy tähdentävässä tai vahvistavassa merkityksessä. Tähän ryhmään kuuluvat myös ne käytöt,

joissa juuri-sana ilmaisee äärimmäistä rajakohtaa ja toimii lieventävänä sanana kielteisissä yhteyksissä.

Juuri-adverbi esiintyy aineistossa 45 kertaa. Sitä löytyy ensimmäiseltä luokalta 1 kpl, toiselta 5 kpl, kolmannelta 6 kpl, neljänneltä 5 kpl, viidenneltä 13 kpl ja kuudennelta luokalta 15 kpl. Aineistossa juuri-adverbiä käytetään ylivoimaisesti eniten (20 kpl) sen toisessa merkityksessä. Toiseksi eniten löytyy kolmannessa merkityksessä käytettäviä juuri-sanoja (15 kpl). Ensimmäisessä merkityksessä juuri-sanaa on käytetty 10 kertaa.

Esimerkissä 30 kirjoittaja kertoo aluksi iästään.

30. Olin juuri täyttänyt 9 ja olimme Vuokatissa. Heräsin klo 9 ja menin syömään aamupalaa. (Kielikoulu, 3. lk, poika, 3&154)

Kirjoittaja kertoo menneessä ajassa tapahtuneesta unelmien päivästä. Juuri-sana kuvaa sitä, kuinka kirjoittaja oli vähän ennen unelmien päiväänsä täyttänyt yhdeksän vuotta. Sana esiintyy siis ensimmäisessä merkityksessään.

Esimerkissä 31 kirjoittaja kertoo unelmien päivästä autiosaarella.

31. Olin autiosaarella ja kello oli 19.30. Naisia ja juomaa riitti vaikka muille jakaa. Tanssit alkoivat juuri ja kivaa on. Kello 21.00 alkoi limbo kisa jonka voitin ja sain valita yhden tytön ja me pääsimme sviittiin yöksi. Se oli mahtavaa, kello 23.15 olimme Maijan (jonka valitsin limbokisan voitosta) kanssa sviitissämme ja pelasimme monopolia kello 1.30 asti, sitten menimme nukkumaan. (Kaupunki, 6. lk, poika, 6&113)

Esimerkin aikasuhteet jäävät epäselviksi. Aluksi kirjoittaja kertoo päivästä niin kuin se olisi jo menneisyydessä. Esimerkin kolmas virke kuitenkin antaa ymmärtää, että kirjoittaja kirjoittaa tapahtumista kesken unelmiensa päivän. Kyseisessä virkkeessä esiintyvä juuri-sana ilmaisee, että tanssit ovat alkaneet hetki ennen tarinan kirjoittamisajankohtaa. Kirjoittamisajankohdan aikaan tanssit ovat käynnissä ja kirjoittajalla on kivaa. Neljännessä virkkeessä kirjoittaja siirtyy jälleen kertomaan tapahtumista niin kuin ne olisivat tapahtuneet menneisyydessä ennen kirjoittamishetkeä ja pysyy tässä näkökulmassa tekstinsä loppuun asti.

Esimerkissä 32 3-vuotias lapsi on saanut makeiskausikortin.

32. Oli kerran 3. vuottavanha lapsi jonka nimi oli Pena hän oli juuri saanutikuisen makeiskausikortin Hänmeninäyttämään sitä isällensä isä vastasi Olet liian pieni höh kato vaikka ikärajaa möö olet vasta 3.vuotias. (Kaupunki, 2. lk, poika, 2&159)

Kertomus tapahtuu menneisyydessä ja juuri-adverbi viittaa niihin hetkiin, jotka ovat edeltäneet sitä, kun lapsi menee näyttämään saamaansa makeiskausikorttia isällensä.

Esimerkissä 33 juuri-adverbi esiintyy sen toisessa merkityksessä.

33. Oli kaunis kesä aamu. Olin juuri menossa uimaan, kun näin kultaisen kiven. (Kaupunki, 3. lk, poika, 3&128)

Kirjoittaja on nähnyt kultaisen kiven silloin, kun hän on ollut menossa uimaan. Näköhavainto on siis tapahtunut sillä hetkellä, kun kirjoittaja on ollut matkalla uimaan.

Esimerkki 34 kuvaa nykyhetkeä.

34. Illalla lähemme kaupungille kiertelemään, kun ei ole enään kuuma. Aurinko on juuri laskemassa, ja se värjää taivaanrannan kauniiksi. (Kaupunki, 6. lk, tyttö, 6+17)

Kirjoittajan ollessa kiertämässä kaupunkia aurinko on samaan aikaan laskemassa.

Esimerkki 35 sisältää matkakuvausta.

35. Delfiinit lupaavat viedä meidät Afrikkaan, mistä pari tiikeriä ottavat meidät selkäänsä ja vievät Välimeren rannalle. Uimme hirmu nopeasti sen yli ja saavumme Sisiliaan. Siellä on juuri tulivuoren purkaus meneillään ja ajaudumme ihmismassan mukana italiaan ja matkaamme sen läpi bussilla 800 kilometriä tunnissa Roomaan asti. (Kaupunki, 5. lk, tyttö, 5+15)

Kirjoittaja kertoo tapahtumista nykyhetkessä. Epäselvyyttä juuri-sanan sisältävässä virkkeessä aiheuttaa pronominiavartaloisen adverbien *siellä* käyttö. Nykyaikaan viittaavan aikamuodon ja juuri-sanan yhteiskäytön vuoksi lukija saa vaikutelman, jonka mukaan tulivuoren purkautuminen on käynnissä sillä hetkellä, kun kirjoittaja on Sisiliassa. Siellä-sanan käyttö viittaa kuitenkin siihen, että tapahtumia katsotaan etäältä. Tällöin ne olisivat jo tapahtuneet menneisyydessä tai kirjoittaja olisi tulivuoren purkautumisen aikana muualla.

Esimerkki 36 kuuluu juuri-sanan kolmanteen merkitysryhmään.

36. Bussi saapui bussipysäkille, jossa Jenna ja Laura on. He nousivat bussiin. Koulun kellot soivat juuri silloin kun bussi oli koululla. (Maalais, 5. lk, tyttö, 5+66)

Esimerkissä juuri-sana toimii vahvistavassa merkityksessä. Se vahvistaa sanaa *silloin* ja tähdentää kellojen soimisen ja bussin saapumisen välistä ajallista samanaikaisuutta.

Esimerkki 37 kuvaa matkaa Tanskan Legolandiaan.

37. haluaisin päästä Tanskaa Legolandiaan juuri *sinä* päivänä olisi arvonta ja palkintona olisi luksushotelli porealtaineen kaksi viikkoa ja ne vottaisi sen loman jotka tulisivat viimeisinä asiakkaina meidän perhe lähtisi tapaamaan äidin tuttavina sen takia kun äidin kaverin-pikkutyön synttärei olisi silloin ja heti seuraavana päivänä menisimme legolandiaan meillä kävisi tuuri me olisimme viimeisiä asiakkaita ja voittaisimme sen palkinnon ja viettäisimme mukavan loman Tanskassa. (Kaupunki, 2. lk, poika, 2&137)

Myös tässä esimerkissä juuri-sana toimii vahvistavassa ja tähdentävässä funktiossa. Se korostaa ilmausta *sinä päivänä* ja tähdentää arvonnasta osumista sille tietylle päivälle, jolloin kirjoittaja olisi Legolandiassa.

Kaikki aineiston tapaukset, joissa juuri-adverbi esiintyy sen kolmannessa merkityksessä, liittyvät tähdentämiseen ja vahvistamiseen. Aineistosta ei löydy juuri-sanan käyttämistä lieventävänä sanana negatiivisessa yhteydessä eikä äärimmäistä rajakohtaa ilmaisemassa.

5. PAIKAN ADVERBIT

Tässä luvussa käsittelen tarkemmin paikan adverbien alaryhmää. Kiinnitän huomiota paikan adverbien määrään jokaisella luokka-asteella. Lisäksi tarkastelen tiettyjä yksittäisiä adverbeja, ja analysoin niiden käyttöä.

Paikan adverbien määrä aineistossa muuttuu kouluvuosien aikana (kts. taulukko 6).

Luokka	Sanamäärä	Adverbien määrä	Osuus muista adverbeista	Osuus muista sanoista
1. luokka	2548	22	10,7 %	0,9 %
2. luokka	7989	92	11,6 % (+0,9)	1,2 % (+0,3)
3. luokka	10615	154	13,1 % (+1,5)	1,5 % (+0,3)
4. luokka	14306	241	16,0 % (+2,9)	1,7 % (+0,2)
5. luokka	15716	277	16,5 % (+0,5)	1,8 % (+0,1)
6. luokka	17577	327	16,1 % (-0,4)	1,9 % (+0,1)
Yhteensä	68751	1113	+5,4	+1

Taulukko 6. Paikan adverbit aineistossa.

Paikan adverbien määrä aineistossa kasvaa ensimmäisen ja kuudennen luokan välillä. Ensimmäisellä luokalla paikan adverbeja on 0,9 % muista sanoista, ja kuudenteen luokkaan mennessä vastaava luku on kasvanut yhdellä prosenttiyksiköllä, eli se on 1,9 %.

Paikan adverbien osuus muista adverbeista on ensimmäisellä luokalla 10,7 % ja kuudennella luokalla 16,1 %. Tällä välillä tapahtunut kasvu on 5,4 prosenttiyksikköä. Suurin kasvu tapahtuu kolmannelta luokalta neljännelle siirryttäessä, jolloin paikan adverbien osuus muista adverbeista kasvaa 2,9 prosenttiyksikköä.

Taulukko 7 näyttää käytetyimmät paikan adverbit aineistossa.

Adverbi	Määrä	Osuus paikan adverbeista
kotona	84	7,5 %
ulos	77	6,9 %
pois	62	5,6 %
takaisin	62	5,6 %
perillä	46	4,1 %
päälle	45	4,0 %
ulkona	43	3,9 %
kohti	33	3,0 %
menossa	33	3,0 %
kotiin	29	2,6 %
ympäri	27	2,4 %
alas	23	2,1 %
sisällä	23	2,1 %
sisään	22	2,0 %
mukaan	21	1,9 %

Taulukko 7. Käytetyimmät paikan adverbit aineistossa.

Paikan adverbeista käytetyin on sana *kotona*, jonka osuus kaikista paikan adverbeista on aineistossa 7,5 %. Lähelle pääsevät myös sanat *ulos* ja *pois*. Tarkempaan käsittelyyn on valittu adverbit *päälle*, *pois* ja *kohti*. Tarkasteluun ottamisen ensisijaisena kriteerinä on pidetty kyseisten sanojen kuulumista 15 käytetyimmän paikan adverbin joukkoon. Lisäksi valintoja on tehty sillä perusteella, millaisten sanojen on etukäteen arveltu tuottavan hedelmällisen analysointikohteen. Tässä valinnassa on käytetty apuna Kielitoimiston sanakirjaa. Tällöin olen kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka monta erilaista käyttöä sanakirja kyseisille adverbeille antaa. Olen valinnut tarkastelun kohteeksi sanoja, joille sanakirja on tarjonnut useita erilaisia käyttöjä.

5.1. PÄÄLLE

Adverbi *päälle* esiintyy aineistossa 45 kertaa. Ensimmäiseltä ja toiselta luokalta ei esiintymiä löydy, mutta kolmannelta luokalta löytyy 5 käyttöä, neljänneltä 19, viidenneltä 8 ja kuudennelta 13 käyttöä. Aineistosta löytyneet päälle-adverbit voi jakaa viiteen eri ryhmään niiden merkityksen mukaan.

Esimerkki 38 kuvastaa ensimmäistä ja laajinta ryhmää.

38. Olin nimittäin päättänyt omistaa tämän päivän sukellukselle meressä! Puin päälleni sukelluspuvun ja hyppäsin mereen korkealta kalliolta. (Taajama, 4. lk, tyttö, 4+67)

Kielitoimiston sanakirjan mukaan päälle-adverbi voi ilmaista merkitystä 'jnk yläpinnalle, ympärille, ylle, varaan, nojaan, jtk vasten'. Esimerkissä kirjoittaja pistää ylleen sukelluspuvun. Selvästi suurin osa (29 kpl) päälle-adverbin käytöistä aineistossa liittyy pukeutumiseen. Pukeutuminen liittyy arki- ja lomavaatteisiin sekä harrastuksiin liittyviin varusteisiin.

Esimerkissä 39 kirjoittajan päälle lentää serpentiiniä.

39. Minä kiljaisin, ja ympäriltäni kuului yhtäkkiä naurua, raotin hieman silmiäni. Näin perheeni kerääntyneenä keittiön pöydän ääreen, pöydällä oli iso jäätelökakku, ja poksaus oli ollut päälleni läjähtänyt serpentiini-rulla. (Kaupunki, 4. lk, tyttö, 4+5)

Tapahtuneen seurauksena kirjoittaja on serpentiinin peitossa. Kielitoimiston sanakirja lukee tämänkaltaiset tapaukset kuuluviksi samaan ryhmään vaatteisiin pukeutumisen kanssa. Olen kuitenkin tässä erottanut ne omaksi ryhmäkseen, sillä vaatteisiin pukeutuminen erottuu aineistosta niin suurena enemmistönä. Lisäksi vaatteisiin pukeutumisesta toisen ryhmän erottaa se merkitysero, että pukeutuminen on tarkoituksellista toimintaa, kun taas tämän toisen ryhmän tapauksissa jonkin

asian päälle tuleminen ei ole kohteen hallittavissa. Tässä käytössä olevia päälle-adverbejä löytyy aineistosta 4 kappaletta.

Esimerkki 40 kuuluu samaan ryhmään.

40. Aamulla menin alakertaan syömään aamu-palan ja kun söin aamupalan menin uimaan hotellin altaaseen. siellä oli tosi korkea torni, hyppäsin tornista ja vedet lăsähtivät ihmisten päälle seuraavana päivänä lähdimme kotiin. (Taajama, 4. lk, poika, 4&146)

Esimerkissä kirjoittaja hyppää tornista uima-altaaseen, ja sen seurauksena uima-altaan vettä roiskuu ihmisten ylle kastellen heidät.

Esimerkki 41 kuvaa kolmatta ryhmää aineistossa.

41. Palvelijani toi minulle aamupalan sänkyyn. nostin sängun selkänöjaa ja laitoin 50 tuumaisen plasmatelevision päälle. (Kaupunki, 4. lk, poika, 4&129)

Esimerkissä kirjoittaja pistää televisionsa on-tilaan. Aineistosta löytyy 7 kappaletta päälle-adverbin käyttöjä, jotka kuvaavat jonkin laitteen pistämistä on-tilaan. Suurimmassa osassa tapauksista päälle laitettava laite on televisio. Kielitoimiston sanakirja erottaa päälle-adverbille merkityksen, jossa se kuvaa virran kytkemistä.

Neljättä ryhmää edustaa esimerkki 42.

42. Hän vetäisi kätensä irti huikan kauhistuneena ja sattui irrottamaan puolet kädestäni. Minä nousin maan päälle se sama helmoista rikkoutunut ja likastunut hääpuku ylläni ja rikkinäinen huntu silmiäni edessä. (Kaupunki, 5. lk, tyttö, 5+10)

Kielitoimiston sanakirja erottaa päälle-adverbille käytön, jossa sen merkityksenä on 'jnk yläpuolelle, jtk ylemmäksi'. Esimerkin tarina tapahtuu kuolleiden maassa. Kesken hääseremonian kirjoittaja yrittää vetää sulhastaan maan alle. Sulhanen irrottautuu kirjoittajan otteesta, jonka jälkeen kirjoittaja nousee takaisin maan päälle. Päälle-adverbi siis tarkoittaa tässä kontekstissa nousemista maan yläpuolelle. Tämän ryhmän jäseniä löytyy aineistosta vain 3 kappaletta.

Viidettä ryhmää kuvaa esimerkki 43.

43. Lauantaina katsoin jokerin voitin viisikymmentämiljoonaa ja kolmekymmentä miljoonaa kaupan päälle. Seuraavana päivänä oli suuret juhlat monia tuhansia ihmisiä tuli. (Kaupunki, 3. lk, poika, 3&125)

Kielitoimiston sanakirjan mukaan päälle-adverbillä on merkitys 'jnk määrän yli, lisäksi'. Esimerkissä kirjoittaja voittaa jokerissa 50 multimiljoonaa ja saa vielä sen jälkeen lisäksi 30 miljoonaa. Tällaisia käyttöjä löytyy aineistosta ainoastaan 2 kappaletta.

Kielitoimiston sanakirjassa mainituista käytöistä ainoastaan yksi on sellainen, jota ei löydy aineistosta. Unelmapäivästään kirjoittaneet oppilaat eivät kertaakaan käytä päälle-adverbiä merkityksessä, joka ilmaisee 'päin, vasten, kimppuun'. Lisäksi muutama sanakirjan mainitsema vieraanvoittoinen ja yleiskielessä kartettava päälle-adverbin käyttö jää aineiston ulkopuolelle.

5.2. POIS

Hakulinen, ym. (2004: 640) analysoivat adverbien *pois* kuuluvaksi paikan adverbien alaryhmään, joka ilmaisee muuta sijaintia tai tahoja. *Pois*-adverbiä löytyy aineistosta 62 kappaletta. Ensimmäiseltä luokalta sitä löytyy 3 esiintymää, toiselta 4, kolmannelta 12, neljänneltä 16, viidenneltä 10 ja kuudennelta 17 esiintymää. Ensimmäisellä luokalla on yksi kirjoitusasusta johtuva epäselvä tapaus, jonka jätän seuraavassa käsittelyssä analyysini ulkopuolelle.

Kielitoimiston sanakirja ilmoittaa *pois*-adverbille yleismerkityksen 'toisaalle, muualle, erilleen, eroon, sivuun, irti'. Sanakirja jaottelee adverbien merkityksen vielä seitsemään eri alamerkitykseen, joista viiden käyttöä löytyy aineistosta.

Aineistosta löytyvistä ryhmistä suurin on selvästi ryhmä, joka Kielitoimiston sanakirjan mukaan ilmaisee toiseen paikkaan siirtymistä ('toiseen paikkaan t. jnk ulkopuolelle t. jstak etäälle siirtymistä, siirtämistä t. joutumista'). Näitä tapauksia aineistosta löytyy 42 kappaletta. Esimerkeissä 44 ja 45 kirjoittajat pääsevät lähtemään koulusta.

44. Se oli ärsyttävä päivä sillä, siinä oli kaksoistunti äidinkieltä, kaksoistunti ympäristötietoa ja englanti. olisipa kuvista puolet tästä päivästä, ja sitten päästäisiin pois, se olisi hyvä päivä. (Kaupunki, 4.lk, poika, 4&119)

45. Se oli unelmieni päivä kun pääsin pois koulusta. Meillä oli koulussa kaikki neljä tuntia vapaa-aikaa. (Kielikoulu, 3.lk, poika, 3&149)

Esimerkkien 44 ja 45 kaltaisia toiveita löytyy aineistosta muutamia kappaleita. Kirjoittajat toivovat pääsevänsä lähtemään koulusta aikaisin. Koulu näyttyy paikkana, jossa on pakko olla ja josta pitää mahdollisimman nopeasti päästä siirtymään sen ulkopuolella olevaan vapauteen.

Esimerkissä 46 kirjoittaja vierailee kylpylässä.

46. Laskin siihen asti, kunnes piti mennä syömään kylpylässä olevaan ravintolaan. Kun menimme linja-autoon ja lähdimme pois, ajattelin että olipa minulla kiva päivä. (Maalais, 4.lk, poika, 4&174)

Oppilaiden teksteissä toistuvat myös lomamatkat ja –reissut. Pois-adverbiä käytetään kuvaamaan sitä tilannetta, kun matka tai reissu alkaa olla ohi ja on aika aloittaa kotimatka.

Esimerkki 47 kuuluu samaan ryhmään.

47. Toisen puoliajan lisäajalla Andrea Bachini pääsee puolustuksen läpi, mutta juuri kun hän on laukaisemassa, minä vedän pallon pois upealla ”liukkarilla”. (Kaupunki, 6.lk, poika, 6&105)

Kirjoittaja saa kesken jalkapallopelein pallon haltuunsa toiselta pelaajalta. Kirjoittajan toiminnan seurauksena pallo joutuu loitommalle Andrea Bachinista.

Esimerkissä 48 kirjoittaja saapuu Kyproksen lentokentälle.

48. Varhain aamulla saavuimme Kyproksen lentokentälle, hyvän englannintaitoni ansiosta osasin itse pois terminaalissa. Menimme muiden turistien kanssa bussi pysäkillä odollamaan Limasoliin menevää bussia. (Taajama, 6.lk, poika, 6&129)

Kirjoittaja tekee virheen terminaali-sanalla paikallissijan valinnassa. Pois-adverbi edellyttää tässä kontekstissa terminaali-sanalle elatiivimuotoa, mutta kirjoittaja käyttää inessiiviä. Siirtyminen paikasta toiseen tarkoittaa tässä tilanteessa siirtymistä ulos lentokentän terminaalista.

Kielitoimiston sanakirja erottaa pois-adverbille merkityksen, jossa kyseinen adverbi liittyy jossakin kiinni olevan asian irrottamiseen. Tämä käyttö muodostaa aineiston toiseksi suosituimman (12 kpl) pois-adverbin käytön.

Esimerkissä 49 irrotettava asia on tauti.

49. joku pimpotti ovikelloa se oli erkkipena. hänellä oli ongelma. no mitänyt. mulla on älämölötauti. miten se älämölö saatais poisulta mutta älämölön poisto aine oli kumituskartanossa joten hepäättävä mennä kumituskartanoon he löysivät älämölönpoistoaineen sitten hepelasiva kotiin loppu! (Kaupunki, 2.lk, poika, 2&141)

Kirjoittajan keksimällä hahmolla Erkkipenalla on älämölötauti, joka pitää saada hänestä irti.

Esimerkissä 50 kirjoittajan omistama hamsteri tekee tuhoja.

50. Unelmieni päivä kun minä sain hamsterin minä ruokin sitä sen mimi oli tipsulla oli oma juoksupyörä ja se sai olla meillä 2 vuotta sitten tulin kouluun minä jätin tipsun kotiin tipsu loysi kaksikymmentä senttiä se rupesi syömäänsitä se järsi kullat siitä pois sitten siitä tuli hopea. (Taajama, 2.lk, poika, 2&188)

Hamsteri irrottaa kolikosta kullan pois järsimällä. Kyseisen toiminnan seurauksena kolikosta tulee hopea.

Loput aineistosta löytyvistä pois-adverbin merkitysryhmistä jäävät 1-3 esiintymään. Kolme esiintymää löytyy ryhmästä, joka Kielitoimiston sanakirjan mukaan liittyy jonkin asian hylkäämiseen, menemään heittämiseen, sivuun panemiseen ja luovuttamiseen. Esimerkissä 51 muualle luovutettava asia on kissa.

51. Minä haluaisin kissan. Minulla on ollut kissa. Mutta se piti antaa pois. (Taajama, 3.lk, tyttö, 3+15)

Tämän ryhmän kolmesta esiintymästä kaksi liittyy lemmikin pois antamiseen, kun taas yksi koskee moottorikelkan luovuttamista muualle. Lemmikkiesimerkeissä eläimestä luopuminen tapahtuu pakon edessä, ja siihen suhtaudutaan negatiivisesti.

Esimerkki 52 kuuluu neljänteen merkitysryhmään.

52. Nousin sängystä vaihdoin yövaatteet pois, ja menin syömään aamupalaa. (Taajama, 6.lk, tyttö, 6+57)

Yksi Kielitoimiston sanakirjan ilmoittama merkitys pois-sanan käytölle on vaatteiden riisumiseen liittyvissä tapauksissa. Esimerkissä pois-adverbin käyttö liittyy yövaatteiden vaihtamiseen normaaleihin päivävaatteisiin.

Esimerkki 53 edustaa viidettä merkitysryhmää, jonka edustajia löytyy aineistosta vain tämä yksi kappale.

53. Huomaan pöydällä lapun. Siinä lukee: ” Moi Ina! Me lähdimme Jennan turnaukseen. Jääkaapin ovelta on rahaa, jos vaikka menet kavereitten kanssa kaupungille. Käytä pois myös McDonaldsin kupongit! (Kaupunki, 6.lk, tyttö, 6+26)

Kielitoimiston sanakirjan mukaan pois-adverbiä voidaan käyttää tilanteissa, jotka liittyvät jonkin asian häviämiseen ja katoamiseen. Esimerkissä kirjoittajaa pyydetään käyttämään McDonald'sin alekupongit. Kuponkien käyttämisen jälkeen niitä ei enää voi havaita kirjoittajan taloudessa.

Kielitoimiston sanakirjan ilmoittamista pois-sanan käytöistä aineiston ulkopuolelle jäävät sanan käyttö käskyissä sekä suostuttelun tai myönnytyksen ilmaisemisessa.

5.3. KOHTI

Kohti-adverbi esiintyy aineistossa 33 kertaa. Sen käyttö painottuu selkeästi viidennelle ja kuudennelle luokalle. Ensimmäiseltä, kolmannelta ja neljänneltä luokalta sen käyttöä ei löydy. Toiselta luokalta löytyy 2 käyttöä, jotka kummatkin ovat samalta kirjoittajalta. Viidenneltä luokalta löytyy 19 esiintymää ja kuudennelta 12 esiintymää.

Kielitoimiston sanakirja erottaa kohti-sanalle kolme erilaista merkitystä. Kohti voi esiintyä merkityksissä '(suoraan) päin', 'kohdassa, kohdasta, kohtaa, kohden, kohdin' sekä 'jhk suuntaan, jonnekin päin'. Aineiston kaikki 33 kohta-adverbin esiintymää edustavat samaa merkitysryhmää 'johonkin suuntaan ja jonnekin päin'.

Esimerkki 54 edustaa sanan käyttöä matkakertomuksissa.

54. Ja vihdoinkin olimme Helsingissä. Siellä oli todella vaikea liikkua kun oli niin paljon ihmisiä ja autoja. Ja taas lahdettiin ajamaan kohti Riihimäkeä. (Taajama, 5.lk, tyttö, 5+44)

Esimerkissä lähdetään ajamaan Helsingistä Riihimäen suuntaan. Aineistossa kohti-sanana käyttö liittyykin suurelta osin matkakertomuksiin. Siirtymiä paikasta toiseen ilmaistaan kohti-sanalla avulla. Kaupunkien lisäksi kohti-sanana käytetään viittamassa esimerkiksi ostoskeskukseen ja hevostalleihin.

Esimerkki 55 edustaa aineiston ainoaa kohti-sanana käyttöä, joka ei liity reitin ilmaisemiseen.

55. Maalivahtimme, Ian Payne torjuu Fernando Perezin vedon reflekseillään. Minun vuoroni tulee nyt. Sijoitan pallon oikeaan alakulmaan kohti. Villarealin maalivahti, Pablo Blanco aavistaa väärin, ja minun rakkareillani Hull City voittaa Uefan Champions Leaguen! (Kaupunki, 6.lk, poika, 6&105)

Esimerkissä kirjoittaja potkaisee pallon tähdäten maalin oikeaan alakulmaan. Tämän seurauksena pallo siirtyy maalin oikeaan alakulmaan. Myös tämä käyttö luetaan kuuluvaksi merkitysryhmään 'jhk suuntaan, jonnekin päin'.

6. TAVAN ADVERBIT

Tässä luvussa käsittelen tavan adverbien alaryhmää. Kiinnitän huomiota tavan adverbien määrään eri luokka-asteilla sekä analysoin tarkemmin tiettyjen tavan adverbien käyttöä.

Tavan adverbien määrässä tapahtuu muutoksia kuuden ensimmäisen kouluvuoden aikana (kts. taulukko 8).

Luokka	Sanamäärä	Adverbien määrä	Osuus muista adverbeistä	Osuus muista sanoista
1. luokka	2548	11	5,3 %	0,4 %
2. luokka	7989	47	5,9 % (+0,6)	0,6 % (+0,2)
3. luokka	10615	93	7,9 % (+2,0)	0,9 % (+0,3)
4. luokka	14306	96	6,4 % (-1,5)	0,7 % (-0,2)
5. luokka	15716	277	16,5 % (+10,1)	1,8 % (+1,1)
6. luokka	17577	327	16,1 % (-0,4)	1,9 % (+0,1)
Yhteensä	68751	851	+10,8	+1,5

Taulukko 8. Tavan adverbien aineistossa.

Tavan adverbien määrä aineistossa kasvaa ensimmäiseltä luokalta kuudennelle luokalle siirryttäessä. Tavan adverbien osuus muista sanoista kasvaa kuuden kouluvuoden aikana 0,4 prosentista 1,9 prosenttiin. Tällöin kasvua tapahtuu 1,5 prosenttiyksikköä. Neljänneltä luokalta viidennelle siirryttäessä tapahtuva kasvupyrähdys (+1,1) on tavan adverbien suurin.

Tavan adverbien osuus muista adverbeistä kasvaa kuuden vuoden aikana 5,3 prosentista 16,1 prosenttiin. Kasvua tapahtuu siis 10,8 prosenttiyksikköä. Suurin kasvupyrähdys tapahtuu neljänneltä luokalta viidennelle siirryttäessä (+10,1).

Taulukko 9 näyttää suosituimpien tavan adverbien esiintymämäärät aineistossa.

Adverbi	Määrä	Osuus paikan adverbeista
hyvin	51	6,0 %
yhtäkkiä	45	5,3 %
kiinni	32	3,8 %
nopeasti	31	3,6 %
yksin	20	2,4 %
äkkiä	19	2,2 %
oikein	16	1,9 %
yhdessä	16	1,9 %
nimittäin	14	1,6 %
lujaa	12	1,4 %
läpi	10	1,2 %
rikki	10	1,2 %
hiljaa	8	0,9 %
hitaasti	8	0,9 %
innoissa	8	0,9 %

Taulukko 9. Käytetyimmät tavan adverbit aineistossa.

Käytetyin tavan adverbi on sana *hyvin* 51 esiintymällään, jolloin sen osuus muista paikan adverbeista on 6,0 %. Lähelle hyvin-sanana lukemia ylittää myös *yhtäkkiä* 45 käytöllään. Tarkempaan tarkasteluun on valittu adverbit *hyvin*, *yksin* ja *äkkiä*. Ensisijainen kriteeri on ollut sanojen kuuluminen 15 käytetyimmän paikan adverbin joukkoon. Valintoja on myös tehty sen mukaan, millaisten sanojen on etukäteen arvioitu muodostavan hedelmällisimmän analysointikohteen. Tämän arvioinnissa on käytetty apuna Kielitoimiston sanakirjaa. Tällöin olen kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka monta erilaista käyttöä sanakirja kyseisille adverbeille antaa. Olen valinnut tarkastelun kohteeksi sanoja, joille sanakirja on tarjonnut useita erilaisia käyttöjä. Merkitsevää on ollut myös se, että kaikki kolme sanaa kuuluvat eri alaryhmiin paikan adverbeissa.

6.1. HYVIN

Hakulinen, ym. (2004: 645) luokittelevat hyvin-sanana kuuluvaksi tavan adverbien ryhmään. Tavan adverbien ryhmässä sana kuuluu muut-alaryhmään. Kirjoittajien mukaan sanaa käytetään myös intensiteettimäärityksenä (mts. 653). Hakulinen, ym. toteavat, että intensiteettisanat luokitellaan adverbien ja partikkeleiden väliin. Intensiteettisanojen tehtävänä on toimia intensifioivina astemäärityksinä yleensä joko adjektiiville tai adverbille (mp.). Ahlmanin (1933: 148) mukaan intensiteettiadverbit voivat toimia määrityksinä vain adjektiiveille ja materiaalisille adverbeille. Intensiteettisanat eivät siis määritä substantiiveja, verbejä ja modaalisia adverbejä.

Hyvin-sanaa löytyy aineistosta yhteensä 73 kappaletta. Näistä käytöistä tavan adverbeina on 51 kappaletta ja intensiteettisanoina 22 kappaletta. Luodakseni mahdollisimman kattavan kuvan hyvin-sanana käytöstä aineistossa käsitellen tässä alaluvussa sanana käytön sekä tavan adverbina että

intensiteettisanana. Sanan käyttöä intensiteettisanana löytyy kaikilta muilta luokilta paitsi ensimmäiseltä ja viidenneltä luokalta.

Kielitoimiston sanakirja erottaa hyvin-sanalle neljä käyttöä. Ensimmäisessä merkityksessään sanan merkitys on 'mainiosti, oivallisesti, erinomaisesti, kiitettävästi'. Toisessa merkityksessä sitä käytetään vahvistamiseen ja tehostamiseen. Kolmannessa merkityksessä sanaan liitetään liitepartikkeli –kin, ja silloin kyseessä on myönnyttelyyn liittyvä käyttö. Neljännessä merkityksessä sana ilmaisee merkitystä 'samoin kuin, yhtä paljon kuin, siinä kuin'.

Esimerkki 56 edustaa hyvin-sanan ensimmäistä käyttöä.

56. Parin päivän päästä tytöt vanhempineen lähtivät Vantaan lentokentälle ja nousivat koneeseen. Matka sujui todella hyvin ja he viettivät aivan ihanan todella kuuman lomansa Floridan lämmössä. (Maalais, 5.lk, tyttö, 5+70)

Esimerkissä kirjoittaja kuvaa kertomuksensa hahmojen lomamatkaa Floridaan. Hyvin-sana esiintyy ensimmäisessä merkityksessään, ja se ilmaisee, että matka Floridaan on sujunut erinomaisesti ilman epäonnea. Aineistossa hyvin-sanankäyttö tässä merkityksessä liittyy usein matkan etenemisen kuvaamiseen, syömiseen ja nukkumiseen.

Myös esimerkki 57 sisältää hyvin-adverbin käytön sen ensimmäisessä merkityksessä.

57. Ja musta Jannasta Anniinasta tinasta ja Emmasta tulisi pöytä ryhmä. Ja että osaisin hyvin matikkaa. koulussa olisi aina hyvää ruokaa. ja Mummilla ja Ukilla olisi lehmä. ja hevonen ja toivon että he ostaisivat uuden Minkan rotusen koiran. (Kaupunki, 3.lk, tyttö, 3+45)

Myös tämän esimerkin kuvaama hyvin-adverbin käyttö on yleinen aineistossa. Esimerkissä hyvin-sanankäyttö liittyy jonkin taidon erinomaiseen oppimiseen ja hallitsemiseen. Aineistosta löytyy myös esimerkkejä, joissa jonkin tietyn taidon edellyttävää toimintaa suoritetaan julkisesti. Tällöin adverbin käyttö liittyy toiveisiin siitä, että kaikki menee mahdollisimman erinomaisesti.

Esimerkki 58 liittyy myös hyvin-adverbin käyttöön sen ensimmäisessä merkityksessä.

58. Sitten taikoisin poliisit paikalle. Sitten käskisi ottamaan rosvon kiinni. Sitten olisi kaikki hyvin. (Kaupunki, 3.lk, poika, 3&119)

Esimerkki edustaa niitä tapauksia, joissa kirjoittajien toiveet asioiden sujumisesta erinomaisesti ovat yleisluontoisia. Koska kaikkia toiveita ei pysty luettelemaan tekstissä, on helpompi vain todeta lopuksi, että kaikki asiat sujuvat kirjoitelman maailmassa erinomaisesti.

Esimerkki 59 edustaa hyvin-sanankäyttöä sen toisessa merkityksessä.

59. olin kesällä särkänniemessä siellä oli ihanaa minä sain pehmistä ja se on vielä lempi jäätelöäni olin hyvin onnenlinen menimme vielä sen jälkeen särkänniemen eläintarhaan siellä näkyi olevan hyvin paljon eläimiä ne olivat söpöjä. (Kaupunki, 2.lk, tyttö, 2+49)

Hakulisen, ym. (2004: 654) mukaan intensiteettisanat voivat ilmaista puheena olevan ominaisuuden pätemisen astetta. Hyvin-sana toimii astemäärirteenä vahvistavassa tehtävässä. Se voi ilmaista suurempaa astetta ominaisuuden, tavan tai määrän suhteen (mts. 655). Esimerkin kirjoittaja on ollut kesällä Särkänniemessä ja tykännyt kokemuksestaan. Kokemus on saanut hänet onnelliseksi ja käyttämällä hyvin-sanaa intensiteettisanana, hän ilmaisee onnellisuuden astetta ja voimakkuutta. Hyvin-sana tehostaa viestiä, jonka mukaan kirjoittaja on tuona päivänä ollut erittäin onnellinen.

Esimerkissä 60 kirjoittaja luettelee toiveitaan unelmiensa päiväksi.

60. Omistaisi kaupungin ja kaupungin talot. Olisi maailman diktaattori. Olisi omat hyvin isot armeijat Omistaisi maapallosta yhden maan. (Kaupunki, 3.lk, poika, 3&136)

Hakulisen, ym. (2004: 654) mukaan intensiteettisanat voivat toimia adjektiiveja määrittävissä tehtävissä. Esimerkissä hyvin-sanalla korostetaan kirjoittajan armeijoiden suuruutta, ja sana määrittää adjektiivia *isot*. Kirjoittajan toiveissa ovat erittäin isot armeijat.

Kaikki aineiston hyvin-sanana käytöt liittyvät sen ensimmäiseen tai toiseen merkitykseen. Aineistosta ei löydy hyvin-sanoja, joita käytettäisiin myönnittelevässä tehtävässä –kinliitepartikkelin kanssa tai merkityksessä 'samoin kuin, yhtä paljon kuin, siinä kuin'.

6.2. YKSIN

Hakulinen, ym. (2004: 645) luokittelevat yksin-sanana kuuluvaksi tavan adverbien ryhmään. Tavan adverbien alaryhmistä sana kuuluu distributiivisten sanojen alaryhmään. Kielitoimiston sanakirja erottelee yksin-sanalle kaksi eri päämerkitystä. Ensimmäisessä merkityksessään sana voi ilmaista 'yksikseen, itsekseen, yksinään' tai 'omin päin, omin neuvoin, omin avuin'. Toisessa merkityksessään sana voi esiintyä ilmaisemassa merkityksiä 'yksistään, yksinomaan, pelkästään'. Tämän ryhmän alamerkityksiksi sanakirja luettelee vielä merkitykset 'ainoastaan, vain' ja 'jo, jopa, vieläpä'.

Aineistosta löytyy 20 yksin-sanana käyttöä. Ensimmäiseltä luokalta löytyy 3 esiintymää, toiselta 1, kolmannelta 3, neljänneltä 0, viidenneltä 4 ja kuudennelta luokalta 9 esiintymää. Kaikki aineiston yksin-adverbin käytöt kuuluvat ensimmäiseen merkitysryhmään. Toisessa merkityksessään ei sana aineistossa esiinny. Ensimmäisen merkityksen alaryhmistä aineistosta

löytyy kumpaakin. Merkityksessä 'yksikseen, itsekseen, yksinään' löytyy 17 käyttöä, kun taas merkitystä 'omin päin, omin neuvoin, omin avuin' edustaa 4 esiintymää.

Esimerkki 61 kuvastaa merkitysryhmää 'yksikseen, itsekseen, yksinään'.

61. Unelmieni päivä olisi sellainen, että saisin olla ihan yksin kotona välittämättä arjen huolista. Makaisin sohvalla silmät kiinni kuunnellen rauhallista musiikkia ja unelmoiden soittavani mustaa flyygeliä konserttilavalla suurelle yleisölle. (Kaupunki, 6.lk, tyttö, 6+3)

Esimerkissä kirjoittaja unelmoi olevansa rauhassa kotonaan ilman muiden seuraa. Aineistossa yksin-sana liittyy usein toiveeseen olla kotona itsekseen. Tämänkaltaisia esimerkkejä on aineistossa useita.

Esimerkissä 62 kirjoittaja kertoo Porissa viettämästään kesälomasta.

62. Olin kesälomalla käymässä Porissa. Olin siellä yksin viettämässä juhannusta sukulaisten kanssa. Minä olin siellä kaksi viikkoa kävin siellä kaupoilla. (Maalais, 6.lk, poika, 6&147)

Kirjoittaja mainitsee viettäneensä juhannusta yksin, mutta samassa virkkeessä hän toteaa myös, että paikalla oli hänen sukulaisiaan. Yksin-adverbi tarkoittaakin esimerkissä sitä, että kirjoittaja on tullut Poriin ilman vanhempiaan, sisaruksiaan tai kavereitaan.

Esimerkki 63 kuvastaa merkitysryhmää 'omin päin, omin neuvoin, omin avuin'.

63. Eräänä päivänä Teresa lähti tutkimaan metsää, joka oli heidän takapihalla. Hän oli aina unelmoinut, että pääsisi yksin metsään. Metsä oli suuri ja synkkä. (Maalais, 5.lk, tyttö, 5+68)

Käytännössä esimerkin voisi lukea kuuluvaksi myös ensimmäiseen merkitysryhmään, mutta ratkaisevaa on roolihahmon unelma siitä, että hän pääsisi yksin tutkimaan lähistöllä olevaa metsää. Unelma yksin metsään menemisestä liittyy haluun selviytyä tilanteesta omin päin ilman muiden apua.

Esimerkissä 64 kirjoittaja on hevostallilla.

64. Moikkasin tallin omistajaa, ja painuin sisälle. Toinen tallilla käyvä tyttö ei ollut päässyt tulemaan, joten sain hoitaa eläimet ihan yksin! (Kaupunki, 6.lk, tyttö, 6+15)

Esimerkin 63 tavoin tämänkin esimerkin voisi lukea kuuluvaksi myös ensimmäiseen merkitysryhmään. Tilannetta mutkistaa kuitenkin verbi *saada*. Kyseisessä kontekstissa verbi viittaa siihen, että kirjoittaja tykkää hevosista ja niiden hoitaminen ilman muita on ollut positiivinen asia.

Täten yksin-adverbin käyttöön liittyy halu suoriutua hevosten hoitamisesta omin päin ilman muita toiminnan mielekkyyden vuoksi.

6.3. ÄKKIÄ

Adverbi *äkkiä* esiintyy aineistossa 19 kertaa, ja sen käyttö painottuu kolmatta luokkaa suuremmille luokka-asteille. Ensimmäiseltä luokalta löytyy 0 esiintymää, toiselta luokalta 3 ja kolmannelta 1. Neljänneltä luokalta löytyy 4 esiintymää, viidenneltä 5 ja kuudennelta 6 esiintymää.

Kielitoimiston sanakirja määrittelee *äkkiä*-sanalle päämerkityksen 'äkillisesti, äkisti'. Päämerkityksen jälkeen sanakirja määrittelee sanalle kaksi tarkempaa merkitystä. Ensimmäisessä merkityksessä sitä käytetään ilmaisemassa merkityksiä 'nopeasti, pikaisesti, pian, hetkessä, kiireesti, viipymättä, joutuin'. Toisessa merkityksessä se taas ilmaisee merkityksiä 'yllättävästi, odottamatta, aavistamatta, äkkiarvaamatta'.

Aineistossa *äkkiä*-adverbiä käytetään sen molemmissa merkityksissä. Sen käyttö kuitenkin painottuu selvästi sen ensimmäiseen merkitykseen. Ensimmäisessä merkityksessä adverbiä käytetään 15 kertaa, kun taas toisessa merkityksessä sitä käytetään vain 4 kertaa.

Esimerkki 65 kuvastaa ensimmäistä merkitysryhmää.

65. Kotona söimme vähän välipalaa ja Matleena soitti minua hänen kanssaan rinteille lautailemaan. Suostuin, puin *äkkiä* pihavaatteet ylleni ja äiti vei minut Simpsiölle, jossa Matleena oli odottamassa. (Taajama, 6.lk, tyttö, 6+63)

Esimerkissä kirjoittaja saa kaveriltaan kutsun laskettelurinteille ja pyrkii lähtemään matkaan mahdollisimman nopeasti. Täten ulkovaatteiden vaihtaminen päälle tapahtuu hetkessä. Aineistossa *äkkiä*-adverbin käyttö tässä merkityksessä liittyy useassa tapauksessa nopeaan pukeutumiseen.

Esimerkissä 66 kirjoittaja on ostoksilla.

66. Tähän mennessä olin ostanut 269 eurolla vaatteita, koruja ja ruuan. Nyt lähettiin ja *äkkiä*, nimittäin leffaan. Unohettiin kokonaan että me varattiin leffaliput FC-Venus -leffaan. Se oli ihan huippu! (Maalais, 6.lk, tyttö, 6+66)

Äkkiä-adverbin käyttö liittyy esimerkissä yhtäkkiä kirjoittajan mieleen tulevaan oivallukseen siitä, että hän on varannut liput elokuvaan. Asia tulee mieleen yhtäkkiä, joten tarinan hahmoilla on jo kiire ehtiäkseen elokuvateatteriin. Täten elokuvateatteriin on lähdettävä kiireesti.

Esimerkki 67 edustaa toista merkitysryhmää.

67. Matka on pitkä ja luen ajan kuluksi. Äkkiä äiti pysäyttää auton ihan vieraan talon pihalle ja menemme soittamaan ovikelloa. (Maalais, 4.lk, tyttö, 4+88)

Äkkiä-adverbi kuvastaa sitä, kuinka pysähtyminen tapahtuu kirjoittajan odottamatta ja on siksi yllättävä tapahtuma.

Esimerkissä 68 kirjoittaja kuulee puhetta sienien sisästä.

68. Minä vain kuului sienestä. Minä sanoin: - mikä on nimesi? kuka minun nimeä kysyy minä etkö sinnä kuule kuulen kuulen älä huuda. Äkkiä sienestä pisti esiin pieni pää. Sinäh olet omena mato! Hei sanoi omena mato minä kysyin tiedätkö sinä missä on paljon sienä. (Kaupunki, 2.lk, tyttö, 2+32)

Kirjoittaja luulee aluksi sienien puhuvan hänelle. Yhtäkkiä sienestä kuitenkin tulee esiin omenamato, joka paljastuu puheen lähteeksi. Vaikka kirjoittaja kuuleekin puheen ääntä sienestä, on madon pään tuleminen esiin silti yllättävä tapahtuma. Täten äkkiä-adverbi esiintyy merkityksessä, joka kuvaa tapahtuman odottamattomuutta ja yllättävyyttä.

7. MÄÄRÄN ADVERBIT

Tässä luvussa käsittelen tarkemmin määrän adverbien esiintymiä aineistossa. Kiinnitän huomiota muutoksiin niiden määrässä sekä analysoin tarkemmin tiettyjä tapauksia.

Määrän adverbien esiintyvyydessä tapahtuu muutoksia kuuden ensimmäisen kouluvuoden aikana (taulukko 10).

Luokka	Sanamäärä	Adverbien määrä	Osuus muista adverbeistä	Osuus muista sanoista
1. luokka	2548	38	18,5 %	1,5 %
2. luokka	7989	104	13,1 % (-5,4)	1,3 % (-0,2)
3. luokka	10615	139	11,9 % (-1,2)	1,3 % (0)
4. luokka	14306	202	13,4 % (+1,5)	1,4 % (+0,1)
5. luokka	15716	230	13,7 % (+0,3)	1,5 % (+0,1)
6. luokka	17577	280	13,8 % (+0,1)	1,6 % (+0,1)
Yhteensä	68751	993	-4,7	+0,1

Taulukko 10. Määrän adverbien aineistossa.

Taulukon mukaan määrän adverbien osuudessa muista sanoista tapahtuu kuuden vuoden aikana 0,1 prosenttiyksikön muutos suurempaan. Muutos on kuitenkin niin pieni, että kyse voi olla sattumasta.

Määrän adverbien osuus muista adverbeistä laskee kuuden kouluvuoden aikana 4,7 prosenttiyksikköä. Ensimmäisellä luokalla osuus on 18,5 %, mutta kuudennella luokalla vastaava luku on 13,8 %. Suurin pudotus tapahtuu heti ensimmäiseltä luokalta toiselle siirryttäessä (-5,4). Lasku jatkuu hieman pienempänä (-1,2) toiselta luokalta kolmannelle siirryttäessä, mutta kolmannelta luokalta neljännelle siirryttäessä määrä lähtee taas kasvuun.

Taulukko 11 näyttää suosituimmat määrän adverbien aineistossa.

Adverbi	Määrä	Osuus määrän adverbeistä
paljon	251	25,2 %
myös	194	19,5 %
vain	107	10,8 %
vähän	62	6,2 %
melkein	56	5,6 %
ainakin	35	3,5 %
täynnä	23	2,3 %
edes	19	1,9 %
enemmän	18	1,8 %
hieman	15	1,5 %
lisää	12	1,2 %
eniten	11	1,1 %
hirveästi	11	1,1 %
jopa	10	1,0 %
liian	10	1,0 %

Taulukko 11. Käytetyimmät määrän adverbit aineistossa.

Käytetyin määrän adverbi on 251 esiintymällään sana *paljon*, jonka osuus kaikista määrän adverbeistä on aineistossa 25,2 %. Yli sadan esiintymän yltävät myös adverbit *myös* ja *vain*.

Tarkempaan käsittelyyn on valittu adverbit *myös*, *vain* ja *täynnä*. Tärkein kriteeri valinnalle on jälleen ollut se, että kaikki kolme sanaa kuuluvat aineistossa 15 käytetyimmän määrän adverbien joukkoon. Valintoja on tehty myös Kielitoimiston sanakirjan perusteella. Tällöin olen kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka monta erilaista käyttöä sanakirja kyseisille adverbeille antaa. Olen valinnut tarkastelun kohteeksi sanoja, joille sanakirja on tarjonnut useita erilaisia käyttöjä.

7.1. MYÖS

Kielitoimiston sanakirja antaa myös-sanalle neljä erilaista merkitystä. Ensimmäisessä merkityksessä se ilmaisee 'lisäksi, toisten, muun ohella, muassa' sekä 'samoin, edelleen, -kin (-kaan, -kään)'. Toisessa merkityksessään myös-sana saattaa esiintyä kielteisissä rakenteissa ja ilmaista merkityksiä 'toisaalta, liioin, kuitenkin, toki'. Kolmannessa merkityksessään myös-sana toimii vahvistussanana ilmaisten merkityksiä 'todella, tosiaan'. Neljäs merkitys sisältää joitakin käyttöjä, jotka eivät ole yleiskielen kannalta kovin suositeltavia.

Aineistosta löytyy 194 myös-adverbien käyttöä. Niistä lähes kaikki voidaan luokitella Kielitoimiston sanakirjan ilmoittamaan ensimmäiseen merkitykseen kuuluviksi. Ensimmäisessä merkityksessä olevia käyttöjä löytyy aineistosta 192 kappaletta. Kolmannessa merkityksessä esiintyvää myös-adverbiä löytyy aineistosta 2 kappaletta. Toisessa ja neljännessä merkityksessä esiintyviä käyttöjä löytyy 0 kappaletta.

Esimerkki 69 edustaa myös-adverbin käyttöä sen ensimmäisessä merkityksessä.

69. Unelmieni päivä oli kun menin Heidin kanssa Koskikeskukseen. Menin siellä hupiclubiin ja McDonald'ssiin syömään. Myös menin näihin kauppoihin: Vapaa valintaan, tiimariin, BR-lelukauppaan seppälään ja jc! (Kaupunki, 2.lk, tyttö, 2+48)

Esimerkissä kirjoittaja käyttää myös-adverbiä ilmaisemaan, että hän on Koskikeskuksessa vieraillessaan käynyt muissakin paikoissa kuin Hupiclubissa ja McDonald'sissa. Hupiclubin ja McDonald'sin lisäksi kirjoittaja on käynyt muun muassa Vapaa Valinnassa, Tiimarissa ja BR-lelukaupassa. Monissa aineiston teksteissä kirjoittajat kertovat paikoista, joissa he ovat unelmiensa päivänä käyneet. Näissä hieman luettelomaisissa kuvauksissa myös-sanaa käytetään ilmaisemaan sitä, missä jonkin tietyn kohteen jälkeen on vierailtu.

Esimerkissä 70 kirjoittaja syö Hesburgerissa.

70. Minä menin Heseen syömään hampparia. Tulin kotiin illalla koska olin käynyt myös kaupungilla. (Kaupunki, 4.lk, tyttö, 4+24)

Hesburgerissa käynnin jälkeen kirjoittaja on jäänyt kiertelemään kaupungille. Kaupungille siirtyminen Hesburger-käynnin jälkeen toimii syynä sille, että kirjoittaja on päässyt kotiin vasta illalla. Myös-adverbi ilmaisee sitä, että kirjoittaja on Hesburgerin lisäksi käynyt muuallakin.

Esimerkissä 71 kirjoittaja vierailee hevostalleilla.

71. Päivällä lähdimme pyöräillen katsomaan hevostallille hevosia. Siellä oli hienoja hevosia ja myös poneja. (Taajama, 6.lk, tyttö, 6+47)

Kirjoittaja käyttää myös-sanaa ilmaisemaan, että hevostalleilta löytyy hevosten lisäksi poneja. Aineistossa myös-sanaa käytetäänkin apuna sen kuvailussa, mitä jossakin paikassa on tai mitä ominaisuuksia jollakin asialla on.

Esimerkissä 72 kirjoittaja on saanut uuden tietokoneen.

72. Huomasi yöpöydälläni kannettavan tietokoneen. Avasin ja konfiguroin sen. Se oli huipputehokas ja siinä oli supernopea langaton internetyhteys, ja tietenkin myös ilmainen laajakaista. (Kaupunki, 6.lk, poika, 6&112)

Kirjoittaja luettelee uuden tietokoneensa ominaisuuksia. Myös-sanaa käytetään ilmaisemaan, että kaikkien muiden ominaisuuksien ohella tietokoneessa on lisäksi ilmainen laajakaista.

Esimerkissä 73 kirjoittajasta tulee miljonääri.

73. Voitan hymy lehdestä kymmenen miljoonaa ja ostan uuden television digiboxin kera. Ostan myös tietokoneen plus laajakaistan. (Taajama, 4.lk, poika, 4&149)

Pelkästään television ja digiboksin ostaminen ei riitä, vaan niiden ohella kirjoittaja ostaa vielä tietokoneen ja laajakaistan. Myös-adverbin käyttö liittyykin aineistossa erilaisten asioiden haluamiseen. Näissä luettelomaisissa kuvauksissa kirjoittajat käyttävät myös-sanaa kuvaamaan, että aiemmin lueteltujen asioiden lisäksi he haluavat vielä jotain muutakin. Haluttavat asiat voivat olla esimerkiksi tiettyjen taitojen osaamista, tavaroita ja matkakohteissa käyntejä.

Esimerkissä 74 kirjoittaja suunnittelee unelmiensa päivää.

74. Olisi kivaa jos me käytäisiin luokan kanssa Rukalla, tai jossain muussa isossa laskettelukeskuksessa. Reissun aikana voitaisiin käydä myös jossakin ostoskeskuksessa tai vastaavassa. (Maalais, 6.lk, poika, 6&144)

Laskettelukeskuksen lisäksi kirjoittaja haluaisi käydä reissun aikana jossakin ostoskeskuksessa. Tässä esimerkissä kirjoittajan haluama asia on siis jossakin tietyssä kohteessa käyminen.

Aineiston sisältämiin myös-adverbin ensimmäisen merkityksen käyttöihin on vaikuttanut luultavasti ainakin osin tehtävänanto. Koska unelmien päivänä voi tapahtua mitä vain tai silloin voi saada mitä vain, kirjoittajat ovat kertoneet toiveistaan luettelomaisesti yrittäen saada mahdollisimman paljon haluamiaan asioita mukaan, jolloin myös-sanankäytölle on kielellisissä rakenteissa selvä tilaus.

Esimerkissä 75 myös-adverbiä käytetään sen kolmannessa merkityksessä.

75. Seuraavana päivänä päätin oppia uimaan ja sen minä myös tein. Minä opin uimaan ja olin siitä niin iloinen, etten olisi malttanut lähteä pois, mutta pakko oli. (Maalais, 5.lk, tyttö, 5+63)

Myös-adverbi vahvistaa kirjoittajan uimataidon oppimista. Hän ei ole vain päättänyt oppia uintitaitoa, vaan hän on todella siirtänyt päätöksensä teoksi. Myös-adverbin käyttöä tässä kolmannessa merkityksessä löytyy aineistosta vain kaksi kappaletta, ja ne löytyvät viides- ja kuudesluokkalaisilta tytöiltä.

7.2. VAIN

Kielitoimiston sanakirja luokittelee vain-sanalle kuusi erilaista käyttöä. Ensimmäisessä käytössään sana ilmaisee rajoitusta. Tällöin se voi esiintyä kahdessa erilaisessa alamerkityksessä. Ensimmäinen rajoitusta ilmaiseva alamerkitys ilmaisee 'ei enempää kuin, ei muu(t), muuta, muuten, muussa tms. kuin, ainoastaan, pelkästään, yksinomaan, yksistään'. Toinen rajoitusta ilmaiseva alamerkitys ilmaisee jonkinlaista rajoitusta, varausta tai poikkeusta johonkin asiaan, joka on edellä mainittu. Tällöin se ilmaisee merkityksiä 'paitsi että, lukuun ottamatta sitä että, erona, poikkeuksena, rajoituksena se että, ja kuitenkin niin että'.

Kielitoimiston sanakirja ilmoittaa, että esiintyessään toisessa merkityksessään vain-sana liittyy vahvistamiseen. Se voi vahvistaa muun muassa toteamusta, arviota ja epäilyä. Tällöin se esiintyy merkityksessä 'ei muuta kuin, sen kuin, kaikesta huolimatta, joka tapauksessa, yksinkertaisesti, toki'. Kolmannessa merkityksessään vain-sana ilmaisee merkityksiä 'suinkin, ikinä, vähänkin, ylipäänsä, yleensä'. Neljännellä käytöllä on merkitys 'tahansa, hyvänsä'. Viides vain-sanon käyttö liittyy välttelevien vastausten antamiseen ja kuudes käyttö puheiden peruuttamiseen.

Vain-adverbi esiintyy aineistossa 107 kertaa. Ensimmäiseltä luokalta löytyy 1 esiintymä, toiselta ja kolmannelta luokalta 12 esiintymää, neljänneltä 21, viidenneltä 26 ja kuudennelta luokalta 35 esiintymää. Selkeästi suurin osa aineiston vain-adverbin käytöistä liittyy ensimmäisen käytön ensimmäiseen alamerkitykseen. Näitä käyttöjä löytyy aineistosta 83 kpl. Ensimmäisen käytön toisessa alamerkityksessä käytettäviä vain-sanoja löytyy 7 kpl, eli ensimmäistä käyttöä löytyy aineistosta yhteensä 90 kpl. Toista käyttöä löytyy 9 kpl ja neljättä 8 kpl. Kolmatta, viidettä ja kuudetta käyttöä ei löydy aineistosta yhtään kappaletta. Kolmannen ja neljännen ryhmän analyysin vaikeutena on se, että niiden välinen raja on häilyvä. Viidennen ja kuudennen käytön puuttuminen aineistosta saattaa selittyä ainakin osin tehtävätyypistä johtuen.

Esimerkki 76 edustaa ensimmäisen käytön ensimmäistä alaryhmää.

76. Voisin myydä auton pian ja lentää suoraa Hollywoodiin. Minä myyn auton läheiseen autokauppaan. Ostaisitteko Ferrarini 80.000? -Voisin ostaakin. -Minä ostan sen. Selvä tuossa on tilinumero. Nyt vain lentokentälle. (Taajama, 6.lk, poika, 6&123)

Kun kirjoittaja saa autonsa myytyä, ei matkan esteenä ole enää mitään. Matkan saaminen alkuun edellyttää ainoastaan siirtymistä lentokentälle.

Esimerkissä 77 kirjoittaja pitää 9-vuotissynttäreitään parhaimpina synttäreinään.

77. Minun 9 vuotis synttärnit olivat minun parhaat synttärnit, ei vain siksi, että sain hyviä lahjoja, vaan siksi, että meillä oli hauskaa. (Kaupunki, 3.lk, poika, 3&127)

Vain-sanaa käyttämällä kirjoittaja kertoo lukijoille, että hyvien lahjojen saaminen ei ole ainoa syy siihen, että 9-vuotissynttärnit ovat olleet hänen parhaat synttärinsä.

Esimerkissä 78 kirjoittaja pohtii koulunkäyntiä.

78. Tai voisi olla niinkin että koulupäivät olisi lyhyempiä mutta kun ajattelee eikoulu niin kauheaa ole se vain kun pitää herätä aikaisin. (Taajama, 5.lk, poika, 5&131)

Vain-adverbiä käyttämällä kirjoittaja ilmaisee, että aikaisin herääminen on ainoa asia, joka tekee koulunkäynnistä hirveää.

Esimerkki 79 edustaa ensimmäisen käytön toista alaryhmää.

79. Olin itse toivonut omaa, pientä ja suloista pentua 5-vuotiaasta saakka. Ongelmana oli vain se, että äitini ei halunnut pentua taloon. (Kaupunki, 6.lk, tyttö, 6+28)

Vain-adverbi ilmaisee rajoituksen kirjoittajan edellä mainitsemaan toiveeseen. Kirjoittajan toiveen toteutumisen esteenä on se, että hänen äitinsä ei halua kotiinsa koiranpentua.

Esimerkki 80 kuuluu samaan ryhmään.

80. Synttärini oli kyllä paras päivä. Sen takia koska ei tarvittanut mennä kouluun. Ja siellä sai myös tehdä kaikkea kivaa. Harmi vain kun se loppui niin lyhyeen. (Taajama, 5.lk, poika, 5&135)

Vain-sana muodostaa rajoituksen kirjoittajan ilolle. Syntymäpäivänä on ollut hauskaa, mutta kyseinen ajanjakso on kestänyt vain yhden päivän, ja se tuntuu kirjoittajasta liian lyhyeltä ajalta.

Esimerkki 81 edustaa toista merkitysryhmää.

81. Minun unelmieni päivä oli: kun lähdimme perheeni kanssa lomailemaan. Aamulla oli todella varhainen herätys, mutta oli vain pakko herätä. (Taajama, 5.lk, tyttö, 5+44)

Aikainen herätys ei kirjoittajaa miellytä, mutta hänellä ei ole muita vaihtoehtoja. Vain-adverbi vahvistaa toteamusta. Kirjoittajan on yksinkertaisesti pakko herätä aikaisin.

Myös esimerkissä 82 on kyse heräämisestä.

82. Heräsin aamulla yhdeksältä, mutten jaksan ut vielä nousta. Jäin vain makoilemaan ja nousin vasta kymmeneltä ylös sängystä. (Kaupunki, 4.lk, tyttö, 4+26)

Kirjoittaja herää aamulla, mutta ei kuitenkaan jaksa nousta sängystä ylös. Hän ei tee muuta kuin jää sänkyyn makaamaan.

Esimerkissä 83 kirjoittaja epäilee, että vanha tuttu hevonen ei heti muista häntä.

83. Sissu kalsoi minua ruskeilla silmillään. Se ei kai vain heti muistanut minua. Avasin karsinan oven ja astuin sisään. (Kaupunki, 5.lk, tyttö, 5+13)

Kirjoittajan käsityksen mukaan hevosen oudossa katseessa ei ole takana mitään muuta, vaan hän epäilee sen johtuvan siitä, että hevonen ei yksinkertaisesti heti tunnistanut kirjoittajaa. Kirjoittaja vahvistaa vain-adverbin käytöllä epäilystään siitä, että hevonen ei heti muistanut häntä. Esimerkki on tämän merkitysryhmän ainoa tapaus, jossa vain-adverbin käytöllä vahvistetaan jotain muuta kuin toteamusta. Kaikissa muissa tämän ryhmän tapauksissa vain-adverbin käyttö liittyy toteamusten vahvistamiseen.

Esimerkki 84 kuuluu neljänteen merkitysryhmään.

84. Olisi kiva saada paljon rahaa. Saisi ostaa mitä vain ja rahalla saa kaikkea ainakin melkein. En toivo paljon mitään jota rahalla ei saisi. (Taajama, 5.lk, poika, 5&131)

Kirjoittaja toivoo unelmiensa päiväksi paljon rahaa, sillä hän haluaisi pystyä ostamaan mitä tahansa.

Esimerkissä 85 kirjoittaja on fantasiatarinassaan pilven päällä.

85. Sitten voisin hypätä pilveltä ja pudota. Viime tingassa voisin ottaa siivet ja lentää minne vain. (Kaupunki, 6.lk, tyttö, 6+18)

Kirjoittaja uneksii tilanteesta, jossa hänellä olisi siivet, ja hän pystyisi niiden voimin lentämään minne tahansa.

7.3. TÄYNNÄ

Hakulinen, ym. (2004: 649) luokittelevat täynnä-sanan kuuluvaksi määrän adverbien täyteen astetta ja likimääräisyyttä ilmaisevaan alaryhmään. Sanan tehtävänä on tällöin ilmaista jonkin tilan täyteen asteen kautta entiteettien määrää. Kielitoimiston sanakirja luettelee täynnä-sanalle kolme erilaista merkitystä. Ensimmäisessä merkityksessä sanaa käytetään merkityksessä 'jnk täyttämänä, jstak täytenä, täysi'. Toisessa merkityksessä sana ilmaisee merkitystä 'jossa jtk on hyvin paljon, tiheässä'. Kolmas merkitys ilmaisee 'tavoitteeseen, ylärajaan asti'.

Täynnä-adverbi esiintyy aineistossa 23 kertaa. Ensimmäiseltä ja toiselta luokalta esiintymiä löytyy 3 kpl. Kolmannelta luokalta löytyy vain 1 esiintymä, neljänneltä 4, viidenneltä 7 ja kuudennelta luokalta 6 esiintymää. Kielitoimiston sanakirjan ilmoittamassa ensimmäisessä merkityksessä käytettäviä täynnä-adverbejä löytyy aineistosta 13 kappaletta. Toisessa merkityksessä sanaa käytetään 11 kertaa. Kolmannessa merkityksessä sanaa ei käytetä kertaakaan.

Esimerkissä 86 täynnä-adverbi esiintyy sen ensimmäisessä merkityksessä.

86. Olisin Jukan mökillä. ja mä olisin hakemassa matoja onkeen pian matopurkki oli täynnä matoja ja me lähdettiin isin kanssa menemään kohti Jukan mäkkiä jonka lähelä oli laiturijosta me isin kanssa kalastettaisiin iso hauki (Kaupunki, 1.lk, poika, 1&70)

Kirjoittaja hakee matoja onkimista varten ja täyttää niillä kokonaisen purkin. Tällöin purkki toimii säiliönä, joka on matojen täyttämä.

Esimerkissä 87 kirjoittajasta on tullut kuuluisa salaperäisen miehen ansiosta.

87. Juoksi takaisin paikkaan jossa olin tavannut miehen, mutta häntä ei enää näkynyt. Kun palasin lenkiltäni kotiin, oli piha jo aivan täynnä haastattelijoita. (Taajama, 5.lk, poika, 5&121)

Kirjoittajan kuuluisuuden seurauksena joukko toimittajia haluaa haastatella häntä. Tällöin kirjoittajan piha on tupaten täynnä haastattelua haluavia ihmisiä. Täyteyden astetta korostaa aivan sanan käyttäminen rakenteessa. Pihalla ei siis ole vain paljon haastattelijoita, vaan se on kokonaan niiden peitossa.

Esimerkki 88 edustaa täynnä-adverbin käyttöä sen toisessa merkityksessä.

88. Olin nousemassa sängystä, kun huomasin sänkyäni leijuvan ilmassa, hieman pilvien yläpuolella. Pilvien päälle oli rakennettu vaaleita rakennuksia ja katuja. Kadut olivat täynnä iloisesti haukkuvia koiria, jotka heiluttivat minulle häntiään. (Maalais, 4.lk, tyttö, 4+76)

Kirjoittaja kuvaa luomansa fantasiamaailman katuja. Kaduilla on paljon iloisesti haukkuvia koiria, mutta koirat eivät kuitenkaan peitä katuja kokonaan (vrt. esimerkki 87).

Esimerkissä 89 kirjoittaja kuvaa lomamatkaa.

89. Aurinko on juuri laskemassa, ja se värjää taivaanrannan kauniiksi. Katselemme kauppoja, jotka ovat täynnä matkamuistoja. Lopuksi menemme syömään ravintolaan keskustassa.... (Kaupunki, 6.lk, tyttö, 6+17)

Matkan aikana kirjoittaja näkee perheensä kanssa matkamuistoja myyviä kauppia. Täynnä-adverbiä käyttämällä kirjoittaja ilmaisee, että kaupoissa on hyvin paljon matkamuistoja.

8. PROADVERBIT

Tässä luvussa käsittelen tarkemmin proadverbien alaryhmää. Kiinnitän huomiota proadverbien määrään eri luokka-asteilla sekä analysoin tarkemmin tiettyjä proadverbitapauksia.

Proadverbien määrässä tapahtuu muutoksia kouluvuosien aikana (kts. taulukko 12).

Luokka	Sanamäärä	Adverbien määrä	Osuus muista adverbeistä	Osuus muista sanoista
1. luokka	2548	95	46,1 %	3,8 %
2. luokka	7989	320	40,4 % (-5,7)	4,0 % (+0,2)
3. luokka	10615	449	38,3 % (-2,1)	4,2 % (+0,2)
4. luokka	14306	470	31,1 % (-7,2)	3,3 % (-0,9)
5. luokka	15716	456	27,1 % (-4,0)	2,9 % (-0,4)
6. luokka	17577	542	26,7 % (-0,4)	3,1 % (+0,2)
Yhteensä	68751	2332	-19,4	-0,7

Taulukko 12. Proadverbit aineistossa.

Proadverbien määrä laskee kuuden ensimmäisen kouluvuoden aikana. Proadverbien osuus muista sanoista on ensimmäisellä luokalla 3,8 %. Kuudennella luokalla vastaava luku on 3,1 %, eli määrä on vähentynyt 0,7 prosenttiyksikköä. Laskua tapahtuu kolmannen ja neljännen sekä neljännen ja viidennen luokan välillä.

Proadverbien osuus muista adverbeistä laskee 19,4 prosenttiyksikköä kuuden ensimmäisen kouluvuoden aikana. Ensimmäisellä luokalla proadverbien osuus muista adverbeistä on 46,1 %, kun taas kuudennella luokalla vastaava luku on enää 26,7 %. Laskua tapahtuu jokaisen kouluvuoden aikana, eniten kuitenkin ensimmäiseltä luokalta toiselle ja kolmannelta luokalta neljännelle siirryttäessä.

Taulukko 13 osoittaa aineiston käytetyimmät proadverbit.

Adverbi	Määrä	Osuus proadverbeistä
sitten	876	37,6 %
niin	451	19,3 %
siellä	395	16,9 %
silloin	95	4,1 %
sinne	86	3,7 %
Noin (myös lyhenne n.)	71	3,0 %
sieltä	71	3,0 %
kunnes	43	1,8 %
jolloin	26	1,1 %
sillä	23	1,0 %
kuitenkin	19	0,8 %
kuinka	16	0,7 %
silti	16	0,7 %
kuten	15	0,6 %
muuten	15	0,6 %

Taulukko 13. Suosituimmat proadverbit aineistossa.

Suosituin on ylivoimaisesti sana *sitten* 876 esiintymällään. Se muodostaa 37,6 %:n osuuden aineiston kaikista proadverbeistä. Myös sanojen *niin* (451 esiintymää) ja *siellä* (395 esiintymää) frekvenssi nousee useihin satoihin.

Tarkempaan käsittelyyn on valittu proadverbit *silloin*, *noin* ja *jolloin*. Tärkein kriteeri valinnalle on jälleen ollut se, että kyseiset kolme sanaa kuuluvat kaikki aineiston 15 käytetyimmän proadverbin joukkoon. Valintoja on tehty myös Kielitoimiston sanakirjan perusteella. Tällöin olen kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka monta erilaista käyttöä sanakirja kyseisille adverbeille antaa. Olen valinnut tarkastelun kohteeksi sanoja, joille sanakirja on tarjonnut useita erilaisia käyttöjä.

8.1. SILLOIN

Hakulinen, ym. (2004: 656) luokittelevat *silloin*-sanan kuuluvaksi demonstratiivisiin proadverbeihin. Demonstratiivisissa proadverbeissä sana kuuluu temporaaliseen alaryhmään. Tällöin sen tarkoituksena on viitata ajankohtaan. Kielitoimiston sanakirja määrittelee *silloin*-sanalle kolme erilaista merkitystä. Ensimmäisessä merkityksessään sana viittaa johonkin tiettyyn ja aikaisemmin mainittuun ajankohtaan. Kyseinen ajankohta voi olla mennyt tai tuleva. Tällöin sanan merkitys on 'siihen aikaan, niinä aikoina, niihin aikoihin, sillä hetkellä, sillä kertaa'. Sanan toisessa käytössä sen merkitys on 'siinä tapauksessa'. Sanan kolmas käyttö tapahtuu muodossa *silloin tällöin*. Tällöin sen merkityksenä on 'aika ajoin, toisinaan, välistä, joskus'.

Silloin-adverbi esiintyy aineistossa 95 kertaa. Ensimmäiseltä luokalta esiintymiä löytyy 4 kappaletta, toiselta 12, kolmannelta 20, neljänneltä 23, viidenneltä 21 ja kuudennelta luokalta 15 kappaletta. Selvästi suurin osa näistä esiintymistä liittyy adverbin käyttöön sen ensimmäisessä

merkityksessä, jossa sitä käytetään 89 kertaa. Toista käyttöä löytyy 5 kappaletta ja kolmatta käyttöä vain 1 kappale.

Esimerkki 90 edustaa silloin-adverbin käyttöä sen ensimmäisessä merkityksessä.

90. Silloin kun ratsastin Heimolla. Syntymä päivä. kun saan talvikon pojan. Silloin kun sain uusia kavereita. Silloin kun aloitin ratsastuksen (Kaupunki, 1.lk, tyttö, 1+24)

Esimerkissä kirjoittaja käyttää silloin-adverbiä lähekkäin kolme kertaa. Unelmien päivä on ollut siihen aikaan, kun hän on ratsastanut Heimo-nimisellä hevosella. Lisäksi kirjoittaja kokee viettäneensä unelmiensa päivän siihen aikaan, kun hän sai uusia kavereita ja aloitti ratsastusharrastuksen. Samanlaisia luettelomaisia esimerkkejä löytyy aineistosta enemmänkin. Kirjoittajat luettelevat erilaisia tapahtumia, jotka ovat saaneet jonkin tietyn päivän tuntumaan unelmien päivästä. Useissa tapauksissa luetteloidut tapahtumat tapahtuvat yhden päivän aikana, mutta esimerkin 90 kohdalla tapahtumat tapahtuvat eri päivinä ja kaikki nuo päivät ovat kirjoittajan mielestä unelmien päiviä.

Esimerkissä 91 kirjoittaja kertoo kesästä.

91. Kun kesä alkaa niin se on ihanaa koska silloin on lämmin ja voi mennä uimaan järveen ja ulkouimaloihin. Silloin voi myös poimia omenoita ja syödä niitä ulkona ja yöllä on lämmin. (Kielikoulu, 3.lk, poika, 3&152)

Teksti kertoo kesästä yleisesti eikä rajoitu yhteen unelmien päivään. Koko kesä tuntuu olevan kirjoittajalle yhtä unelmien päivää. Silloin-adverbi ei täten viittaa yhteen tiettyyn päivään vaan koko kesään.

Esimerkissä 92 kirjoittaja unelmoi koirasta.

92. Unelmieni päivä on tulossa neljän vuoden päästä. Aika pitkä aika. Mutta silloin me saamme koiran. Tuntuu kuin se päivä ei tulisi koskaan. (Kielikoulu, 3.lk, tyttö, 3+60)

Kirjoittaja mieltää unelmiensa päiväksi sen tulevaisuudessa olevan päivän, jolloin perheeseen tulee koira. Silloin-adverbi viittaa siis hetkeen, joka on vasta tulossa.

Esimerkissä 93 kirjoittajan unelmien päivä tapahtuu kesällä.

93. Unelmieni päivä olisi lämmin kesäpäivä. Silloin ei sataisi, ja kaikilla olisi vapaapäivä. (Maalais, 5.lk, poika, 5&147)

Kuvattu unelmien päivä ei ole toteutunut menneisyydessä eikä myöskään mahdollisesti toteudu tulevaisuudessakaan. Unelmien päivä onkin tässä esimerkissä täysin kirjoittajan mielikuvituksen tuotetta. Hän ideoi mielessään ideaalisen unelmien päivän. Silloin-adverbi viittaa siis hetkeen, joka ei mahdollisesti koskaan toteudu.

Esimerkissä 94 kirjoittaja on ostanut hamsterin, jolle on annettu nimeksi Hessu.

94. Veimme Hessun pahvilaatikossa Millalle. Näytimme sitä Millan koiralle Onnille joka oli silloin vasta puoli vuotias, joten se ajatteli, ja ajattelee vieläkin Hessua ruokanaan. (Kaupunki, 4.lk, tyttö, 4+12)

Hamsterin ostamisen jälkeen hamsteria on näytetty kirjoittajan kaverin koiralle. Koira on ollut tapahtumahetkellä puoli vuotta vanha. Silloin-adverbi viittaa täten siihen hetkeen, jolloin juuri ostettua hamsteria on näytetty koiralle.

Esimerkissä 95 kirjoittaja odottaa kaveriaan.

95. Tuntui tylsältä odottaa. Vihdoin Julian äiti soitti ja kertoi että he hakevat minut tunnin kuluttua. Silloin tuntui että nyt tuli kiire. (Kaupunki, 2.lk, tyttö, 2+52)

Silloin-adverbi viittaa hetkeen, jolloin kirjoittaja on juuri saanut tietää, että hänet haetaan tunnin kuluttua.

Esimerkki 96 edustaa silloin-adverbin käyttöä sen toisessa merkityksessä.

96. Unelmoin että olisin jurassicparkissa saisin mennä rata autoilla ja saisin nähdä Tyrannosauruksen. se olisi paha jos se pääsisi irti silloin se tuhoaisi kaiken (Taajama, 3.lk, poika, 3&94)

Kirjoittaja unelmoi olevansa dinosauruspuijossa ja pohtii, mitä tapahtuisi, jos tyrannosaurus pääsisi irti. Tyrannosaurus tuhoaisi kaiken siinä tapauksessa, jos se pääsisi irti.

Esimerkissä 97 kirjoittaja unelmoi saavansa muutaman driljoonan rahaa.

97. Unelmieni päivä olisi jos saisin muutaman driljoonan rahaa. Silloin minä laittaisin ensin asiat tärkeysjärjestykseen ja ostaisin perheelleni kaikkea mitä me eniten tarvitsisimme. (Taajama, 6.lk, poika, 6&120)

Siinä tapauksessa, että kirjoittajan toive toteutuisi, hankkisi hän ensiksi perheensä tarvitsemia asioita. Esimerkillä on yhtäläisyyksiä esimerkin 93 kanssa, sillä tämäkään unelmien päivä ei ole toteutunut menneisyydessä eikä välttämättä toteudu tulevaisuudessakaan. Esimerkit kuitenkin

eroavat siinä, että esimerkissä 97 kirjoittaja muodostaa ensin toiveen rahasummasta, jonka jälkeen hän kertoo siitä, miten rahasumman saaminen vaikuttaisi hänen tekemisiinsä. Täten silloin-adverbin voidaan tulkita ilmaisevan merkitystä 'siinä tapauksessa'.

Esimerkki 98 on aineistossa ainoa silloin-adverbin kolmatta merkitystä edustava tapaus.

98. Unelmieni päivä olisi keväällä. Linnut laulaisivat, kukat hehkuisivat väriloistossa ja ilma olisi raikas ja puhdas sateen jäljiltä. Ilma olisi suloisen lämmin ja lempeä, vilvoittava tuuli puhaltelisi silloin tällöin. (Kaupunki, 6.lk, tyttö, 6+11)

Kirjoittajan unelmien päivänä lempeä tuuli puhaltaisi aika ajoin. Ilmaisun *silloin tällöin* minimaalinen edustus aineistossa saattaa johtua ainakin osin tehtävänannosta, joka rajaa kirjoituksen tapahtumat tapahtuviksi yhden päivän sisällä.

8.2. NOIN

Hakulisen, ym. (2004: 656) mukaan sana *noin* kuuluu demonstratiivisiin proadverbeihin. Demonstratiivissa proadverbeissa se edustaa tapaa ilmaisevaa alaryhmää. Kielitoimiston sanakirja luettelee noin-sanalle kuusi erilaista merkitystä. Ensimmäisessä merkityksessään sana viittaa osoittavalla tavalla johonkin asiaan, joka on puhujan juuri havaitsema, ajattelema tai äsken mainittu. Tällöin sen merkitys on 'tuolla tavalla, lailla, tavoin, tuohon tapaan'. Toisessa merkityksessään noin-sana viittaa painollisena johonkin puhujan havaitsemaan asiaan ja ilmaisee esimerkiksi ominaisuuden, tilan tai määrän astetta. Tällöin sen merkitys on 'tuossa määrässä, määrin'. Kolmannessa merkityksessä noin-sanon käyttö liittyy epäröintiin ja miettimiseen. Tällöin sitä käytetään rakenteessa *tuota noin*. Neljäs merkitys esiintyy rakenteessa *noin vain* ja tällöin se ilmaisee merkityksiä 'ilman muuta, muitta mutkitta, niin vain'. Viides käyttö liittyy epämääräisyyden ja ylimalkaisuuden ilmaiseamiseen. Kuudes käyttö ilmaisee merkityksiä 'suunnilleen, osapuolleen, liki(main), likimäärin. Tässä yhteydessä käytetään myös lyhennettä n.

Aineistosta löytyy 58 noin-adverbin käyttöä. Mikäli mukaan lasketaan kyseisen adverbien lyhennetyin muodon (n.) käyttömäärä (13 kpl), löytyy käyttöjä yhteensä 71 kappaletta. Ensimmäiseltä luokalta käyttöjä löytyy 0 kappaletta, toiselta 2, kolmannelta 5, neljänneltä 10, viidenneltä 15 ja kuudennelta luokalta 26 kappaletta. Lisäksi lyhennettyä muotoa käytetään viidennellä luokalla 5 kertaa ja kuudennella luokalla 8 kertaa. Viidennen ja kuudennen luokan lisäksi lyhennettyä käyttöä ei löydy muilta luokka-asteilta.

Kielitoimiston sanakirjan ilmoittamista käytöistä ensimmäistä, kolmatta ja viidettä käyttöä löytyy aineistosta 0 kappaletta. Toista ja neljättä käyttöä löytyy kumpaakin vain 1 kappale, ja

molemmat ovat samalta viidesluokkalaiselta kirjoittajalta. Täten noin-adverbin käyttö aineistossa painottuu selvästi sen kuudenteen käyttöön, jota löytyy 69 esiintymää. Tähän on laskettu mukaan myös kaikki lyhennetyin muodon käytöt.

Esimerkki 99 kuuluu kuudenteen merkitysryhmään.

99. Oli aamu heräsin söin pesin hampaat ja puin Sitten menin uimaan polskin siellä noin kaksi tuntia. Ja lähdin kotiin syömään syötyämme lähdimme Särkänniemeen lopupiväksi. (Taajama, 2.lk, tyttö, 2+60)

Koska kirjoittaja ei joko tiedä tarkkaa uintiaikaa tai sen ilmoittaminen tässä yhteydessä tarkemmin ei olisi edes tarkoituksenmukaista, tyytyy hän vain ilmoittamaan, että hän oli uimassa suunnilleen kaksi tuntia.

Esimerkissä 100 kirjoittaja haaveilee suuripalkkaisesta työstä.

100. Sitte kun olen vanhempi niin minusta voisi tulla presidentti. Tai mennä johonki töihin jostasaa noin kymmene tuhatta päivässä tai enemmän. (Kaupunki, 3.lk, poika, 3&118)

Kirjoittajan visioimassa tulevaisuuden työssään hän saisi palkkaa suunnilleen 10 000 päivässä tai enemmän. Aivan kuten esimerkissä 99, määrän suuruuden tarkka ilmoittaminen ei olisi mahdollista tai edes tarkoituksenmukaista, joten kirjoittaja antaa arvion suuruusluokasta, joka pätee suunnilleen.

Esimerkki 101 on ote matkakertomuksesta.

101. Lähdimme Helsingin lentokentältä noin klo: 14.00. Saavuimme Tanskan lentokentälle ja menimme taksilla Lego Village nimiseen hotelliin. (Taajama, 5.lk, poika, 5&115)

Noin-adverbiä käytetään aineistossa myös kellonaikojen kertomiseen. Tässäkään tapauksessa tarkemman ajan ilmoittaminen ei ole tarkoituksenmukaista tai mahdollista, joten kirjoittaja ilmoittaa summittaisen arvion siitä, paljonko kello tapahtumahetkellä oli.

Esimerkki 102 edustaa noin-adverbin toista käyttöä.

102. Kun palasin lenkiltäni kotiin, oli piha jo aivan täynnä haastatteliijoita. ”Mistä olet saanut noin paljon rahaa?” yksi toimittajista kysyi. ”Miten niin paljon rahaa?” kysyin. ”Sinähän tienasit päivässä 17000 000 euroa” eräs sanoi. Sitten muistin sen miehen. ”Sain rahat lahjaksi” sanoin. (Taajama, 5.lk, poika, 5&121)

Kirjoittaja on tavannut salaperäisen miehen, joka on tehnyt hänestä kuuluisan. Palatessaan kotiinsa kirjoittaja joutuu toimittajien kysymysten kohteeksi. Toimittajan kysymys painottaa kirjoittajan tienaaman rahan paljoutta.

Esimerkki 103 kuuluu noin-adverbin neljänteen merkitysryhmään.

103. Olin kävelyllä eräänä päivänä, kunnes vastaani käveli eräs mies. ”Haluaisitko tulla kuuluisaksi?” kysyi mies. Epäilin hetken aikaa, että miten noin vaan voitulla kuuluisaksi. (Taajama, 5.lk, poika, 5&121)

Esimerkki on samasta tekstistä esimerkin 102 kanssa, eli sen konteksti on sama. Salaperäinen mies tarjoaa kirjoittajalle kuuluisuutta ja kirjoittaja ihmettelee, miten kuuluisaksi voi tulla tuosta vain. Mies tarjoaa kirjoittajalle kuuluisaksi tulemistä muutta mutkitta ilman minkäänlaista panostusta.

8.3. JOLLOIN

Hakulisen, ym. (2004: 657) mukaan sana *jolloin* on relatiivinen proadverbi. Se aloittaa temporaalisen lauseen. Kielitoimiston sanakirja luettelee jolloin-sanalle kaksi erilaista merkitystä. Ensimmäisessä käytössä sanalla on merkitys ’jona aikana t. hetkenä’. Toisessa käytössä taas sana ilmaisee ’jonka tapahtuessa, jossa tapauksessa’.

Jolloin-sana esiintyy aineistossa 26 kertaa. Tässä analyysissä on lisäksi otettu huomioon muodossa *jolloinka* ollut sana, jota löytyy aineistosta vain 1 kappale. Kyseinen sana löytyy ensimmäiseltä luokalta. Täten analysoitavien tapausten määrä on siis 27. Muodossa *jolloin* olevia sanoja löytyy ensimmäiseltä ja toiselta luokalta 0 esiintymää. Kolmannelta luokalta löytyy 1 esiintymä, neljänneltä 5, viidenneltä 2 ja kuudennelta luokalta 18 esiintymää. Sanan käyttö painottuu siis selvästi kuudennelle luokalle.

Jolloin-sanaa käytetään aineistossa selvästi eniten sen ensimmäisessä käytössä. Ensimmäisen käytön esiintymiä löytyy aineistosta 24 kappaletta, kun taas toista käyttöä löytyy vain 3 kappaletta.

Esimerkki 104 edustaa sanan ensimmäistä käyttöä.

104. Unelmieni päivä olisi kesän lämpimin päivä jolloin lähtisin vanhempieni ja veljeni kanssa vesipuisto serenaan Helsinkiin. (Taajama, 4.lk, tyttö, 4+46)

Unelmien päivänsä aikana kirjoittaja haluaisi lähteä perheensä kanssa vesipuistoon. Aineistossa jolloin-adverbi esiintyy usein yhdessä sanan *päivä* kanssa. *Päivä jolloin* on aineistolle tyypillinen rakenne, ja se esiintyy aineistossa 16 kertaa. Täten se kattaa yli puolet jolloin-sanana esiintymistä.

Esimerkissä 105 kirjoittaja toivoo pääsevänsä unelmiensa päivänä vedenalaiseen hotelliin.

105. Unelmieni päivä olisi, päivä jolloin pääsisi hiljattain rakennettavaan vedenalaiseen hotelliin. Olisi hienoa päästä sinne lutkimaan ja katselemaan kaiken lajisia kaloja. (Kaupunki, 6.lk, poika, 6&90)

Esimerkissä jolloin-sanaa käytetään alussa kirjoittajan päätoiveen tuomiseen ilmi. Kun päätoive on tuotu ilmi, kirjoittaja alkaa kertoa yksityiskohtaisemmin, mitä toivoisi vedenalaisessa hotellissa tapahtuvan unelmiensa päivän aikana. Kyseiset virkkeet aloittavat kirjoittajan tekstin ja toimivat esimerkkinä siitä, kuinka jolloin-adverbi esiintyy aineistossa usein kirjoitelman alussa. Ensimmäisen kahden virkkeen aikana esiintyviä jolloin-sanankäyttöjä on aineistossa 15 kappaletta, eli yli puolet jolloin-sanankäytöstä.

Esimerkissä 106 kirjoittaja luettelee useita erilaisia toiveita unelmiensa päivän varalle.

106. Unelmien päivä olisi jos pääsisin jonnekin lomalle kuten Coloraadoon kanioneille tai Amerikkaan skeittaamaan. Myös jokin kalastus matka olisi kiva. Tai päivä jolloin ei tarvitsisi mennä kouluun, kylpyläloma lama päivä, vaellus päivä tai päivä jolloin voittasi rahaa. Se voisi olla myös päivä jollain saisi shoppailla äärettömällä rahalla. Päivä jolloin saisi olla kaverien kanssa uimassa, elokuvissa tai skeillaamassa. (Taajama, 6.lk, poika, 6&135)

Luettelonomaisessa katkelmassa kirjoittaja käyttää jolloin-sanaa neljä kertaa. Kirjoittaja luettelee useita eri vaihtoehtoja, jotka kaikki voisivat muodostaa hänen unelmiensa päivän. Jolloin-sana toimii apuna näiden vaihtoehtojen kuvaamisessa. Unelmien päivän aikana voisi tapahtua jokin luetelluista asioista.

Esimerkki 107 edustaa jolloin-sanankäyttöä.

107. Sidoimme renkaan narun päähän veneen perään, menin renkaaseen istumaan ja serkkuni painoi moottori veneellä kauheaa vauhtia keskellä järveä ja minä kiljuin perässä, olin kyllä pysynyt aika kauan kyytissä, kunnes hän kääntyi todella jyrkän käännöksen jolloin minä kaaduinkin renkaan kanssa veteen, onneksi ei ottanut kipeää, seuraavana oli minun pikkusiskoistani toinen sanoin että nyt meet niin lujaa kuin tällä vaan pääsee, sillä Halusin että se tippuu ja pääsen itte paljon nopeampaa uudestaan. (Taajama, 6.lk, tyttö, 6+45)

Kirjoittajaa vedetään moottoriveneellä hänen istuessa veneen perään sidotussa renkaassa. Veneen kuljettaja tekee jyrkän käännöksen, jonka tapahtuessa kirjoittaja kaatuu veteen. Kirjoittajan veteen kaatuminen on siis seurausta veneen kuljettajan tekemästä jyrkästä käännöksestä.

9. ADVERBIEN KÄYTTÖKONTEKSTIN ANALYYSI

Tässä luvussa teen laadullista analyysiä tiettyjen kirjoittajien adverbien käytöstä. Tarkoituksena on kontrastoida keskenään vaativaa adverbien käyttöä edustava eilen-adverbi sekä vähemmän vaativa niin-adverbi. Näitä adverbejä käyttäneitä kirjoittajia tarkastelemalla on tarkoitus tutkia sitä, toimiiko vaativamman adverbien käyttö osoituksena siitä, että adverbien käyttö on kirjoittajalla muutenkin kehittynyttä. Täten saadaan tietoa yksilöllisistä eroista adverbien käytössä.

9.1. EILEN-ADVERBIN KÄYTTÖKONTEKSTI

Adverbi *eilen* on selvä mennyttä aikaa ilmaiseva ajan adverbi, joten sitä voidaan käyttää esimerkkinä adverbien kehittyneestä käytöstä. Adverbi esiintyy aineistossa 6 kertaa. Kuudennella luokalla adverbiä käytti 2 poikaa ja 2 tyttöä. Kolmannen luokan molemmat 2 esiintymää taas löytyvät tyttöjen teksteistä.

Kaupunki, 6.lk, tyttö, 6+11

Tämän eilen-adverbiä tekstissään käyttäneen kuudesluokkalaisen tytön kokonaissanamäärä on 229, josta adverbejä on 22. Adverbit muodostavat tällöin 9,6 %:n osuuden kokonaissanamäärästä. Kuudennella luokalla on 76 tyttökirjoittajaa, joista kyseinen kirjoittaja sijoittuu sijalle 58, mikäli kirjoittajat pistetään järjestykseen sen mukaan, kenen tekstissä adverbien osuus sanamäärästä on suurin. Tässä listauksessa kyseinen kirjoittaja siis sijoittuu listan loppupäähän. Mikäli kirjoittajat asetetaan järjestykseen kokonaissanamäärän suhteen, sijoittuu kirjoittaja neljännelle sijalle. Kokonaissanamäärän suhteen kirjoittaja siis kuuluu kuudennella luokalla eniten kirjoittaneiden tyttöjen joukkoon. Hänen eronsa eniten kirjoittaneeseen tyttöön on 130 sanaa ja vähiten kirjoittaneeseen 178 sanaa.

Kirjoittaja käyttää tekstissään adverbejä monipuolisesti. Tekstistä löytyy aikaa, paikkaa, tapaa ja määrää ilmaisevia adverbejä sekä proadverbejä. Paikkaa ilmaisevista adverbeistä löytyy 4 etäisyyttä ja sijainnin suhteellisuutta ilmaisevaa adverbiä (*sisälle, ulos, esille, vieressä*), 2 vertikaalisuutta ja horisontaalisuutta ilmaisevaa adverbiä (*ylleni, eteen*) sekä 1 muuta sijaintia tai tahoja ilmaiseva adverbi (*mukaani*).

Ajan adverbeistä tekstistä löytyy 4 menneeseen tai edeltävään suhteuttavaa adverbiä (*aiemmin, eilen, vasta, viimeinkin*) ja 2 nykyiseen tai käynnissä olevaan suhteuttavaa adverbiä (*jo x 2*). Tavan adverbejä löytyy 4 kappaletta, joista 2 on STI-johdoksia (*kiltisti, suloisesti*) ja 2 jäljelle jäävää (*ilman, jäljiltä*) voidaan lukea tavan adverbien muut-ryhmään kuuluvaksi.

Määrän adverbejä kirjoittaja käyttää ainoastaan kerran. Kyseinen adverbi ilmaisee täyteen astetta ja likimääräisyyttä (*täynnä*). Proadverbejä kirjoittaja käyttää 3 kertaa, joista 2 on demonstratiivisia (*silloin, tällöin*) ja 1 interrogatiivinen (*kuinkas*). Koulukorpuksessa kirjoittajan käyttämä sana *siis* luetaan myös adverbiksi, mutta sen olen jättänyt alaryhmäanalyysin ulkopuolelle. Se on kuitenkin mukana adverbien kokonaismääriä laskettaessa.

Kaupunki, 6.lk, tyttö, 6+17

Tämän eilen-adverbiä tekstissään käyttäneen kuudesluokkalaisten tytön kokonaissanamäärä on 170, josta adverbejä on 21. Täten adverbien muodostavat 12,4 %:n osuuden kokonaissanamäärästä. Kyseinen kirjoittaja sijoittuu 76 tyttökirjoittajan joukossa sijalle 33, mikäli kirjoittajat pistetään järjestykseen sen mukaan, kenellä adverbien muodostavat suurimman osuuden kokonaissanamäärästä. Mikäli kirjoittajat pistetään järjestykseen sen mukaan, kenellä on suurin sanamäärä, sijoittuu kyseinen kirjoittaja sijalle 19. Hänen eronsa eniten kirjoittaneeseen on 189 sanaa ja vähiten kirjoittaneeseen 119 sanaa.

Myös tämän kirjoittajan kohdalla adverbien käyttö on monipuolista. Tekstistä löytyy ajan, paikan, tavan ja määrän adverbejä sekä proadverbi ja kommenttiadverbi. Paikan adverbeista 2 suhteuttaa tapahtumia nykyiseen tai käynnissä olevaan (*jo x 2*), 3 menneeseen tai edeltävään (*juuri, eilen, enää*) ja 1 tulevaan tai seuraavaan (*tulossa*). Lisäksi yleisesti suhteuttavia ajankohdan adverbejä löytyy 1 kappale (*myöhään*) ja toistuvuutta ilmaisevia myös 1 kappale (*taas*).

Paikan adverbeista 3 ilmaisee etäisyyttä ja sijainnin suhteellisuutta (*ympäri, sisälle, sisällä*), 1 vertikaalisuutta ja horisontaalisuutta (*päälleni*), 1 reittiä (*ohitse*) ja 1 muuta sijaintia tai tahoja (*luokseni*). Tavan adverbeista 2 on STI-johdoksia (*nopeasti, upeasti*) ja 1 kuuluu muut-ryhmään (*innoissani*).

Määrän adverbejä tekstistä löytyy 2, joista toinen ilmaisee määrän suuruutta ja tavan intensiteettiä (*paljon*) ja toinen täyteen astetta ja likimääräisyyttä (*täynnä*). Lisäksi tekstistä löytyy 1 proadverbi (*sitten*) ja 1 kommenttiadverbien ryhmään kuuluva asenneadverbi (*taatusti*).

Kaupunki, 6.lk, poika, 6&110

Tämä eilen-adverbiä tekstissään käyttänyt kuudesluokkalaisten poika kirjoitti yhteensä 63 sanaa, joista adverbejä oli 10. Täten adverbien muodostavat 15,9 %:n osuuden kokonaissanamäärästä. Mikäli kuudennen luokan 76 poikakirjoittajaa pistetään järjestykseen adverbien kokonaissanamäärästä muodostaman osuuden suhteen, löytyy kyseinen kirjoittaja listan kärkipäästä sijalta 12. Mikäli kirjoittajat asetetaan järjestykseen kirjoittamansa kokonaissanamäärän suhteen,

löytyy kirjoittaja listan alemmalta puoliskolta sijalta 47. Kirjoittajan ero eniten kirjoittaneeseen on 156 sanaa ja vähiten kirjoittaneeseen 45 sanaa.

Kirjoittajan adverbien käyttö ei ole läheskään niin monipuolista kuin eilen-sanaa käyttäneillä kuudesluokkalaisilla tytöillä. Kirjoittajan käyttämistä adverbeista 2 on ajan adverbejä. Mukana on 1 menneeseen tai edeltävään suhteuttava ajan adverbi (*eilen*), 1 toistuvuutta ilmaiseva (*aina*) ajan adverbi. Paikan adverbeista ainoa ilmaisee muuta sijaintia tai tahoja (*mukana*). Määrän adverbeista 2 ilmaisee määrän suuruutta ja tavan intensiteettiä (*liikaa, vähän*) ja 1 täyteen astetta ja likimääräisyyttä (*suunnilleen*). Proadverbejä löytyy 3, ja ne kaikki ovat demonstratiivisia (*niin, täällä, siellä*). Lisäksi tekstistä löytyy 1 kommenttiadverbien ryhmään kuuluva asenneadverbi (*tietenkin*).

Maalais, 6.lk, poika, 6&144

Tämän eilen-sanaa kirjoitelmassaan käyttäneen kuudesluokkalaisten pojan kokonaissanamäärä on 180, josta adverbejä on 21. Adverbit muodostavat 11,7 %:n osuuden kirjoittajan kokonaissanamäärästä. Kirjoittaja asettuu 76 pojan joukossa sijalle 33, mikäli kirjoittajat pistetään järjestykseen adverbien kokonaissanamäärästä muodostaman osuuden perusteella. Mikäli kirjoittajat laitetaan järjestykseen kokonaissanamäärän perusteella, sijoittuu kirjoittaja lähelle kärkeä sijalle 5. Hänen eronsa eniten kirjoittaneeseen on 39 sanaa ja vähiten kirjoittaneeseen 162 sanaa.

Kirjoittajan adverbien käyttö on monipuolisempaa kuin edellisellä poikaesimerkillä, mutta ei kuitenkaan pääse samalle tasolle aikaisemmin käsiteltyjen kuudesluokkalaisten tyttöjen kanssa. Ajan adverbeista 4 on yleisesti suhteuttavia ajankohdan adverbejä (*maissa, myöhemmin, koskaan, aikana*), ja lisäksi mukana on 1 menneeseen tai edeltävään suhteuttava (*eilen*) ja 1 tulevaan tai seuraavaan suhteuttava ajan adverbi (*heti*).

Paikan adverbejä on 2, joista toinen ilmaisee etäisyyttä ja sijainnin suhteellisuutta (*ympäriinsä*) ja toinen vertikaalisuutta ja horisontaalisuutta (*päälle*). Tekstin ainoa tavan adverbi kuuluu ryhmään muut (*oikein*). Tekstissä on myös toinen oikein-sanan käyttö, joka voidaan analysoida intensiteettisanaksi.

Määrän adverbeista 3 ilmaisee määrän suuruutta ja tavan intensiteettiä (*paljon, myös x 2*) ja 1 täyteen astetta ja likimääräisyyttä (*vain*). Käytetyistä proadverbeista 4 on demonstratiivisia (*niin, siellä, sitten x 2*) ja 1 tapaa ilmaiseva (*kuten*). Lisäksi tekstistä löytyy 1 modaalinen kommenttiadverbi (*varmasti*) ja 2 intensiteettisanaa (*kovin, oikein*).

Kielikoulu, 3.lk, tyttö, 3+57

Tämän eilen-adverbiä tekstissään käyttäneen kolmasluokkalaisten tytön kokonaissanamäärä on 183. Adverbejä hänellä on 19. Täten adverbit muodostavat 10,4 %:n osuuden kirjoittajan kokonaissanamäärästä. Mikäli 69 kolmasluokkalaista tyttöä pistetään järjestykseen sen mukaan, kenellä adverbit muodostavat suurimman osuuden kokonaissanamäärästä, asettuu kirjoittaja sijalle 38. Mikäli taas luokittelukriteerinä käytetään kokonaissanamäärää, on kirjoittaja sijalla 3, eli aivan listan kärkipäässä eniten kirjoittaneiden joukossa. Hänen eronsa eniten kirjoittaneeseen on 59 sanaa ja vähiten kirjoittaneeseen 163 sanaa.

Kirjoittajan adverbien käyttö on suhteellisen monipuolista. Ajan adverbeista 2 suhteuttaa menneeseen tai edeltävään (*eilen, jo*), 3 nykyiseen tai käynnissä olevaan (*vielä, tänään, nyt*) ja 3 tulevaan tai seuraavaan (*pian, huomenna* x 2). Lisäksi 2 ajan adverbiä toimii yleisesti suhteuttavina ajankohdan adverbeinä (*aina, aikaisin*) ja 1 ilmaisee toistuvuutta (*taas*).

Tekstissä on 1 paikkaa ilmaiseva adverbi, joka ilmaisee etäisyyttä ja sijainnin suhteellisuutta (*ulos*). Proadverbejä kirjoittaja käyttää 3 kertaa. Näistä käytöistä 2 on demonstratiivisia (*sitten, niin*) ja 1 tapaa ilmaiseva (*kuitenkin*). Lisäksi mukana on 1 modaalinen kommenttiadverbi (*kai*) ja 1 intensiteettisana (*ihan*). Lisäksi koulukorpuksessa on luettu adverbeiksi sanat *eka* ja *joo*, joita en ole tässä ottanut mukaan alaryhmäanalyysiin. Ne on kuitenkin laskettu mukaan kokonaismäärään.

Kielikoulu, 3.lk, tyttö, 3+69

Tämän eilen-adverbiä tekstissään käyttäneen kolmasluokkalaisten tytön kokonaissanamäärä on 242, josta adverbejä on 30. Adverbit muodostavat 12,4 %:n osuuden kirjoittajan kokonaissanamäärästä. Mikäli kaikki kolmasluokkalaisten tyttökirjoittajat asetetaan järjestykseen sen mukaan, kenellä adverbien osuus kokonaissanamäärästä on suurin, sijoittuu kyseinen kirjoittaja 69 kirjoittajan joukossa sijalle 31. Mikäli luokittelukriteerinä käytetään kokonaissanamäärää, on kirjoittaja sijalla 1, eli hän on eniten kirjoittanut kolmasluokkalaisten tyttöjen joukossa. Hänen eronsa vähiten kirjoittaneeseen on 222 sanaa.

Kirjoittajan adverbien käyttö on suhteellisen monipuolista. Huomiota tosin kiinnittää proadverbien suuri määrä. Proadverbit ovat vähemmän informatiivisia kuin esimerkiksi selvät ajan ja paikan adverbit.

Ajan adverbeista 2 on menneeseen tai edeltävään suhteuttavaa (*juuri, eilen*), 1 toistuvuutta ilmaiseva (*taas*) ja 1 yleisesti suhteuttava ajankohdan adverbi (*yleensä*). Paikan adverbeista 4 ilmaisee vertikaalisuutta ja horisontaalisuutta (*ylös, päälleni, päällesi, suoraan*), 1 etäisyyttä ja sijainnin suhteellisuutta (*sisälle*) ja 2 muuta sijaintia tai tahoja (*kotona, perillä*). Tavan adverbeista 1

ilmaisee äänen voimakkuutta tai etenemisen nopeutta (*hiljaa*), 1 on distributiivinen (*yksin*) ja 2 kuuluu luokkaan muut (*ääneen, varalta*). 2 määrän adverbiä kuuluvat luokkaan määrän suuruus ja tavan intensiteetti (*lisää, hieman*).

Kaikki kirjoittajan käyttämät 7 proadverbiä ovat demonstratiivisia (*niin, noin, sitten, sieltä, siellä* x 3). Lisäksi tekstistä löytyy 1 asenneadverbeihin kuuluva kommenttiadverbi (*ilmeisesti*), 1 modaalinen kommenttiadverbi (*kyllä*) sekä 1 intensiteettisana (*ihan*). Lisäksi koulukorpuksessa on luettu adverbeiksi sanat *huomenta, tavallista* ja *terveisin*, joita en ole ottanut mukaan alaryhmäanalyysiin. Ne ovat kuitenkin mukana adverbien kokonaismäärässä.

9.2. NIIN-ADVERBIN KÄYTTÖKONTEKSTI

Sana *niin* luokitellaan kuuluvaksi proadverbeihin. Kyseinen sana on esimerkkinä tapauksista, joissa adverbin käyttö ei ole vaativaa. Sana voi usein jäädä tarpeettomaksi täytesanaksi, minkä vuoksi sen käyttö ei vaadi kirjoittajalta yhtä paljon kielellistä taitoa kuin esimerkiksi selvien ajan tai paikan adverbien käyttö.

Niin-proadverbistä löytyy aineistosta 451 esiintymää, joten jokaista sitä käyttänyttä kirjoittajaa ei käydä läpi seuraavassa analyysissä. Analyysiin on valittu kuudennelta luokalta 6 kirjoittajaa sillä perusteella, ketkä heistä käyttävät eniten niin-adverbiä. Ennako-oletuksena on, että niin-adverbiä paljon käyttäneillä kirjoittajilla kyseinen adverbi esiintyy ainakin joissain kohdin tarpeettomana täytesanana. Tämän perusteella tarkempaan analyysiin valikoitui 3 tyttöä ja 3 poikaa. Kaikilla heistä niin-adverbi esiintyi vähintään 3 kertaa.

Taajama, 6.lk, tyttö, 6+46

Tämä niin-adverbiä tekstissään käyttänyt kuudesluokkalainen tyttö kirjoitti yhteensä 344 sanaa, joista adverbejä on 46 kappaletta. Adverbit muodostavat 13,4 %:n osuuden kirjoittajan kokonaissanamäärästä. Kyseisen osuuden mukaan järjestykseen laitettuna kirjoittaja löytyy 76 tytön listalta sijalta 25 eli listan ensimmäiseltä puoliskolta. Mikäli luokittelukriteerinä käytetään kokonaissanamäärää, on kirjoittaja aivan listan kärjessä sijalla 2. Hänen eronsa eniten kirjoittaneeseen on 15 sanaa ja vähiten kirjoittaneeseen 293 sanaa.

Kirjoittaja käyttää adverbejä suhteellisen monipuolisesti. Vaikutelmaa heikentää hieman epätarkkojen proadverbien runsas käyttö. Ajan adverbeistä 9 suhteuttaa nykyiseen tai käynnissä olevaan (*jo, nyt* x 4, *vielä* x 4), 2 tulevaan tai seuraavaan (*ensin, pian*), 4 ilmaisee toistuvuutta (*taas, joskus, kerran* x 2) ja 1 on yleisesti suhteuttava ajankohdan adverbi (*yleensä*).

2 paikan adverbiä ilmaisee muuta sijaintia tai tahoja (*mukaani, takaisin*). Tavan adverbeistä 1 on STI-johdos (*intoshimoisesti*) ja loput 5 kuuluvat ryhmään muut (*hyvin, kiinni, kunnolla, kuntoon, yhdessä*). Määrän adverbeistä 4 ilmaisee määrän suuruutta ja tavan intensiteettiä (*myös x 2, paljon x 2*) ja 1 täyteen astetta ja likimääräisyyttä (*vain*).

Proadverbejä kirjoittaja käyttää 11 kertaa, ja ne ovat kaikki demonstratiivisia (*niin x 6, sitten x 3, sieltä, täällä*). Kuudesta niin-sanon käytöstä kaikissa sana esiintyy pelkkänä täytesanana, kuten esimerkki 108 osoittaa.

108. Kun oltai hetki nukuttu niin lähettäis juomaan baariin. (Taajama, 6.lk, tyttö, 6+46)

Niin-sanon voisi poistaa esimerkistä ilman, että tekstin sanoma häiriintyisi.

Modaalisia kommenttiadverbeja on tekstissä 3 (*varmaan, ehkä x 2*). Asenneadverbeihin kuuluvia kommenttiadverbejä löytyy 2 (*onneksi, toivottavasti*). Tekstistä löytyy vielä 1 intensiteettisana (*todella*).

Taajama, 6.lk, tyttö, 6+47

Tämä niin-sanaa tekstissään käyttänyt kuudesluokkalainen tyttö kirjoitti 167 sanaa, joista adverbejä on 19 kappaletta. Adverbit muodostavat 11,4 %:n osuuden kokonaissanamäärästä. Kyseisen osuuden mukaan järjestykseen laitettuna kirjoittaja sijoittuu 76 tytön listalla sijalle 39. Kokonaissanamäärän mukaan suhteutettuna kirjoittaja sijoittuu sijalle 21. Hänen eronsa eniten kirjoittaneeseen on 192 sanaa ja vähiten kirjoittaneeseen 116 sanaa.

Kirjoittajan adverbien käyttö ei ole erityisen monipuolista. Lisäksi kirjoittaja käyttää paljon proadverbejä, joista osan käyttö toistuu. Ajan adverbeistä 2 suhteuttaa nykyiseen tai käynnissä olevaan (*vielä x 2*), 2 tulevaan tai seuraavaan (*heti, ensin*), ja lisäksi mukana on 1 yleisesti suhteuttava ajankohdan adverbi (*aikana*).

Paikan adverbejä tekstissä on 2, jotka molemmat ilmaisevat muuta sijaintia tai tahoja (*takaisin, pois*). Määrän adverbeistä 2 ilmaisee määrän suuruutta ja tavan intensiteettiä (*myös x 2*) ja 1 täyteen astetta ja likimääräisyyttä (*vain*). Proadverbejä on tekstissä 9 kappaletta, ja ne kaikki ovat demonstratiivisia (*niin x 3, sitten x 2, siellä x 2, sieltä, silti*). Kaikki kolme niin-sanon käyttöä ovat tekstin kannalta tarpeettomia, kuten esimerkki 109 osoittaa.

109. Ensimmäinä kun saavuimme mökille niin menimme etsimään matoja, jotta voisi kalastaa. (Taajama, 6.lk, tyttö, 6+47)

Niin-sanana voisi poistaa tekstistä ilman sanoman häiriintymistä, ja samalla teksti muuttuisi tiiviimmäksi. Nyt niin-sana vain pidentää sanottua ja saa sen kuulostamaan puhekieliseltä.

Taajama, 6.lk, tyttö, 6+50

Tämä niin-sanaa tekstissään käyttänyt kuudesluokkalainen tyttö kirjoitti yhteensä 147 sanaa. Näistä sanoista adverbejä on 19 kappaletta, eli ne muodostavat 12,9 %:n osuuden kokonaissanamäärästä. Kyseisen osuuden suuruuden mukaan listattuna kirjoittaja sijoittuu 76 tyttökirjoittajan joukossa sijalle 28. Mikäli listauskriteerinä käytetään sanamäärän suuruutta, on kirjoittaja sijalla 31. Hänen eronsa eniten kirjoittaneeseen on 212 sanaa ja vähiten kirjoittaneeseen 96 sanaa.

Kirjoittajan adverbien käyttö on melko suppeaa. Huomiota kiinnittää jälleen proadverbien suuri määrä. Proadverbeistä osa toistuu useita kertoja. Ajan adverbeistä 1 suhteuttaa tulevaan tai seuraavaan (*heti*), 1 ilmaisee toistuvuutta (*kerran*) ja 1 on yleisesti suhteuttava ajankohdan adverbi (*aina*). Tapaa ilmaisevia adverbejä tekstistä löytyy vain 1, ja se kuuluu ryhmään muut (*pahoillaan*). Määrän adverbeistä 2 ilmaisee täyteen astetta ja likimääräisyyttä (*edes, melkein*) ja 1 määrän suuruutta ja tavan intensiteettiä (*paljon*). Lisäksi tekstistä löytyy 4 intensiteettisanaa (*aivan, hyvin x 3*). Proadverbejä kirjoittaja käyttää 8 kertaa (*niin x 4, siellä x 3, sitten*).

Neljästä niin-sanana käytöstä kaksi käyttöä on tekstin kannalta motivoituja. Esimerkit 110 ja 111 osoittavat kaksi motivoitua niin-sanana käyttöä.

110. Hän pyysi isäänsä pihalle ja ”sanoi: katso isä, tämä on se hevonen minkä minä näin siellä torilla”.
Isä ”sanoi: vai niin”. (Taajama, 6.lk, tyttö, 6+50)

Niin-sana on osa sanontaa *vai niin*. Täten sillä on tekstissä merkitystehtävä, ja mikäli sen poistaisi, muuttuisi teksti käsittämättömäksi.

111. Sitten hän käski isäänsä ja kysyi häneltä: isä voisitko ostaa tuon hevosen minulle? ”isä vastasi: Olen pahoillani mutta en voi, kun se maksaa niin paljon! isä sanoi” Niin he menivät kotia. (Taajama, 6.lk, tyttö, 6+50)

Rakenteessa *niin paljon* niin-sana toimii oikeastaan enemmän intensiteettisanana kuin proadverbinä. Se vahvistaa sanaa *paljon* ja antaa tietoa lukijalle hevosen hintaluokasta.

Taajama, 6.lk, poika, 6&118

Tämä niin-sanaa tekstissään käyttänyt kuudesluokkalainen poika kirjoitti 165 sanaa, joista adverbejä on 24 kappaletta. Adverbit muodostavat 14,5 %:n osuuden kirjoittajan kokonaissanamäärästä. Kyseisen osuuden suuruuden mukaan järjestykseen laitettuna kirjoittaja sijoittuu 76 poikakirjoittajan listalla sijalle 18. Mikäli luokittelukriteerinä käytetään kokonaissanamäärää, löytyy kirjoittaja sijalta 7 eli listan kärjestä. Hänen eronsa eniten kirjoittaneeseen on 54 sanaa ja vähiten kirjoittaneeseen 147 sanaa.

Kirjoittajan adverbien käytössä huomio kiinnittyy jälleen proadverbien suureen määrään. Ajan adverbeistä 5 suhteuttaa tulevaan tai seuraavaan (*heti* x 5) ja 1 menneeseen tai edeltävään (*juuri*). Paikan adverbeistä 1 ilmaisee etäisyyttä ja sijainnin suhteellisuutta (*sisällä*), 1 vertikaalisuutta ja horisontaalisuutta (*perään*) ja 2 muuta sijaintia tai tahoja (*kotona, mukana*). Tekstin ainoa tapaa ilmaiseva adverbi on temporaalissävyinen (*äkkiä*).

Määrän adverbeistä 2 ilmaisee täyteen astetta ja likimääräisyyttä (*ainakin, vain*) ja 1 määrän suuruutta ja tavan intensiteettiä (*myös*). Tekstistä löytyy 8 proadverbiä, jotka kaikki ovat demonstratiivisia (*niin* x 4, *siellä, sieltä, sinne, sitten*). Kaikki neljä niin-sanon käyttöä ovat täytesanoja, kuten esimerkki 112 osoittaa.

112. Saavoin koulusta kotiin iltapäivällä, kun avasin oven, niin näin, että ketään ei ollut kotona.
(Taajama, 6.lk, poika, 6&118)

Niin-sanon poistaminen tiivistäisi ilmaisua, ja tekisi siitä vähemmän puhekielisen kuuluisen.

Lisäksi tekstistä löytyy 1 asenneadverbeihin kuuluva kommenttiadverbi (*tietysti*). Koulukorpus lukee adverbeihin kuuluvaksi myös kirjoittajan käyttämän sanan *kiitos*, mutta sen olen jättänyt alaryhmäanalyysin ulkopuolelle. Se otetaan kuitenkin huomioon adverbien kokonaismäärässä.

Taajama, 6.lk, poika, 6&122

Tämän niin-adverbiä tekstissään käyttäneen kuudesluokkalaisen pojan kokonaissanamäärä on 47, josta adverbejä on 7 kappaletta. Adverbit muodostavat 14,9 %:n osuuden kirjoittajan kokonaissanamäärästä. Mikäli kirjoittajat pistetään järjestykseen kyseisen osuuden suuruuden mukaan, sijoittuu kyseinen kirjoittaja 76 poikakirjoittajan listalla sijalle 16. Mikäli kriteerinä käytetään kokonaissanamäärää, sijoittuu kirjoittaja lähelle listan loppupäätä sijalle 60. Kirjoittajan ero eniten kirjoittaneeseen on 172 sanaa ja vähiten kirjoittaneeseen 29 sanaa.

Kirjoittajan adverbien käyttö on erittäin suppeaa. Tekstistä löytyy vain määrän adverbejä sekä proadverbejä. Määrän adverbejä on 2, ja niistä molemmat ilmaisevat määrän suuruutta ja tavan intensiteettiä (*paljon* x 2). Proadverbejä löytyy 5 kappaletta, ja ne kaikki ovat demonstratiivisia (*niin* x 3, *sinne*, *sitten*). Kolmesta *niin*-sanan käytöstä kaksi käyttöä on tekstin kannalta motivoituja. Esimerkki 113 esittelee yhden tarpeettoman *niin*-sanan käytön ja kaksi motivoitua käyttöä.

113. Jos pääsisin NHLLÄÄ pelaamaan jääkiekkoa niin minun ei tarvitsisi tehdä mitään muuta työtä, koska saisin niin paljon rahaa ja voisin ostaa niin paljon kaikkea kuin huvittaa. (Taajama, 6.lk, poika, 6&122)

Niin-sanan ensimmäinen käyttö on tarpeeton, sillä virkkeen sanoma muuttuisi pelkästään tiiviimmäksi, mikäli sen poistaisi. Kaksi seuraavaa *niin*-sanan käyttöä taas ovat tekstin kannalta motivoituja. Kuten esimerkissä 111, *niin*-sana toimii enemmänkin intensiteettisanana kuin proadverbinä ja vahvistaa määrän ilmausta *paljon*.

Maalais, 6.lk, poika, 6&145

Tämän *niin*-sanaa tekstissään käyttäneen kuudesluokkalaisten pojan kokonaissanamäärä on 90, josta adverbejä on 13. Adverbit muodostavat 14,4 %:n osuuden kirjoittajan kokonaissanamäärästä. Tämän osuuden suuruuden mukaan järjestykseen laitettuna kyseinen kirjoittaja löytyy 76 poikakirjoittajan listalta sijalta 19. Mikäli kriteerinä käytetään kokonaissanamäärää, on kirjoittaja sijalla 34. Hänen eronsa eniten kirjoittaneeseen on 129 sanaa ja vähiten kirjoittaneeseen 72 sanaa.

Kirjoittajan adverbien käyttö on suppeaa. Ajan adverbejä tekstistä löytyy vain 1, ja se suhteuttaa menneeseen tai edeltävään (*vasta*). Myös paikan adverbejä löytyy vain 1, ja se kuuluu etäisyyttä ja sijainnin suhteellisuutta kuvaavaan ryhmään (*ulkona*). Määrän adverbeistä kaikki 5 kuvaavat määrän suuruutta ja tavan intensiteettiä (*ollenkaan*, *paljon* x 4). Proadverbejä kirjoittaja käyttää 5 kertaa (*niin* x 3, *siellä* x 2). Lisäksi tekstistä löytyy 1 intensiteettisanana (*tosi*). Kolmesta *niin*-sanan käytöstä kaksi käyttöä on tekstin kannalta motivoituja. Esimerkki 114 kuvaa *niin*-sanan motivoitua käyttöä.

114. Minä saisin olla tietokoneella ja ulkona niin paljon kun haluan. (Maalais, 6.lk, poika, 6&145)

Kuten esimerkeissä 113 ja 112, *niin*-sanan motivoitu käyttö liittyy intensiteettisanana toimimiseen ja määrän ilmauksen *paljon* vahvistamiseen.

9.3. YHTEENVETOA

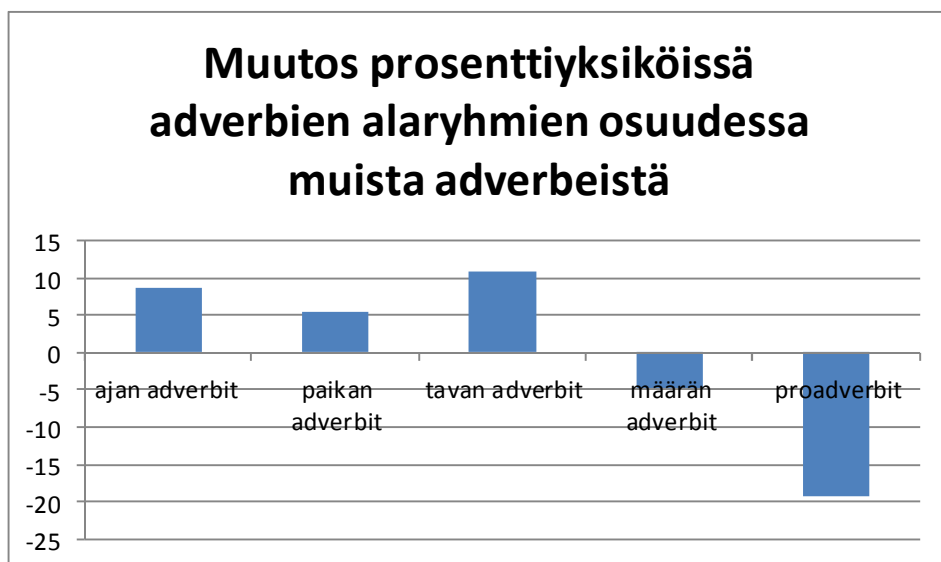
Vaativaa eilen-adverbiä käyttäneet kolmas- ja kuudesluokkalaiset tytöt käyttävät adverbejä monipuolisesti. Verrattaessa keskenään eilen-adverbiä käyttäneitä kuudesluokkalaisia tyttöjä ja kuudesluokkalaisia poikia, on havaittavissa eroja. Poikien adverbien käyttötapa ei ole yhtä monipuolinen kuin saman luokka-asteen tytöillä.

Useille epätarkkaa niin-adverbiä käyttäneille kirjoittajille on yhteistä adverbien käytön suppeus. Niin-sanaa paljon käyttäneistä kirjoittajista ainoastaan yhdellä adverbien käyttö on suhteellisen monipuolista. Paljon niin-sanaa käyttäneet kirjoittajat erottuvat selvästi eilen-adverbiä käyttäneistä kirjoittajista. Niin-adverbin käyttäjät käyttivät myös paljon epätarkkoja proadverbejä.

10. LOPUKSI

Olen tutkinut adverbien käyttöä alakoulun kirjoitelmissa luokilla 1-6. Adverbien käytön kehittymistä on tarkasteltu myöhemmän kielenkehityksen näkökulmasta. Tytöt käyttävät adverbejä poikia enemmän jokaisella luokalla, mutta poikien adverbien käyttö kasvaa enemmän kuin tyttöjen. Erot siis tasaantuvat kuuden kouluvuoden aikana. Niillä oppilailla, jotka eivät käytä lainkaan adverbejä, on yleensä myös alhainen kokonaissanamäärä. Tähän kuitenkin löytyy myös joitakin poikkeuksia.

Adverbien käytön yleistilanteen kartoittamisen lisäksi tutkin tarkemmin ajan, paikan, tavan ja määrän adverbejä sekä proadverbejä. Kaikissa alaryhmissä tapahtui muutoksia ensimmäisen kuuden kouluvuoden aikana (kts. kaavio 7).

Kaavio 7. Muutos prosenttiyksiköissä adverbien alaryhmien osuudessa muista adverbeistä.

Eniten kuuden kouluvuoden aikana kasvaa tavan adverbien (+10,8 prosenttiyksikköä) sekä ajan adverbien (+8,6 prosenttiyksikköä) käyttö. Myös paikan adverbien käytössä tapahtuu kasvua (+5,4 prosenttiyksikköä). Proadverbien ja määrän adverbien esiintyvyys sen sijaan vähenee kuuden kouluvuoden aikana. Näistä kahdesta ryhmästä proadverbien käytön vähentyminen on huomattavasti suurempaa (-19,4 prosenttiyksikköä). Määrän adverbien määrä vähenee paljon proadverbien määrää vähemmän (-4,7 prosenttiyksikköä). Täten voidaankin sanoa, että suurimmat muutokset adverbien käytössä kuuden ensimmäisen kouluvuoden aikana tapahtuvat proadverbien ryhmässä. Vähiten taas muuttuu määrän adverbien käyttö.

Adverbien alaryhmien lisäksi tutkin myös vaativan eilen-adverbis ja vähemmän vaativan niin-adverbis käyttökonteksteja. Laadullinen analyysi eilen-adverbisistä paljasti, että kyseistä adverbiä käyttäneiden kolmas- ja kuudesluokkalaisten tyttöjen adverbien käyttö oli muutenkin

monipuolista. Kuudesluokkalaiset pojat jäivät kuudesluokkalaisista tytöistä jälkeen, eikä heidän adverbien käyttötapaansa ollut erityisen monipuolinen.

Niin-adverbin käyttökontekstiin kohdistunut laadullinen analyysi taas paljasti, että niin-adverbiä useita kertoja käyttäneillä kirjoittajilla adverbien käyttö oli usein melko suppeaa. Lisäksi näille kirjoittajille oli yhteistä epätarkkojen proadverbien suuri määrä.

Yksi tutkimuksen tekemisen haastavimmista vaiheista oli aineiston koodaus. Koulukorpuksen adverbiksi koodattujen sanojen jaottelemisen adverbien alaryhmiin oli epäselvien tapausten suuren määrän vuoksi vaikeaa. Lopulta joitain sanoja oli pakko jättää alaryhmäanalyysin ulkopuolelle, kun taas jotkut sanat päättyivät tiettyihin alaryhmiin kevyemmin perustein kuin toiset. Myös rajojen vetäminen eri alaryhmien välille tuotti välillä vaikeuksia, sillä jotkin adverbit voivat tietyissä konteksteissa ilmaista eri asioita kuin toisissa ja siten kuulua myös eri alaryhmiin. Tämän vuoksi jouduin tekemään luokittelussa useita kompromisseja. Esimerkiksi aineiston kaikki niin-sanat on koodattu proadverbeiksi, vaikka joissain kohdin sana saattaa esiintyä myös intensiteettisanana tai tavan adverbina. Työn tekemisen aikana tein koodaukseen useita muutoksia, mutta alaryhmäjaotteluun on silti suhtauduttava kriittisesti.

LÄHTEET

AHLMAN, ERIK 1933: Adverbeistä. *Virittäjä* 37, s. 137-159.

BERMAN, RUTH A. 2004a: Between emergence and mastery. The long developmental route of language acquisition. *Language Development Across Childhood and Adolescence* (Berman, Ruth Aronson, toim.) John Benjamins Publishing Company: Amsterdam, NLD.

- 2004: The Role of Context in Developing Narrative Abilities. *Relating Events in Narrative Volume 2: Typological and Contextual Perspectives* (Strömqvist, Sven; Verhoeven, Ludo, toim.) Lawrence Erlbaum Associates, Publishers Mahwah, New Jersey.

ELOMÄKI, KIRSI 2011: *Kirjoitetun kielen rakenteellinen kompleksisuus kolmas- ja neljäsluokkalaisten kirjoitelmissa*. Tampereen yliopisto: Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö.

GRÖNROS, EIJA-RIITTA – HAAPANEN, MINNA – HEINONEN, TARJA RIITTA – JOKI, LEENA – NUUTINEN, LIISA – VILKAMAA-VIITALA MARJATTA 2006: *Kielitoimiston sanakirja 1. osa A-K*. Jyväskylä: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

- 2006: *Kielitoimiston sanakirja 2. osa L-R*. Jyväskylä: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

- 2006: *Kielitoimiston sanakirja 3. osa S-Ö*. Jyväskylä: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Helsinki.

KUISMA, JEMINA 2011: *Ominaisuuden ilmausten käytön kehittyminen alakouluikäisten kirjoitelmissa*. Tampereen yliopisto: Kieli- ja käännöstieteiden laitos.

NIPPOLD, MARILYN A. 2004: Research on later language development. International perspectives. *Language Development Across Childhood and Adolescence* (Berman, Ruth Aronson, toim.) John Benjamins Publishing Company: Amsterdam, NLD.

OINONEN, SARI 2008: *Rakenteellinen kompleksistuminen peruskoulun seitsemäs-, kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten kirjoitelmissa*. Tampereen yliopisto: Kieli- ja käännöstieteiden laitos.

PAJUNEN, ANNELI 2012: Kirjoittamistaitojen kehitys 8-12-vuotiailla. Alakoululaisten unelmakirjoitelmat. *Virittäjä* 116. s. 4-32.

PAJUNEN, ANNELI – PURANEN, MAIJA – YLI-PAAVOLA, ANNUKKA 2010: *Koulukorpus*. Tampereen yliopisto: Suomen kieli.

PENTTILÄ, AARNI 2002: *Suomen kielioppi*. Vantaa: Dark Oy.

SHORE, SUSANNA 2009: Mitä tapahtui ”aina”? Aina-partikkelin merkityksestä ja käytöstä Raamatun esimerkkien valossa. *Virittäjä* 113, s. 482-507.

SINTONEN, MARLEENA 2011: *Suunnittelemisen vaikutus kertomuksen rakenteeseen viides- ja seitsemäsluokkalaisilla kirjoittajilla*. Tampereen yliopisto: Kieli-, käännös ja kirjallisuustieteiden yksikkö.

SULKALA, HELENA 1981: *Suomen kielen ajan adverbien semantiikkaa*. Oulu: Oulun yliopisto.

TOLCHINSKY, LILIANA 2004: The nature and scope of later language development. *Language Development Across Childhood and Adolescence* (Berman, Ruth Aronson, toim.) John Benjamins Publishing Company: Amsterdam, NLD.